

કોર્પોરેટ એજન્ટ-સામાન્ય

(અધિકૃત ચકાસણીકર્તાઓ)

સ્વીકૃત્તિ

આ કોર્સ ઇન્શ્યોરન્સ રેગ્યુલેટરી એન્ડ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયા (આઇઆરડીએઆઇ) દ્વારા નિર્ધારિત કરેલા સુધારેલા અભ્યાસક્રમ આધારિત છે અને ઇન્શ્યોરન્સ ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ ઈન્ડિયા, મુંબઈ દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલ છે.

લેખકો / સમીક્ષકો (મૂળાક્ષરોના ક્રમમાં)

ડો. આર. કે. દુગ્ગલ

ડો. શશિધરન કે. કુટ્ટી

શ્રી વેપાચેડુ જયંત કુમાર

સીએ પી. કોટેશ્વર રાવ

પ્રદિપ સરકાર ડો

ડો.રમેશકુમાર સતલુરી

પ્રો.માધુરી શર્મા

ડો. જ્યોર્જ ઇ. થોમસ

પ્રો અર્ચના વાઝે

શ્રી કૃષ્ણમોહન વાચ

આ અભ્યાસક્રમના ગુજરાતી અનુવાદ અને મૂલ્યાંકન આમની મદદથી કરવામાં આવ્યા છે.

સી-ડેક, પૂણે.

કુ.દિપ્તી રાવલ

કુ.રૂત્વા પાઠક

ભારતીય વીમા સંસ્થાન
**INSURANCE
INSTITUTE OF
INDIA**

જી બ્લોક, પ્લોટ નં. સી-46, બાંદ્રા કુર્લા કોમ્પ્લેક્સ, બાંદ્રા (ઈ), મુંબઈ - 400 051.

કોપીરિટ એજન્ટ-સામાન્ય (અધિકૃત ચકાસણીકર્તાઓ)

આવૃત્તિ વર્ષ : 2025

તમામ હકો અનામત રાખવામાં આવ્યા છે

આ કોર્સ સામગ્રી ઇન્શ્યોરન્સ ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ ઇન્ડિયા (III)નો કોપીરાઇટ છે. આ કોર્સ ઇન્શ્યોરન્સ ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ ઇન્ડિયાની પરીક્ષાઓમાં બેસનારા વિદ્યાર્થીઓ માટે શૈક્ષણિક માહિતી પૂરી પાડવા માટે તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે. આ કોર્સ સામગ્રી સંસ્થાની પૂર્વ લેખિત સ્પષ્ટ મંજૂરી વિના આંશિક કે સમગ્ર રીતે વાણિજ્ય ઉદ્દેશ માટે પુનઃઉત્પાદિત થઈ શકે નહીં.

આ કન્ટેન્ટ્સ પ્રચલિત શ્રેષ્ઠ પદ્ધતિઓ આધારિત છે અને તકરાર, કાનૂની અથવા અન્ય કોઈ કિસ્સામાં અર્થઘટનો અથવા ઉકેલો આપવાનો ઇરાદો ધરાવતા નથી.

આ માત્ર સંકેતાત્મક અભ્યાસ સામગ્રી છે. કૃપા કરીને નોંધ લો કે પરીક્ષામાં પ્રશ્નો માત્ર આ અભ્યાસ સામગ્રી સુધી મર્યાદિત નહીં હોય.

પ્રકાશન કરનાર: સેક્રેટરી જનરલ, ઇન્શ્યોરન્સ ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ ઇન્ડિયા, જી-બ્લોક, પ્લોટ સી-46, બાંદ્રા કુર્લા કોમ્પ્લેક્સ, બાંદ્રા(ઇ), મુંબઈ - 400 051 અને અહીં પ્રિન્ટ થયેલ છે

આ અભ્યાસ સામગ્રીને લગતા કોઈ પત્રવ્યવહાર અભ્યાસ શિર્ષક અને કવર પેજ પર ઉલ્લેખ કરેલી પ્રકાશન સંખ્યાનો ઉલ્લેખ કરીને ctd@iii.org.inને સંબોધિત કરી શકાય છે

પ્રસ્તાવના

ઇન્શ્યોરન્સ ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ ઇન્ડિયા (સંસ્થા)એ વીમા એજન્ડ્સ માટે ઇન્શ્યોરન્સ રેગ્યુલેટરી એન્ડ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા (આરડીએઆઇ) દ્વારા નિર્ધારિત અભ્યાસક્રમને આધારે આ અભ્યાસ સામગ્રી વિકસાવી છે. ઉદ્યોગના નિષ્ણાતો આ અભ્યાસ સામગ્રી તૈયાર કરવામાં સામેલ હતા.

આ કોર્સ જીવન, સામાન્ય અને આરોગ્ય વીમાનું પાયારૂપ જ્ઞાન પૂરું પાડે છે, જે સંબંધિત લાઇન્સમાં એજન્ડ્સને તેમની વ્યાવસાયિક કારકિર્દીને યોગ્ય દૃષ્ટિકોણથી સમજવા અને તેની મૂલ્યાંકન કરવા સક્ષમ બનાવે છે.

આ કોર્સ ચાર વિભાગોમાં રચવામાં આવ્યો છે. (1) નિરીક્ષણ - વીમા એજન્ડ્સે જાણવા આવશ્યક એવો સામાન્ય વિભાગ જે વીમાના સિદ્ધાંતો, કાનૂની સિદ્ધાંતો અને નિયમનકારી બાબતોને આવરે છે. (2) જીવન વીમા એજન્ડ્સ (3) સામાન્ય વીમા એજન્ડ્સ અને (4) આરોગ્ય વીમાના એજન્ડ્સ બનવા માટે ઇચ્છુક હોય એવા લોકો માટે અલગ વિભાગો પૂરા પાડવામાં આવ્યા છે.

વિદ્યાર્થીઓને પરીક્ષાનાં ફોર્મેટ અને પૂછવામાં આવી શકે એવા હેતુલક્ષી પ્રશ્નોના પ્રકારનો ખ્યાલ આપવા માટે કોર્સમાં મોડલ પ્રશ્નોનો સેટ સામેલ કરવામાં આવ્યો છે. મોડલ પ્રશ્નો તેમને તેઓ જે શીખ્યા છે તેનું પુનરાવર્તન કરવામાં પણ મદદ કરશે.

વીમો ગતિશીલ પરિસ્થિતિમાં કાર્ય કરે છે. એજન્ડ્સ બજારમાં થતા ફેરફારો અંગે જાણકાર રહે તે આવશ્યક છે. તેમણે વ્યક્તિગત અભ્યાસ અને સંબંધિત વીમા કંપનીઓ દ્વારા યોજેલા ઇન-હાઉસ તાલિમ કાર્યક્રમોમાં સહભાગિતા મારફતે સક્રિયપણે જ્ઞાન મેળવવું જોઇએ.

સંસ્થાને આ કાર્ય સોંપવા બદલ સંસ્થા આઇઆરડીએઆઇનો આભાર માને છે. આ સંસ્થા સામગ્રીનો અભ્યાસ કરવામાં રસ ધરાવતા તમામ લોકોને વીમા માર્કેટિંગમાં સફળ કારકિર્દીની શુભેચ્છા પાઠવે છે.

વિષય

પ્રકરણ સંખ્યા	શિર્ષક	પાના સંખ્યા
વિભાગ	સામાન્ય વીમો	
G-01	સામાન્ય વીમાનું દસ્તાવેજીકરણ	2
G-02	અન્ડરરાઇટિંગ અને રેટ મેકિંગ	24
G-03	વ્યક્તિગત અને રિટેઇલ વીમો	37
G-04	વાણિજ્યક વીમો	51
G-05	સામાન્ય વીમાના દાવાઓ	86
વિભાગ	પરિશિષ્ટ	
A-01	પરિશિષ્ટ - ભરવા માટે નમૂનાનાં પ્રસ્તાવ ફોર્મ અને દાવાઓનાં ફોર્મ	98

विभाग
साधारण वीमो

પ્રકરણ G-01

સામાન્ય વીમાનું દસ્તાવેજીકરણ

પ્રકરણનો પરિચય

પ્રકરણ 7માં ચર્ચા કર્યા મુજબ પ્રસ્તાવ ફોર્મ વીમા માટે ઓફર કરવામાં આવતા જોખમને સ્વીકારવા માટે વીમા કંપની માટે ઉપયોગી હોય એવી માહિતી ધરાવે છે.

આપણે જોયું છે કે વીમાની વિભિન્ન શાખાઓમાં વીમાકૃત વિષયવસ્તુ, વીમાનાં કવરેજના પ્રકાર અને ઉદ્ભવી શકે એવા દાવાઓના પ્રકારને આધારે દસ્તાવેજીકરણની જરૂરિયાતો વિભિન્ન હોય છે.

અભ્યાસનાં પરિમાણો

- A. પ્રસ્તાવ ફોર્મ્સ
- B. પ્રસ્તાવની સ્વીકૃતિ (અન્ડરરાઇટિંગ)
- C. પ્રીમિયમની રસીદ
- D. કવર નોટ્સ / વીમાનું પ્રમાણપત્ર / પોલિસી દસ્તાવેજ
- E. વોરંટીઝ
- F. એન્ડોર્સમેન્ટ્સ
- G. પોલિસીઓનું અર્થઘટન
- H. નવીકરણ સૂચના

આ પ્રકરણનો અભ્યાસ કર્યા પછી તમે નીચેની બાબતો માટે સક્ષમ બનશો:

- a) પ્રસ્તાવ ફોર્મની વિગતોને સમજાવવા.
- b) માહિતીપત્રની સ્વીકૃતિને વર્ણવવા.
- c) પ્રીમિયમની રસીદને સમજાવવા.
- d) વીમા પોલિસી દસ્તાવેજમાં રહેલી શરતો અને શબ્દોને સમજાવવા.
- e) પોલિસીની શરતો અને વોરંટીઝની ચર્ચા કરવા.
- f) એન્ડોર્સમેન્ટ્સ કેવી રીતે જારી કરવામાં આવે છે તે સમજવા.
- g) નવીકરણ સૂચના કેવી રીતે જારી કરવામાં આવે છે તે સમજવા.

A. પ્રસ્તાવ ફોર્મ્સ

પ્રસ્તાવ ફોર્મ એવી માહિતી ધરાવે છે, જે વીમા માટે ઓફર કરવામાં આવતા જોખમને સ્વીકારવા વીમા કંપની માટે ઉપયોગી હોય છે. અત્યંત સદ્ભાવનાનો સિદ્ધાંત અને વાસ્તવિક માહિતીની ઘોષણાની ફરજ વીમા માટેનાં પ્રસ્તાવ ફોર્મ સાથે શરૂ થાય છે.

ઉદાહરણ

જો વીમાધારકને એલાર્મ જાળવવાની જરૂર હોત અથવા એવું જણાવ્યું હોત કે તેઓ તેમના સોનાના દાગીનાના શોરૂમમાં સ્વચાલિત એલાર્મ સિસ્ટમ ધરાવે છે તો માત્ર તેમણે તેની ઘોષણા જ કરવાની આવશ્યકતા નથી હોતી, પરંતુ તેમણે એ પણ સુનિશ્ચિત કરવાનું હોય છે કે તે પોલિસીની અવધિ દરમિયાન કાર્યરત હોય. એલાર્મની ઉપસ્થિતિ વીમા કંપની માટે વાસ્તવિક હકીકત છે, જે આ હકીકતોના આધારે પ્રસ્તાવને સ્વીકારશે અને તે અનુસાર જોખમની કિંમત નિર્ધારિત કરશે.

1. પ્રસ્તાવ ફોર્મમાં પ્રશ્નોનો પ્રકાર

પ્રસ્તાવ ફોર્મમાં પ્રશ્નોની સંખ્યા અને પ્રકાર સંબંધિત વીમાના વર્ગ અનુસાર ભિન્ન હોય છે.

- i. આગ વીમાનાં પ્રસ્તાવ ફોર્મ્સ સામાન્યપણે ઘર, દુકાન વગેરે જેવા પ્રમાણમાં સરળ/ પ્રમાણભૂત જોખમો માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે. મોટા ઔદ્યોગિક જોખમો માટે, જોખમની સ્વીકૃતિ પહેલા જોખમની તપાસની વ્યવસ્થા વીમા કંપની દ્વારા કરવામાં આવે છે. વિશેષ પ્રશ્નોત્તરી ક્યારેક વિશિષ્ટ માહિતી એકત્રિત કરવા માટેનાં પ્રસ્તાવ ફોર્મ ઉપરાંત ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે.

આગ વીમાનું પ્રસ્તાવ ફોર્મ અન્ય બાબતો ઉપરાંત સંપત્તિનું વર્ણન માગે છે, જેમાં નીચેની માહિતી સામેલ હશે:

- ✓ બાહ્ય દિવાલો અને છતનું બાંધકામ, માળની સંખ્યા
- ✓ ઇમારતના દરેક હિસ્સાનો કબજો
- ✓ હાનિકારક ચીજવસ્તુઓની ઉપસ્થિતિ
- ✓ કાચા માલ અને તૈયાર માલ સહિત ઉત્પાદનની પ્રક્રિયા
- ✓ વીમા માટે પ્રસ્તાવિત રકમ
- ✓ વીમાની અવધિ વગેરે

- ii. મોટર વીમા માટે, પ્રશ્નો વાહન, તેના સંચાલન, બનાવટ અને વહન ક્ષમતા અંગે, તે માલિક દ્વારા કેવી રીતે સંચાલિત થાય છે અને સંબંધિત વીમાના ઇતિહાસ અંગે પૂછવામાં આવે છે.
- iii. આરોગ્ય, વ્યક્તિગત અકસ્માત અને પ્રવાસ વીમા જેવી વ્યક્તિગત લાઇન્સમાં પ્રસ્તાવ ફોર્મ્સ પ્રસ્તાવકનાં આરોગ્ય, જીવનશૈલી અને આદતો, અગાઉથી અસ્તિત્વ ધરાવતી આરોગ્યની સ્થિતિ, તબીબી ઇતિહાસ, વારસાગત લક્ષણો, વીમાના ભૂતકાળના અનુભવ અંગેની માહિતી મેળવવા માટે ડિઝાઇન કરવામાં આવે છે.
- iv. અન્ય પરચુરણ વીમાઓમાં, પ્રસ્તાવ ફોર્મ્સ ફરજિયાત છે અને તેમાં ઘોષણા સામેલ હોય છે, જે સદ્ભાવનાની સામાન્ય કાનૂની ફરજને વિસ્તૃત કરે છે.

2. પ્રસ્તાવના ઘટકો

i. પ્રસ્તાવકનું પૂરું નામ

પ્રસ્તાવક પોતાની સ્પષ્ટપણે ઓળખ કરવા સક્ષમ હોવા જોઈએ. વીમા કંપનીને એ જાણવું જરૂરી છે કે તેઓ કોની સાથે કરાર કરી રહ્યા છે, જેથી પોલિસી હેઠળના લાભ માત્ર વીમાધારક દ્વારા પ્રાપ્ત થાય.

ii. પ્રસ્તાવકનું સરનામું અને સંપર્કની વિગતો

ઉપર જણાવેલા કારણો પ્રસ્તાવકનાં સરનામા અને સંપર્કની વિગતો એકત્રિત કરવા માટે પણ લાગુ થવાપાત્ર હોય છે.

iii. પ્રસ્તાવકનો વ્યવસાય, ધંધો અથવા કારોબાર

કેટલાક કિસ્સાઓ જેવા કે આરોગ્ય અને વ્યક્તિગત અકસ્માત વીમામાં પ્રસ્તાવકનો વ્યવસાય, ધંધો અથવા કારોબાર મહત્વપૂર્ણ હોય છે, કારણ કે તેઓ જોખમ પર વાસ્તવિક ભારણ ધરાવતા હોઈ શકે છે.

iv. વીમાની વિષયવસ્તુની વિગતો અને ઓળખ

પ્રસ્તાવ કરનારે સ્પષ્ટપણે વીમા માટે પ્રસ્તાવિત હોય એવી વિષયવસ્તુ જણાવવાની જરૂર છે.

પ્રસ્તાવ કરનારે એ જણાવવું આવશ્યક છે કે શું તે:

- i. ખાનગી કાર છે [તેની ઓળખ સાથે, જેવી કે એન્જિન ક્રમાંક, ચેસિસ ક્રમાંક, નોંધણી ક્રમાંક] અથવા
- ii. રહેઠાણનું ઘર [તેના સંપૂર્ણ સરનામા અને ઓળખ ક્રમાંક સાથે] અથવા
- iii. વિદેશ પ્રવાસ [કોના દ્વારા, ક્યારે, કયા દેશમાં, કયા ઉદ્દેશ માટે] અથવા
- iv. કેસ આધારિત વ્યક્તિનું સ્વાસ્થ્ય [વ્યક્તિનું નામ, સરનામું અને ઓળખ] વગેરે
- v. વીમાની રકમ પોલિસી હેઠળ વીમાધારકની જવાબદારીની મર્યાદા સૂચવે છે અને તમામ પ્રસ્તાવ ફોર્મ્સમાં દર્શાવવાની હોય છે.
- vi. અગાઉ અને પ્રવર્તમાન વીમો: સામાન્ય પ્રકરણોમાં જોયું છે તે પ્રમાણે પ્રસ્તાવ કરનારે વીમા કંપનીને તેમના અગાઉના વીમાઓ અંગેની માહિતી આપવી આવશ્યક હોય છે.

સંપત્તિ વીમામાં એવી શક્યતા રહેલી છે કે વીમાધારક વિભિન્ન વીમા કંપનીઓ પાસેથી પોલિસીઓ લઈ શકે છે અને જ્યારે હાનિ થાય ત્યારે એક કરતા વધુ વીમા કંપની પાસેથી દાવો કરે છે. આ માહિતી એ સુનિશ્ચિત કરવા આવશ્યક છે કે યોગદાનનો સિદ્ધાંત લાગુ થાય, જેથી વીમાધારકને ક્ષતિપૂર્તિ પ્રાપ્ત થાય અને સમાન જોખમ માટે બહુવિધ વીમા પોલિસીઓને લીધે લાભ/ નફો ન થાય.

આ ઉપરાંત વ્યક્તિગત અકસ્માત વીમામાં વીમા કંપની સમાન વીમાધારક દ્વારા લેવામાં આવેલી અન્ય PA પોલિસીઓ હેઠળ વીમાની રકમને આધારે કવરેજની રકમ (વીમાની રકમ)ને મર્યાદિત કરવા ઇચ્છશે.

- vii. નુકસાનનો અનુભવ

પ્રસ્તાવકને તેમના/ તેણીની દ્વારા થયેલા તમામ નુકસાનની સંપૂર્ણ વિગતો જાહેર કરવામાં આવશે, પછી ભલે તેમનો વીમો લેવામાં આવ્યો હોય કે ન હોય. આ વીમા કંપનીને વીમાની વિષયવસ્તુ અંગે અને વીમાધારકે ભૂતકાળમાં જોખમનું સંચાલન કેવી રીતે કર્યું છે તેની માહિતી આપશે. અન્ડરરાઇટર્સ આવા ઉત્તરો પરથી જોખમને વધુ સારી

રીતે સમજી શકે છે અને જોખમની તપાસ હાથ ધરવા અથવા વધુ વિગતો એકત્રિત કરવાનો નિર્ણય લઈ શકે છે.

viii. વીમાધારક દ્વારા ઘોષણા

પ્રસ્તાવ ફોર્મનો ઉદ્દેશ વીમા કંપનીઓને તમામ વાસ્તવિક માહિતી પૂરી પાડવાનો હોવાથી ફોર્મમાં વીમાધારક દ્વારા એવી ઘોષણા સામેલ હોય છે કે તમામ ઉત્તરો સાચા અને ચોક્કસ છે અને તેઓ સંમત છે કે ફોર્મ વીમા કરારનો આધાર બનશે. કોઈ ખોટો ઉત્તર વીમા કંપનીને કરાર ટાળવાનો અધિકાર આપશે. તમામ પ્રસ્તાવ ફોર્મ્સમાં અન્ય સામાન્ય વિભાગો સહી, તારીખ અને કેટલાક કિસ્સામાં એજન્ટની ભલામણ સંબંધિત હોય છે.

B. પ્રસ્તાવનો સ્વીકાર (અન્ડરરાઈટિંગ)

અગાઉ જોયું તે પ્રમાણે પૂર્ણ કરેલું પ્રસ્તાવ ફોર્મ વ્યાપકપણે નીચેની માહિતી આપે છે:

- ✓ વીમાધારકની વિગતો
- ✓ વિષયવસ્તુની વિગતો
- ✓ આવશ્યક કવરનો પ્રકાર
- ✓ ભૌતિક વિશેષતાની વિગતો સકારાત્મક અને નકારાત્મક બંને - બાંધકામનો પ્રકાર અને ગુણવત્તા, વય, અગ્નિશામક ઉપકરણની ઉપસ્થિતિ, સુરક્ષાનો પ્રકાર વગેરે,
- ✓ વીમા અને હાનિનો અગાઉનો ઇતિહાસ

સંપત્તિ, મોટર અથવા કાર્ગો વીમાના કિસ્સામાં વીમા કંપની જોખમના પ્રકાર અને મૂલ્યને આધારે સ્વીકૃતિ પહેલા જોખમના તપાસ પહેલાના સર્વેક્ષણની પણ વ્યવસ્થા કરી શકે છે. વીમા કંપનીઓ પ્રસ્તાવ, જોખમ તપાસ અહેવાલ, વધારાની પ્રશ્નોત્તરીના ઉત્તરો અને અન્ય દસ્તાવેજો (વીમા કંપની દ્વારા માગવામાં આવ્યા હોય તે અનુસાર)ના આધારે તેમનો નિર્ણય લે છે. ત્યારબાદ વીમા કંપની જોખમ પરિબળને લાગુ પડતાં દરનો નિર્ણય લે છે અને વિભિન્ન પરિમાણોને આધારે પ્રીમિયમની ગણતરી કરે છે, જેની જાણ વીમાધારકને પછીથી કરવામાં આવે છે. પ્રસ્તાવોની પ્રક્રિયા વીમા કંપની દ્વારા ઝડપી અને કાર્યક્ષમ રીતે કરવામાં આવે છે અને તેના દ્વારા તેના તમામ નિર્ણયોની જાણ વાજબી અવધિની અંદર કરવામાં આવે છે.

વ્યાખ્યા

અન્ડરરાઇટિંગ: પોલિસીધારકોના હિતોનું રક્ષણ નિયમન, 2017 અનુસાર કંપનીએ પ્રસ્તાવની પ્રક્રિયા 15 દિવસના સમયની અંદર કરવાની હોય છે. એજન્ટ પાસેથી આવી સમય રેખાઓનો ટ્રેક રાખવાની, આંતરિક રીતે ફોલો અપ કરવાની અને જરૂર પડ્યે ગ્રાહક સેવા તરીકે સંભવિત ગ્રાહક/ વીમાધારક સાથે સંવાદ કરવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે. આ પ્રસ્તાવની તપાસ કરવાની અને સ્વીકૃતિ અંગે નિર્ણય લેવાની સમગ્ર પ્રક્રિયાને અન્ડરરાઇટિંગ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

તમારી કસોટી કરો 1

પોલિસીધારકોનાં હિતની સુરક્ષા નિયમનો, 2017 અનુસાર વીમા કંપનીએ _____ની અંદર વીમા પ્રસ્તાવની પ્રક્રિયા કરવાની હોય છે.

- I. 7 દિવસ
- II. 15 દિવસ
- III. 30 દિવસ
- IV. 45 દિવસ

C. પ્રીમિયમની રસીદ

પ્રીમિયમ વીમાના કરાર હેઠળ વીમાની વિષયવસ્તુને વીમાકૃત કરવા માટે વીમા કંપનીને વીમાધારક દ્વારા ચુકવવામાં આવતી રકમ છે. પ્રકરણ 4માં ચર્ચા કરવામાં આવ્યા પ્રમાણે એજન્ટે હંમેશા સાવધ રહેવું જોઈએ કે વીમા અધિનિયમની સેક્શન 64VB અનુસાર વીમા કરારની તારીખ શરૂ થાય તે પહેલા પ્રીમિયમ એડવાન્સમાં ચુકવવામાં આવે.

મહત્વપૂર્ણ

- a) વીમા ધારાની સેક્શન 64VB એવી જોગવાઈ કરે છે કે વીમા કંપની જ્યાં સુધી પ્રીમિયમ એડવાન્સમાં પ્રાપ્ત ન થાય અથવા ચુકવવાની બાંધધરી ન મળે અથવા સૂચિત પ્રકારે ડિપોઝિટ એડવાન્સમાં કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી કોઈ જોખમને હાથ ધરશે નહીં. વીમાનો નિયમ 58 અને 59 કેટલીક પરિસ્થિતિઓમાં પ્રીમિયમની એડવાન્સ ચુકવણીની આ શરતમાં કેટલાક અપદાવો પૂરા પાડે છે.

- b) જ્યારે વીમા એજન્ટ વીમા કંપનીના પક્ષે વીમા પોલિસી પર પ્રીમિયમ એકત્રિત કરે છે ત્યારે તેઓ બેંક અને પોસ્ટ ખાતામાં રજાઓ સિવાય એકત્રિત કર્યાના ચોવીસ કલાકની અંદર પોતાના કમિશનની કપાત કર્યા વિના સંપૂર્ણપણે એકત્રિત કરેલું પ્રીમિયમ વીમા કંપનીને જમા કરશે અથવા ટપાલ દ્વારા રવાના કરશે.
- c) તે એ પણ જોગવાઈ કરે છે કે પ્રીમિયમ જે તારીખે રોકડમાં અથવા ચેક દ્વારા ચુકવવામાં આવ્યું હોય માત્ર તે તારીખથી જ ધ્યાનમાં લેવામાં આવી શકે છે.
- d) જ્યારે પ્રીમિયમ ટપાલ અથવા મની ઓર્ડર અથવા ટપાલ દ્વારા મોકલેલા ચેક દ્વારા રજૂ કરવામાં આવે ત્યારે જે તારીખે જોખમ મની ઓર્ડર બુક કરવામાં આવે અથવા ચેક પોસ્ટ કરવામાં આવે, એટલે કે જે પ્રમાણેનો કેસ હોય તે અનુસાર ધ્યાનમાં લેવામાં આવી શકે છે.
- e) પ્રીમિયમનું પરત, જે વીમાધારકને પોલિસી રદ થવાને પગલે અથવા તેના નિયમો અને શરતોમાં ફેરફાર કે અન્યથા નિયત ચુકવવાનું બને છે તે વીમા કંપની દ્વારા વીમાધારકને કોર્ડ અથવા ઓર્ડર ચેક અથવા ટપાલ/ મની ઓર્ડર અથવા ઇલેક્ટ્રોનિક માધ્યમથી સીધું ચુકવવામાં આવશે અને વીમાધારક પાસેથી વીમા કંપની દ્વારા યોગ્ય રસીદ પ્રાપ્ત કરવામાં આવશે અને આવું પરત કોઈપણ કિસ્સામાં એજન્ટનાં ખાતામાં જમા કરવામાં આવશે નહીં.

D. કવર નોટ્સ/ વીમાનું પ્રમાણપત્ર/ પોલિસી દસ્તાવેજ

અન્ડરરાઈટિંગ પૂર્ણ થાય ત્યારબાદ પોલિસી જારી કરતા પહેલા થોડો સમય લાગી શકે છે. પોલિસીની તૈયારી બાકી હોય અથવા જ્યારે વીમા માટેની વાટાઘાટો પ્રગતિમાં હોય અને હંગામી ધોરણે કવર પૂરું પાડવું આવશ્યક હોય અથવા જ્યારે લાગુ થવાપાત્ર વાસ્તવિક દર નિર્ધારિત કરવા માટે પરિસરોની તપાસ કરવામાં આવી રહી હોય ત્યારે પોલિસી હેઠળ સુરક્ષાની પુષ્ટિ કરવા માટે કવર નોટ જારી કરવામાં આવે છે. તે કવરનું વર્ણન આપે છે. ક્યારેક વીમા કંપનીઓ કવર નોટને સ્થાને હંગામી વીમા કવરની પુષ્ટિ કરતો પત્ર જારી કરે છે.

કવર નોટને સિક્કો મારવામાં આવતો ન હોવા છતાં પણ કવર નોટના શબ્દો સ્પષ્ટ કરે છે કે તે સંબંધિત વીમાના વર્ગ માટે વીમા કંપનીઓના સામાન્ય નિયમો અને શરતોને આધિન હોય છે. જો જોખમ કોઈ વોરંટીઝ દ્વારા સંચાલિત હોય તો કવર નોટ એ જણાવશે કે વીમો આવી વોરંટીઝને આધિન છે. કવર નોટ જો લાગુ થવાપાત્ર હોય તો વિશેષ કલમોને પણ આધિન બનાવવામાં આવે છે. દા.ત. સંમત બેંકની કલમ, ઘોષણા કલમ વગેરે.

કવર નોટમાં નીચેની બાબતો સામેલ હશે:

- a) વીમાધારકનું નામ અને સરનામું
- b) વીમાની રકમ
- c) વીમાની અવધિ
- d) આવરેલું જોખમ
- e) દર અને પ્રીમિયમ: જો દરની જાણ ન હોય તો હંગામી પ્રીમિયમ
- f) આવરેલા જોખમનું વર્ણન: ઉદાહરણ તરીકે આગની કવર નોટ ઇમારતની ઓળખ વિગતો, તેનું બાંધકામ અને ભોગવટો સૂચવશે.
- g) કવર નોટનો ક્રમાંક
- h) જારી કરવાની તારીખ
- i) કવર નોટની માન્યતા સામાન્યપણે પંદર દિવસની અવધિ માટે હોય છે અને ભાગ્યે જ 60 દિવસ સુધી હોય છે

કવર નોટ્સ મુખ્ય રૂપે મરીન અને મોટર વર્ગોમાં ઉપયોગ થાય છે.

1. મરીન કવર નોટ્સ

આ સામાન્યપણે ત્યારે જારી કરવામાં આવે છે જ્યારે પોલિસી જારી કરવા માટેની આવશ્યક વિગતો જેવી કે સ્ટીમરનું નામ, પેકેજિસનાં ક્રમાંક અથવા ચોક્કસ મૂલ્ય વગેરે જાણિતા ન હોય. નિકાસનાં સંદર્ભમાં પણ કવર નોટ જારી કરવામાં આવી શકે છે, દા.ત. શિપમેન્ટ માટેના કાર્ગોનાં નિશ્ચિત પ્રમાણ નિકાસકાર દ્વારા ડોક્સમાં મોકલવામાં આવે છે. એવું બની શકે છે કે પર્યાપ્ત શિપિંગ સ્થળ મેળવવામાં મુશ્કેલીને લીધે ઇચ્છિત જહાજ દ્વારા કાર્ગોનું શિપમેન્ટ થતું નથી. તેથી વિશેષ જહાજ દ્વારા મોકલવામાં આવી શકે એવી માત્રા જાણી શકાતી નથી. આવા સંજોગોમાં કવર નોટની આવશ્યકતા હોઈ શકે છે, જેને જ્યારે સંપૂર્ણ વિગતો ઉપલબ્ધ હોય ત્યારે પછીથી નિયમિત પોલિસી જારી કરીને અનુસરવાની હોય છે અને અને વીમા કંપનીને જાણ કરવાની હોય છે.

મરીન કવર નોટ નીચેની લાઇન્સની સાથે લખવામાં આવી શકે છે:

- i. મરીન કવર નોટ ક્રમાંક
- ii. જારી કર્યાની તારીખ
- iii. વીમાધારકનું નામ
- iv. સુધી માન્ય

“વિનંતી મુજબ તમને અહીં આવરવામાં આવે છે, જે રૂ. _____ની હદ સુધી કંપનીની પોલિસીની સામાન્ય શરતોને આધિન છે.

- a) કલમો: ઇન્સ્ટિટ્યુટ કલમો અનુસાર ઇન્સ્ટિટ્યુટ કાર્ગો કલમો એ, બી અથવા સી વોર SRCC જોખમો સહિત, પરંતુ રદ થયાના 7 દિવસની સૂચનાને આધિન.
- b) શરતો: પોલિસી જારી કરવા માટે શિપિંગ દસ્તાવેજો પ્રાપ્ત કરવા પર શિપમેન્ટની વિગતો પૂરી પાડવામાં આવે છે. ઘોષણા પહેલા અને/ અથવા શિપમેન્ટ સ્ટીમર પર જાય તે પહેલા નુકસાન કે હાનિની ઘટનામાં અહીં સંમતિ આપવામાં આવે છે કે મૂલ્યાંકનનો આધાર માલસામાનની મુખ્ય કિંમત વત્તા વાસ્તવિકપણે થયેલા ચાર્જિસ અને વીમાધારક જેના માટે જવાબદાર હોય તે હશે.

અંતર્દેશીય પરિવહનનાં સંબંધમાં પોલિસી જારી કરવા માટેના તમામ આવશ્યક માહિતી ઉપલબ્ધ હોય છે અને તેથી કવર નોટની ભાગ્યે જ જરૂર પડે છે. જોકે એવી કેટલીક સ્થિતિઓ હોય છે જ્યારે કવર નોટ જારી કરવામાં આવે છે અને પછીથી કાર્ગો, પરિવહન વગેરેનું સંપૂર્ણ વર્ણન ધરાવતી પોલિસીઓ દ્વારા બદલવામાં આવે છે.

2. મોટર કવર નોટ્સ

તેને સંબંધિત કંપનીઓ દ્વારા નિર્ધારિત ફોર્મમાં જારી કરવામાં આવે છે, મોટર કવરની કાર્યત્મક કલમ નીચે મુજબ વાંચી શકાય છે:

“ફોર્મમાં વર્ણવેલા, નીચે સંદર્ભિત કરેલા વીમાધારકને, તેમાં વર્ણવેલા મોટર વાહન(નો)નાં અનુસંધાનમાં વીમા માટે પ્રસ્તાવ કર્યો છે અને પ્રીમિયમ તરીકે રૂ.....ની રકમની ચુકવણી કર્યા પછી જોખમને આથી તેના પર લાગુ થવાપાત્ર કંપનીનાં પોલિસીના સામાન્ય સ્વરૂપની શરતો હેઠળ આવરવામાં આવે છે (નીચે ઉલ્લેખ કરેલી કોઈ વિશેષ શરતોને આધિન), જ્યાં સુધી કંપની દ્વારા લેખિતમાં જાણ કરીને કવર સમાપ્ત કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, જે કિસ્સામાં વીમો ત્યારબાદ સમાપ્ત થઈ જશે અને આવા વીમા માટે અન્યથા ચુકવવાપાત્ર પ્રીમિયમનો પ્રમાણસરનો ભાગ કંપની જોખમમાં હોય તે સમય માટે વસૂલવામાં આવશે.”

મોટર કવર નોટ સામાન્યપણે નીચેની વિગતો ધરાવે છે:

- a) નોંધણીનું ચિહ્ન અને ક્રમાંક, અથવા વીમાકૃત વાહનનું વર્ણન/ ધન ક્ષમતા / વહન ક્ષમતા/ બનાવટ/ ઉત્પાદનનું વર્ષ, એન્જિન ક્રમાંક, ચેસિસ ક્રમાંક

- b) વીમાકૃતનું નામ અને સરનામું
- c) અધિનિયમના ઉદ્દેશ માટે વીમાના આરંભની અમલી તારીખ અને સમય. સમય....., તારીખ....
- d) વીમાની સમાપ્તિ તારીખ
- e) વાહન ચલાવવા માટે હકદાર વ્યક્તિઓ અથવા વ્યક્તિઓના વર્ગો
- f) ઉપયોગની મર્યાદાઓ
- g) વધારાનાં જોખમો, જો કોઈ હોય તો

મોટર કવર નોટમાં એક પ્રમાણપત્ર સામેલ હોય છે, જે મોટર વાહન અધિનિયમ, 1988ના પ્રકરણો X અને Xાની જોગવાઈઓ અનુસાર જારી કરવામાં આવે છે.

મહત્વપૂર્ણ

કવર નોટની માન્યતા એક સમયે 15 દિવસની વધુ અવધિ માટે લંબાવવામાં આવી શકે છે, પરંતુ કોઈપણ કિસ્સામાં કવર નોટની માન્યતાની કુલ અવધિ સાઠ દિવસોથી વધુ નહીં હોય.

નોંધ: કવર નોટનાં શબ્દો દર વીમા કંપનીએ બદલાઈ શકે છે

મોટા ભાગની કંપનીઓ દ્વારા કવર નોટ્સના ઉપયોગને પ્રોત્સાહિત કરવામાં આવતો નથી. હાલની ટેકનોલોજી વીમા દસ્તાવેજને તાત્કાલિક જારી કરવાની સુવિધા આપે છે.

3. વીમાનું પ્રમાણપત્ર - મોટર વીમો

વીમાનું પ્રમાણપત્ર પુરાવાની આવશ્યકતા હોઈ શકે એવા કિસ્સાઓમાં વીમાનું અસ્તિત્વ પૂરું પાડે છે. દા.ત. મોટર વીમામાં પોલિસી ઉપરાંત વીમાનું પ્રમાણપત્ર મોટર વાહન અધિનિયમ દ્વારા આવશ્યક કર્યા મુજબ જારી કરવામાં આવે છે. આ પ્રમાણપત્ર પોલિસી અને નોંધણી સત્તાધિકારીઓને વીમાનો પુરાવો પૂરો પાડે છે. ખાનગી કાર માટે નમૂનાનું પ્રમાણપત્ર નીચે આપવામાં આવ્યું છે, જે મુખ્ય વિશેષતાઓ દર્શાવે છે.

મોટર વાહન અધિનિયમ, 1988

વીમાનું પ્રમાણપત્ર

પ્રમાણપત્ર ક્રમાંક

પોલિસી ક્રમાંક

1. નોંધણીનું ચિહ્ન અને ક્રમાંક, નોંધણીનું સ્થળ, એન્જિન ક્રમાંક/ચેસિસ ક્રમાંક/ બનાવટ/ ઉત્પાદનનું વર્ષ.
2. બોડીનો પ્રકાર/ સી.સી/ બેસવાની ક્ષમતા/ નેટ પ્રીમિયમ/ નોંધણી સત્તાધિકારીનું નામ,

3. ભૌગોલિક વિસ્તાર -ભારત.
4. વીમાકૃત ઘોષિત મૂલ્ય (IDV)
5. વીમાધારકનું નામ અને સરનામું, કારોબાર અથવા વ્યવસાય.
6. અધિનિયમના ઉદ્દેશ માટે વીમાની શરૂઆતની અમલી તારીખ. ----- કલાકથી ----- ના રોજ
7. વીમાની સમાપ્તિની તારીખ: ના રોજ મધ્યરાત્રી
8. વાહન ચલાવવા માટે હકદાર વ્યક્તિઓ અથવા વ્યક્તિઓના વર્ગ.

નીચેનામાંથી કોઈ પણ:

- a) વીમાધારક:
- b) અન્ય કોઈ વ્યક્તિ, જે વીમાધારકના આદેશ પર અથવા તેમની મંજૂરીથી વાહન ચલાવતી હોય

તે એ શરતને આધિન છે કે વાહન ચલાવતી વ્યક્તિ અકસ્માતના સમયે અસરકારક ડ્રાઇવિંગ લાઇસન્સ ધરાવતી હોય અને આવું લાઇસન્સ પ્રાપ્ત કરવા અથવા રાખવા માટે અયોગ્ય ન હોય. એ શરતને પણ આધિન છે કે અસરકારક લર્નર્સ લાઇસન્સ ધરાવતી વ્યક્તિ પણ વાહન ચલાવી શકે છે અને આવી વ્યક્તિ કેન્દ્રીય મોટર વાહનો નિયમો 1989ના નિયમ 3ની આવશ્યકતાને સંતોષે છે.

ઉપયોગ માટેની મર્યાદાઓ

પોલિસી નીચેની બાબતો સિવાય અન્ય કોઈ ઉદ્દેશ માટે ઉપયોગને આવરે છે:

- a) ભાડા અથવા લાભ;
- b) માલસામાનનું વહન (વ્યક્તિગત સામાન સિવાય)
- c) સંગઠિત રેસિંગ,
- d) રેસ મેકિંગ,
- e) ઝડપનું પરીક્ષણ
- f) વિશ્વસનીયતા પરીક્ષણો
- g) મોટર વેપારના સંબંધમાં કોઈ ઉદ્દેશ.

હું/ અમે અહીં પ્રમાણિત કરીએ છીએ કે જે આ પ્રમાણપત્ર પોલિસી સાથે સંબંધિત છે તેમ જ વીમાનું આ પ્રમાણપત્ર મોટર વાહન અધિનિયમ, 1988ના પ્રકરણ 10 અને પ્રકરણ 11ની જોગવાઈઓનાં અનુસંધાનમાં જારી કરવામાં આવ્યું છે.

તપાસ કરેલ છે.....

(અધિકૃત વીમા કંપની)

વીમાનું મોટર પ્રમાણપત્ર સંબંધિત સત્તાધિકારીઓની તપાસ માટે દર વખતે સાથે લઈ જવું આવશ્યક છે.

4. પોલિસી દસ્તાવેજ

પોલિસી ઔપચારિક દસ્તાવેજ છે, જે વીમાના કરારનો પુરાવો પૂરો પાડે છે. આ દસ્તાવેજ ભારતીય સ્ટેમ્પ અધિનિયમ, 1899ની જોગવાઈઓ અનુસાર સ્ટેમ્પ કરવાનું હોય છે.

સાધારણ વીમા પોલિસી સામાન્યપણે નીચેની બાબતો ધરાવે છે:

- a) વીમાધારકનું અને વિષયવસ્તુમાં વીમાપાત્ર હિતસંબંધ ધરાવતી હોય એવી અન્ય કોઈ વ્યક્તિનું નામ(મો) અથવા સરનામું(માં);
- b) સંપત્તિ અથવા વીમાકૃત હિતનું સંપૂર્ણ વર્ણન;
- c) પોલિસી હેઠળ વીમાધારક સંપત્તિ અથવા હિતનું સ્થળ/સ્થળો અને જ્યાં યોગ્ય હોય, સંબંધિત વીમાકૃત મૂલ્યોની સાથે;
- d) વીમાની અવધિ;
- e) વીમાની રકમ;
- f) આવરેલા સંકટો અને અપવર્જનો;
- g) લાગુ થવાપાત્ર કોઈ એક્સેસ/ કપાતપાત્ર;
- h) ચુકવવાપાત્ર પ્રીમિયમ અને જ્યાં સમાયોજનને આધિન પ્રીમિયમ હંગામી હોય ત્યાં પ્રીમિયમનાં સમાયોજનનો આધાર;
- i) પોલિસીના નિયમો, શરતો અને વોરંટીઝ;
- j) પોલિસી હેઠળ દાવો ઉઠાવવાની શક્યતા ધરાવતી આકસ્મિકતાનાં સર્જન પર વીમાધારક દ્વારા કરવામાં આવતી કાર્યવાહી;
- k) દાવો સર્જતી ઘટના બનવા પર વીમાની વિષયવસ્તુનાં સંબંધમાં વીમાધારકની ફરજો અને સંજોગોમાં વીમા કંપનીના અધિકારો;
- l) કોઈ વિશેષ શરતો;
- m) ગેરરજૂઆત, છેતરપિંડી, વાસ્તવિક હકીકતોની બિન-ઘોષણા અથવા વીમાધારકના બિન-સહકારના આધારે પોલિસી રદ કરવા માટેની જોગવાઈ;

- n) વીમાધારકનું સરનામું, જેના પર પોલિસીનાં સંદર્ભમાં તમામ સંવાદો મોકલવા જોઈએ;
- o) એડ-ઓન કવર્સ અને/ અથવા એન્ડોર્સમેન્ટ્સ જો કોઈ હોય તો, તેની વિગતો;
- p) તકરાર નિવારણ કાર્યપ્રણાલીની વિગતો અને લોકપાલનું સરનામું

તમારી કસોટી કરો 2

નીચેનામાંથી કયું નિવેદન કવર નોટ્સનાં અનુસંધાનમાં સાચું છે ?

- I. કવર નોટ્સનો ઉપયોગ મુખ્યત્ત્વે જીવન વીમામાં થાય છે
- II. કવર નોટ્સનો ઉપયોગ મુખ્યત્ત્વે સાધારણ વીમાના તમામ વર્ગોમાં થાય છે
- III. કવર નોટ્સનો ઉપયોગ મુખ્યત્ત્વે આરોગ્ય વીમામાં થાય છે
- IV. કવર નોટ્સનો ઉપયોગ મુખ્યત્ત્વે સાધારણ વીમાના મરીન અને મોટર વર્ગોમાં થાય છે

E. વોરંટીઝ

વોરંટી પોલિસીમાં સ્પષ્ટપણે જણાવેલી એવી શરત છે, જેનું કરારની માન્યતા માટે શાબ્દિક રીતે પાલન કરવાનું હોય છે. વોરંટી અલગ દસ્તાવેજ નથી. તે કવર નોટ્સ અને પોલિસી દસ્તાવેજ બંનેનો ભાગ છે. આ કરારની પૂર્વવર્તી શરત છે. તે જોખમ માટે મહત્વપૂર્ણ છે કે નહીં તે હકીકતને ધ્યાનમાં લીધા વિના તેને ધ્યાનમાં લેવી અને કડકપણે તથા શાબ્દિક રીતે તેનું પાલન કરવું આવશ્યક છે. જો વોરંટીનું ઉલ્લંઘન કરવામાં આવે તો પોલિસી વીમા કંપનીઓના વિકલ્પ પર રદબાતલ થાય છે, ભલે પછી એવું સ્પષ્ટપણે સ્થાપિત થયું હોય કે ઉલ્લંઘન વિશેષ નુકસાનનું કારણ બન્યું ન હોય અથવા નુકસાનમાં યોગદાન આપ્યું ન હોય. જોકે વ્યવહારમાં, જો વોરંટીનું ઉલ્લંઘન સંપૂર્ણપણે ટેકનિકલ પ્રકારનું હોય અને કોઈપણ રીતે નુકસાનમાં યોગદાન અથવા વૃદ્ધિ કરતું ન હોય, તો વીમા કંપનીઓ તેમની મનસૂઝી પર કંપનીની નીતિ અનુસાર નિયમો અને માર્ગદર્શિકાઓ અનુસાર દાવાની પ્રક્રિયા કરી શકે છે.

1. આગના વીમાઓની વોરંટીઝ (કેટલાક ઉદાહરણ) નીચે આપવામાં આવ્યા છે

વોરંટી આપવામાં આવે છે કે પોલિસી ચાલુ હોય તે દરમિયાન વીમાકૃત પરિસરમાં કોઈ હાનિકારક માલસામાન સંગ્રહિત કરવામાં આવશે નહીં.

મૂક જોખમ: વોરંટી આપવામાં આવે છે કે વીમાકૃત પરિસરમાં સતત 30 દિવસ કે તેથી વધુની અવધિમાં કોઈ ઉત્પાદન પ્રવૃત્તિ હાથ ધરવામાં આવતી નથી.

સિગરેટ ફિલ્ટરનું ઉત્પાદન: વોરંટી આપવામાં આવે છે કે 30 ડિગ્રી સે.થી નીચેના જ્વલન બિંદુ ધરાવતા કોઈ દ્રાવકોનો ઉપયોગ/ સંગ્રહ પરિસરમાં કરવામાં આવ્યો નથી

2. મરીન વીમામાં, વોરંટીને નીચે મુજબ વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે: “પ્રોમિસરી વોરંટી, એટલે કે એક વોરંટી દ્વારા બાંધધરી આપવામાં આવે છે કે કેટલીક વિશેષ બાબત કરવામાં આવશે અથવા નહીં કરવામાં આવે, અથવા કેટલીક શરતો પૂરી કરવામાં આવશે, અથવા જેના દ્વારા તેઓ હકીકતોની વિશેષ સ્થિતિના અસ્તિત્વની પુષ્ટિ કરશે અથવા તેનું ખંડન કરશે”

મરીન કાર્ગો વીમામાં, વોરંટી એ અસર માટે દાખલ કરવામાં આવે છે કે માલસામાન (દા.ત. યા) ટિન-લાઇન ધરાવતા કેસિસમાં પેક કરવામાં આવે છે. મરીન હલ વીમામાં એવી વોરંટી દાખલ કરવામાં આવે છે કે વીમાકૃત જહાજ અમુક ક્ષેત્રમાં ખેડાણ નહીં કરે, જે વીમા કંપનીને તે જોખમની હદ અંગે એક વિચાર આપશે જેના માટે તેઓ કવર પૂરું પાડવા માટે સંમત થયા છે. જો વોરંટીનું ઉલ્લંઘન કરવામાં આવે છે તો શરૂઆતમાં સંમત થયેલા જોખમમાં ફેરફાર કરવામાં આવે છે અને વીમા કંપનીને ઉલ્લંઘનની તારીખથી વધુ જવાબદારીમાંથી પોતાને મુક્ત કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે.

3. ઘરફોડ વીમામાં, એવી વોરંટી આપવામાં આવે છે કે સંપત્તિની ચોકીદાર દ્વારા ચોવીસ કલાક માટે રક્ષા કરવામાં આવે છે. પોલિસીના દર, નિયમો અને શરતો જો પોલિસી સાથે જોડાયેલી વોરંટીઝનું પાલન કરવામાં આવે તો સમાન રહેશે.

તમારી કસોટી કરો 3

નીચેનામાંથી કયું નિવેદન વોરંટીનાં સંદર્ભમાં સાચું છે ?

- I. વોરંટી એવી શરત છે, જેને પોલિસીમાં ક્યારેય જણાવવામાં આવતી નથી
- II. વોરંટી પોલિસી દસ્તાવેજનો એક ભાગ બનાવે છે
- III. વોરંટીની જાણ હંમેશા વીમાધારકને અલગથી કરવામાં આવે છે અને તે પોલિસી દસ્તાવેજનો ભાગ હોઈ શકે નહીં
- IV. જો વોરંટીનું ઉલ્લંઘન થાય તો જ દાવાઓ ચુકવવાપાત્ર બનશે.

F. એન્ડોર્સમેન્ટ્સ

પ્રમાણભૂત સ્વરૂપમાં પોલિસીઓ જારી કરવી એ વીમા કંપનીઓની પ્રથા છે; જેમાં કેટલાક સંકટો આવરવામાં આવે છે અને અન્ય કેટલાકને બાકાત રાખવામાં આવે છે.

વ્યાખ્યા

જો પોલિસીના કેટલાક નિયમો અને શરતોમાં જારી કરવાના સમયે અથવા પોલિસીની અવધિ દરમિયાન ફેરફાર કરવાની જરૂરિયાત હોય તો એન્ડોર્સમેન્ટ તરીકે ઓળખાતા દસ્તાવેજ મારફતે સુધારા/ ફેરફાર કરીને કરવામાં આવે છે.

તે પોલિસી સાથે જોડાયેલું હોય છે અને તેનો એક ભાગ બનાવે છે. પોલિસી અને એન્ડોર્સમેન્ટ એક સાથે કરારનો પુરાવો બનાવે છે. એન્ડોર્સમેન્ટ્સ ફેરફારો/ સુધારાઓ નોંધવા માટે પોલિસીનાં ચલણ દરમિયાન પણ જારી કરવામાં આવી શકે છે.

જ્યારે પણ વાસ્તવિક માહિતી બદલાય ત્યારે વીમાધારકે વીમા કંપનીને સલાહ આપવાની હોય છે, જે તેની નોંધ લેશે અને તેને એન્ડોર્સમેન્ટ મારફતે વીમા કરારનો એક ભાગ બનાવશે.

સામાન્યપણે નીચેની બાબતોને સંબંધિત પોલિસી હેઠળ એન્ડોર્સમેન્ટ્સની આવશ્યકતા હોય છે:

- વીમાની રકમમાં ભિન્નતા/ ફેરફાર
- વેચાણ, મોર્ગેજ વગેરે રીતે વીમાપાત્ર હિતસંબંધમાં ફેરફાર
- વધારના સંકટો/ પોલિસીની અવધિનાં વિસ્તરણને આવરવા માટે વીમાનું વિસ્તરણ
- જોખમમાં ફેરફાર, દા.ત. બાંધકામમાં ફેરફાર, આગ વીમામાં ઇમારતમાં ભોગવટો
- અન્ય સ્થળે સંપત્તિનું ટ્રાન્સફર
- વીમો રદ કરવો
- નામ અથવા સરનામામાં ફેરફાર વગેરે

નમૂનો

ઉદાહરણના ઉદ્દેશ માટે કેટલાક એન્ડોર્સમેન્ટના નમૂનાનાં શબ્દો નીચે મુજબ પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યા છે:

રદ કરવું

વીમાધારકની વિનંતી પર આ પોલિસી દ્વારા વીમો અહીં થી રદ થયો હોવાનું ઘોષિત કરવામાં આવે છે. વીમો મહિનાથી વધુની અવધિ માટે અમલી રહ્યો છે, વીમાધારકને કોઈ પરત મળવાપાત્ર નથી.

માલ મૂલ્ય કવરમાં વધારો:

“વીમાધારકને એ સલાહ આપવામાં આવે છે કે આ પોલિસી દ્વારા આવરવામાં આવેલા સ્ટોકને વધારવામાં આવ્યો છે, આના દ્વારા એ સંમતિ આપવામાં આવે છે કે વીમાની રકમમાં તે અનુસાર નીચે ચર્ચા કર્યા મુજબ ફેરફાર કરીને રૂ..... કરવામાં આવે છે:

પર (વર્ણન કરો) રૂ.

પર (વર્ણન કરો) રૂ.

જેને ધ્યાનમાં રાખીને વધારાનાં પ્રીમિયમની અહીં ચુકવણી કરવામાં આવે છે.

વધુમાં વાર્ષિક પ્રીમિયમ રૂ.....

હવે કુલ વીમો રૂ..... રહે છે

જે અન્યથા આ પોલિસીના નિયમો, જોગવાઈઓ અને શરતોને આધિન છે.

મરીન પોલિસીમાં બાહ્ય સંકટને સામેલ કરવા માટે કવરનું વિસ્તરણ

વીમાધારકની વિનંતી પર અહીં ઉપરની પોલિસી હેઠળ બ્રેકેજનાં જોખમને સામેલ કરવા માટે સંમતિ આપવામાં આવે છે.

વિચારણામાં વીમાધારક પાસેથી નીચે મુજબ વધારાનું પ્રીમિયમ રૂ. પર વસૂલવામાં આવે છે.

તમારી કસોટી કરો 4

જો પોલિસીના કેટલાક નિયમો અને શરતો જારી કરતી વખતે અથવા પોલિસીની અવધિ દરમિયાન સુધારવાની જરૂર હોય તો તેને _____ મારફતે સુધારાઓ કરીને કરવામાં આવે છે.

- I. વોરંટી
- II. એન્ડોર્સમેન્ટ
- III. ફેરફાર
- IV. સુધારાઓ શક્ય નથી

G. પોલિસીઓનું અર્થઘટન

વીમાના કરારોને લેખિતમાં વ્યક્ત કરવામાં આવે છે અને વીમા પોલિસીનાં શબ્દો વીમાધારકો દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવે છે. આ પોલિસીઓનું અર્થઘટન નિર્માણ અથવા અર્થઘટના કેટલાક સુવ્યાખ્યાયિત નિયમો અનુસાર કરવાનું હોય છે, જેને ઘણી અદાલતોમાં સ્થાપિત કરવામાં આવ્યું છે. નિર્માણનો સૌથી મહત્વપૂર્ણ નિર્ણય એ છે કે પક્ષોનો ઇરાદો પ્રબળ હોવો જોઈએ અને આ ઇરાદો પોલિસીમાં જોવાનો રહેશે. જો પોલિસી અસ્પષ્ટ રીતે જારી કરવામાં આવી હોય તો તેનું અર્થઘટન અદાલતો દ્વારા વીમાધારકના પક્ષમાં અને વીમા કંપનીની વિરુદ્ધમાં એ સામાન્ય સિદ્ધાંત પર કરવામાં આવશે કારણ કે પોલિસી વીમાધારક દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવી છે.

પોલિસી શબ્દો નીચે આપેલા નિયમો અનુસાર સમજવામાં અને તેનું અર્થઘટન કરવામાં આવે છે:

- a) સ્પષ્ટ શરત સૂચિત શરતને ઓવરરાઇડ કરે છે, સિવાય કે જ્યાં આવું કરવામાં અસંગતતા હોય.
- b) પ્રમાણભૂત પ્રિન્ટ કરેલા પોલિસી ફોર્મ અને ટાઇપ કરેલા અથવા હાથથી લખેલા ભાગો વચ્ચે વિરોધાભાસની સ્થિતિમાં ટાઇપ કરેલ અથવા હાથથી લખેલો ભાગ વિશેષ કરારમાં પક્ષોના ઇરાદાને વ્યક્ત કરતો હોવાનું માનવામાં આવે છે અને તેમનો અર્થ મૂળ પ્રિન્ટ કરેલા શબ્દોને નકારશે.
- c) જો એન્ડોર્સમેન્ટ કરારના અન્ય ભાગોથી વિરોધાભાસ હોય તો એન્ડોર્સમેન્ટનો અર્થ પ્રબળ હશે, કારણ કે તે પછીનો દસ્તાવેજ છે.
- d) ઇટાલિક્સમાં કલમો સાધારણ પ્રિન્ટિંગે શબ્દોને ઓવરરાઇડ કરે છે, જ્યાં તેઓ અસંગત હોય છે.
- e) પોલિસીના માર્જિનમાં પ્રિન્ટ કરેલા અથવા ટાઇપ કરેલી કલમોને પોલિસીની બોડીની અંદરનાં શબ્દો કરતા વધુ મહત્વ આપવામાં આવશે.
- f) પોલિસીમાં જોડાયેલા અથવા લગાવેલા કલમો માર્જિનલ કલમો અને પોલિસીની બોડીમાં કલમો બંનેને ઓવરરાઇડ કરે છે.

- g) પ્રિન્ટ કરેલા શબ્દો ટાઇપથી લખેલા શબ્દો અથવા સહી ધરાવતા રબર સ્ટેમ્પ દ્વારા છાપેલા શબ્દોથી ઓવરરાઇડ થાય છે.
- h) ટાઇપ કરેલા અથવા છાપેલા શબ્દોની તુલનામાં હાથથી લખેલાને અગ્રીમતા આપવામાં આવે છે.
- i) આખરે, જો કોઈ અસ્પષ્ટતા હોય અથવા સ્પષ્ટતાનો અભાવ હોય તો વ્યાકરણ અને વિરામચિહ્નોના સામાન્ય નિયમો લાગુ થાય છે.

મહત્વપૂર્ણ

1. પોલિસીઓનું નિર્માણ

વીમા પોલિસી વાણિજ્યક કરારનો પુરાવો છે અને અદાલતો દ્વારા અપનાવેલા નિર્માણ અને અર્થઘટનના સામાન્ય નિયમો અન્ય કરારોના કિસ્સામાં લાગુ થાય છે.

નિર્માણનો સૈદ્ધાંતિક નિયમ એ છે કે કરારના પક્ષોનો ઇરાદો પ્રબળ હોવો જોઈએ, ઇરાદો આ પોલિસી દસ્તાવેજ અને તેની સાથે જોડાયેલા પ્રસ્તાવ ફોર્મ, કલમો, એન્ડોર્સમેન્ટ્સ, વોરંટીઝ વગેરેમાંથી એકત્રિત કરવો જોઈએ અને કરારનો એક હિસ્સો બનાવતો હોવો જોઈએ.

2. શબ્દોનાં અર્થ

ઉપયોગમાં લીધેલા શબ્દો તેમના સાધારણ અને લોકપ્રિય અર્થમાં સમજવામાં આવશે. શબ્દો માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવનારો અર્થ એવો અર્થ છે જેને સામાન્ય માણસ સમજી શકે. તેથી “આગ”નો અર્થ જ્યોત અથવા વાસ્તવિક સળગવું છે.

જ્યારે બીજી બાજુએ, સામાન્ય કારોબાર અથવા વેપાર અર્થ ધરાવતા હોય એવા શબ્દોના અર્થનું અર્થઘટન જ્યાં સુધી વાક્યનો સંદર્ભ અન્ય બાબતને દર્શાવતો ન હોય ત્યાં સુધી તે અર્થની સાથે કરવામાં આવશે. જ્યાં શબ્દો કાયદા દ્વારા વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે ત્યાં તે વ્યાખ્યાના અર્થનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે, જેમ કે ભારતીય દંડ સંહિતામાં “ચોરી” છે તે પ્રમાણે.

વીમા પોલિસીઓમાં ઉપયોગમાં લેવામાં આવેલા ઘણા શબ્દો અગાઉના કાનૂની નિર્ણયોના વિષય રહ્યા છે અને ઉપલી અદાલતોના તે નિર્ણયો નીચલી અદલાતો માટે બાધ્ય રહેશે. ટેકનિકલ પારિભાષિક શબ્દો હંમેશા જ્યાં સુધી તેનાથી વિપરિત કોઈ સંકેત ન હોય ત્યાં સુધી તેમના ટેકનિકલ અર્થ અપતા હોવા જોઈએ.

H. નવીકરણ સૂચના

મોટા ભાગની બિન-જીવન વીમા પોલિસીઓનો વીમો વાર્ષિક ધોરણે લેવામાં આવે છે.

વીમા કંપનીઓના પક્ષે વીમાધારકને વિશેષ તારીખ પર પોલિસી સમાપ્ત થવાની છે એ અંગે સૂચના આપવાની કોઈ કાનૂની ફરજ હોતી નથી, તેમ છતાં પણ સૌજન્યતા અને દુરસ્ત વ્યવસાય પ્રણાલી તરીકે વીમા કંપનીઓ સમાપ્તિની તારીખ પહેલા નવીકરણની સૂચના જારી કરે છે અને પોલિસીનાં નવીકરણ માટે આમંત્રિત કરે છે. સૂચનામાં પોલિસીને લગતી તમામ સુસંગત વિગતો સામેલ હોય છે, જેવી કે વીમાની રકમ, વાર્ષિક પ્રીમિયમ વગેરે. આ વીમાધારકને સલાહ આપતી નોંધ સામેલ કરવાની પણ પદ્ધતિ છે કે તેમણે જોખમમાં કોઈ વાસ્તવિક ફેરફારોની જાણ કરવી જોઈએ.

મોટર નવીકરણ સૂચનામાં, ઉદાહરણ તરીકે વીમાધારકનું ધ્યાન પ્રવર્તમાન જરૂરિયાતને ધ્યાનમાં રાખીને વીમાની રકમમાં (એટલે કે વીમાધારકનું વાહનનું ઘોષિત મૂલ્ય) ફેરફાર કરવા માટે ખેંચવામાં આવે છે.

વીમાધારકનું ધ્યાન એવી વૈધાનિક જોગવાઈ તરફ પણ ખેંચવામાં આવશે કે જ્યાં સુધી પ્રીમિયમ એડવાન્સમાં ચુકવવામાં ન આવે ત્યાં સુધી કોઈ જોખમ લેવામાં આવી શકે નહીં.

તમારી કસોટી કરો 5

નીચેનામાંથી કયું નિવેદન નવીકરણ સૂચનાનાં સંદર્ભમાં સાચું છે ?

- I. નિયમનો અનુસાર વીમા કંપનીઓની પોલિસીની સમાપ્તિના 30 દિવસ પહેલા વીમાધારકને નવીકરણની સૂચના મોકલવાની કાનૂની ફરજ હોય છે
- II. નિયમનો અનુસાર વીમા કંપનીઓની પોલિસીની સમાપ્તિના 15 દિવસ પહેલા વીમાધારકને નવીકરણની સૂચના મોકલવાની કાનૂની ફરજ હોય છે
- III. નિયમનો અનુસાર વીમા કંપનીઓની પોલિસીની સમાપ્તિના 7 દિવસ પહેલા વીમાધારકને નવીકરણની સૂચના મોકલવાની કાનૂની ફરજ હોય છે

IV. નિયમનો અનુસાર વીમા કંપનીઓની પોલિસીની સમાપ્તિ પહેલા વીમાધારકને નવીકરણની સૂચના મોકલવાની કોઈ કાનૂની ફરજ હોતી નથી

સારાંશ

- a) દસ્તાવેજીકરણનો પ્રથમ તબક્કો અનિવાર્યપણે પ્રસ્તાવ ફોર્મ છે, જેના મારફતે વીમાધારક પોતાના વિશે જાણ કરે છે
- b) વાસ્તવિક માહિતીની ઘોષણાની ફરજ પોલિસી શરૂ થયા પહેલા ઊભી થાય છે અને કરારના સમાપન પછી પણ જારી રહે છે
- c) વીમા કંપનીઓ સામાન્યપણે વીમા કંપની દ્વારા સહી થનારા પ્રસ્તાવ ફોર્મના અંતે ઘોષણા ઉમેરે છે
- d) પ્રસ્તાવ ફોર્મના ઘટકોમાં સામેલ છે:
 - i. પ્રસ્તાવકનું પૂરું નામ
 - ii. પ્રસ્તાવકનું સરનામું અને સંપર્કની વિગતો
 - iii. પ્રસ્તાવકનો વ્યવસાય, ધંધો અથવા કારોબાર
 - iv. વીમાની વિષયવસ્તુની વિગતો અને ઓળખ
 - v. વીમાની રકમ
 - vi. અગાઉનો અને પ્રવર્તમાન વીમો
 - vii. નુકસાનનો અનુભવ
 - viii. વીમાધારક દ્વારા ઘોષણા
- e) મધ્યસ્થી તરીકે કાર્ય કરતા એજન્ટની એ સુનિશ્ચિત કરવાની જવાબદારી હોય છે કે વીમાધારક દ્વારા વીમા કંપનીને જોખમ અંગેની તમામ વાસ્તવિક માહિતી પૂરી પાડવામાં આવે.
- f) પ્રસ્તાવની તપાસ કરવાની અને સ્વીકૃતિ અંગે નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયાને અન્ડરરાઈટિંગ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- g) પ્રીમિયમ વીમાના કરાર હેઠળ વીમાની વિષયવસ્તુને વીમાકૃત કરવા માટે વીમા કંપનીને વીમાધારક દ્વારા ચુકવવામાં આવતી રકમ છે.

- h) પ્રીમિયમની ચુકવણી રોકડ, માન્યતાપ્રાપ્ત બેંકિંગ વિનિમયક્ષમ સાધન, પોસ્ટલ મની ઓર્ડર, ક્રેડિટ અથવા ડેબિટ કાર્ડ, ઇન્ટરનેટ, ઇ-ટ્રાન્સફર, ડાઇરેક્ટ ક્રેડિટ અથવા IRDAI દ્વારા સમયાંતરે માન્ય કરેલી કોઇ પદ્ધતિ દ્વારા કરી શકાય છે.
- i) પોલિસીની તૈયારી બાકી હોય અથવા જ્યારે વીમા માટેના વાટાઘાટો પ્રગતિમાં હોય અને હંગામી ધોરણે વીમા કવર પૂરું પાડવું આવશ્યક હોય ત્યારે કવર નોટ જારી કરવામાં આવે છે.
- j) કવર નોટ્સ મુખ્યત્ત્વે મરીન અને મોટર વર્ગોમાં ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે.
- k) જ્યાં પુરાવાની આવશ્યકતા હોય એવા કિસ્સાઓમાં વીમાનું પ્રમાણપત્ર વીમાનું અસ્તિત્વ પૂરું પાડે છે
- l) પોલિસી ઔપચારિક દસ્તાવેજ છે, જે વીમાના કરારનો પુરાવો પૂરો પાડે છે.
- m) વોરંટી પોલિસીમાં સ્પષ્ટપણે જણાવેલી શરત છે, જેને કરારની માન્યતા માટે શાબ્દિક રીતે અનુસરવાની હોય છે.
- n) જો પોલિસીના કેટલાક નિયમો અને શરતોમાં જારી કરવાના સમયે અથવા પોલિસીની અવધિ દરમિયાન ફેરફાર કરવાની જરૂરિયાત હોય તો એન્ડોર્સમેન્ટ તરીકે ઓળખાતા દસ્તાવેજ મારફતે સુધારા/ ફેરફાર કરીને કરવામાં આવે છે.
- o) નિર્માણનો સૌથી મહત્વપૂર્ણ નિર્ણય એ છે કે પક્ષોનો ઇરાદો પ્રબળ હોવો જોઈએ અને આ ઇરાદો પોલિસીમાં જોવાનો રહેશે.

મુખ્ય પારિભાષિક શબ્દો

- a) પોલિસી ફોર્મ
- b) પ્રીમિયમની અગાઉથી ચુકવણી
- c) કવર નોટ
- d) વીમાનું પ્રમાણપત્ર
- e) નવીકરણ સૂચના
- f) વોરંટી

તમારી કસોટીના ઉત્તર

ઉત્તર 1 - સાચો વિકલ્પ II છે.

ઉત્તર 2 - સાચો વિકલ્પ IV છે.

ઉત્તર 3 - સાચો વિકલ્પ II છે.

ઉત્તર 4 - સાચો વિકલ્પ II છે.

ઉત્તર 5 - સાચો વિકલ્પ IV છે.

પ્રકરણ G-02

અન્ડરરાઈટિંગ અને રેટ મેકિંગ

પ્રકરણનો પરિચય

આપણે સાધારણ વીમાને સંબંધિત વિભિન્ન વિચારો અને સિદ્ધાંતો શીખ્યા. અન્ડરરાઈટિંગ એવી પ્રક્રિયા છે, જેના દ્વારા વીમા કંપની જોખમ સ્વીકારવું કે નહીં તેનો નિર્ણય લે છે. આના માટે અન્ડરરાઈટર જોખમનું વિશ્લેષણ કરે છે. તેઓ જોખમ કેટલું જોખમી છે તે સમજે છે. આ ઉપરાંત પ્રીમિયમ તરીકે કેટલા નાણાં એકત્રિત કરવા જોઈએ. ફરીથી, ક્યારેક જોખમો માત્ર જોખમને સુધારવા માટેની શરતોને આધિન જ સ્વીકારી શકાય છે. આ તમામ પાસાઓની ચર્ચા આ પ્રકરણમાં કરવામાં આવી છે.

અભ્યાસનાં પરિમાણો

- A. ભૌતિક ખતરો
- B. ભૌતિક ખતરો - જોખમ સંચાલનનું મહત્વ, કલમો અને રેટિંગ
- C. એક્સેસ / કપાત(કપાતપાત્રો) નિર્ધારિત કરવા અને કવરને મર્યાદિત કરવું
- D. નૈતિક ખતરો
- E. વીમાની રકમ નિર્ધારિત કરવી

આ પ્રકરણનો અભ્યાસ કર્યા પછી, તમે નીચેની બાબતો માટે સક્ષમ બનશો:

1. ભૌતિક ખતરાઓને સમજવા
2. કામગીરીના રૂપે અન્ડરરાઈટિંગનું મૂલ્યાંકન કરવા
3. જોખમ ઘટાડવા માટે અન્ડરરાઈટર્સ દ્વારા ઉપયોગમાં લેવામાં આવતી પદ્ધતિઓ
4. વીમાની રકમ કેવી રીતે નિર્ધારિત થાય છે તે સમજવા.

A. ભૌતિક ખતરાઓ

સંપત્તિ અને વ્યક્તિઓની સામે રહેલા વિભિન્ન જોખમોનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન અન્ડરરાઇટિંગ માટે સૌથી મહત્વપૂર્ણ હોય છે.

ભૌતિક ખતરા પ્રસ્તાવ ફોર્મમાં આપેલી માહિતી પરથી ભૌતિક ખતરાની ખાતરી શકાય છે. તેને જોખમનાં સર્વેક્ષણ અથવા તપાસ દ્વારા વધુ સારી રીતે જાણી શકાય છે. વીમાના વિભિન્ન વર્ગોમાં ભૌતિક ખતરાના કેટલાક ઉદાહરણ નીચે આપવામાં આવ્યા છે.

a) આગ

- i. બાંધકામ: બાંધકામનો અર્થ દિવાલો અને છતમાં ઉપયોગમાં લેવામાં આવેલી નિર્માણને લગતી સામગ્રી થાય છે. કોંક્રિટની ઇમારત લાકડાની ઇમારત કરતા ચડિયાતી હોય છે.
- ii. ઊંચાઇ: માળની જેટલી સંખ્યા વધુ તેટલું જોખમ વધુ, કારણ કે આગને હોલવવામાં મુશ્કેલી થાય છે. આ ઉપરાંત માળની વધુ સંખ્યામાં ઉપલા માળ પડી ભાંગવાનું જોખમ સામેલ હોય છે, જેનાથી ભારે અસરથી નુકસાન થાય છે.
- iii. ફ્લોરિંગનો પ્રકાર: લાકડાના ફ્લોર્સ આગમાં ઇંધણ ઉમેરવાનું કામ કરે છે. આ ઉપરાંત લાકડાનાં ફ્લોર્સ આગની ઘટનામાં સરળતાથી પડી ભાંગે છે, જેનાથી ઉપલા માળ પરથી યંત્રસામગ્રી અથવા માલસામાન પડવાને લીધે નીચલા માળ પર સંપત્તિને નુકસાન થાય છે.
- iv. ભોગવટો: ઇમારતનો ભોગવટો અને તેનો ઉપયોગ કયા ઉદ્દેશ માટે થાય છે. વિભિન્ન પ્રકારના ખતરા ભોગવટામાંથી ઊભી થાય છે.
- v. સળગવાનો ખતરો જે ઇમારતોમાં રસાયણોનું ઉત્પાદન થાય છે અથવા મોટા પ્રમાણમાં ઉપયોગ થાય છે તેમાં નોંધપાત્ર સળગવાનો ખતરો સામેલ હોય છે. લાકડાના યાર્ડ ઉચ્ચ જ્વલનશીલતાનો ખતરો રજૂ કરે છે, કારણ કે એક વખત આગ શરૂ થાય ત્યારબાદ લાકડા ઝડપથી સળગે છે. આગની ઘટનામાં સામગ્રીને નુકસાન થવાની ઊંચી શક્યતા હોઇ શકે છે.

ઉદાહરણ તરીકે કાગળ, વસ્ત્રો વગેરેને માત્ર આગનું નુકસાન થવાની શક્યતા નથી, પરંતુ પાણી, ગરમી વગેરેથી પણ નુકસાન થાય છે.

- vi. ઉત્પાદનની પ્રક્રિયા: જો કાર્ય રાત્રિ દરમિયાન હાથ ધરવામાં આવતું હોય તો ખતરો કૃત્રિમ પ્રકાશના ઉપયોગને લીધે, યંત્રસામગ્રીના સતત ઉપયોગથી ઘસારા અને થાકને લીધે કામદારોની સંભવિત બેદરકારીથી વધે છે.
- vii. જોખમની સ્થિતિ / સ્થળ: ગીચ ક્ષેત્રમાં સ્થાન, આસપાસનાં ખતરનાક પરિસરો સાથેનો સંપર્ક અને ફાયર બ્રિગેડથી અંતર ભૌતિક ખતરાનું ઉદાહરણ છે.

b) મરીન

- i. જહાજની વય અને સ્થિતિ: જૂના જહાજો ઉતરતી કક્ષાનાં જોખમો છે.
- ii. થનારી યાત્રા: યાત્રાનો માર્ગ, લોડિંગ અને અનલોડિંગની સ્થિતિઓ અને બંદરો ખાતે વેરહાઉસિંગની સુવિધાઓ પરિબળો છે.
- iii. માલની પ્રકૃતિ: ઊંચા મૂલ્યની ચીજોનું ચોરી થવાનું જોખમ હોય છે; યંત્રસામગ્રી પરિવહનમાં તૂટી શકે છે.
- iv. પેકિંગની પદ્ધતિ: ગાંસડીમાં પેક કરેલા કાર્ગો બેગમાં પેક કરેલા કાર્ગો કરતા વધુ સારા માનવામાં આવે છે, ફરી, બમણી બેગ્સ સિંગલ બેગ કરતા વધુ સુરક્ષિત હોય છે. વપરાયેલાં ડ્રમ્સમાં પ્રવાહી કાર્ગો ખરાબ ભૌતિક ખતરાનું નિર્માણ કરે છે.

c) મોટર

- i. વાહનની વય અને સ્થિતિ: જૂના વાહનોમાં અકસ્માત થવાની શક્યતા વધુ હોય છે.
- ii. વાહનનો પ્રકાર: સ્પોર્ટ્સ કારોમાં વધુ ભૌતિક ખતરા સામેલ હોય છે, વગેરે

d) ઘરફોડ

- i. સ્ટોકસની પ્રકૃતિ: નાના જથ્થામાં ઊંચા મૂલ્યની વસ્તુઓ(દા.ત. દાગીના) અને સરળતાથી નિકાલ કરી શકાય એવી વતુઓને ખરાબ જોખમો માનવામાં આવે છે.
- ii. સ્થિતિ: ભોંય તળિયાનાં જોખમો ઉપલા માળનાં જોખમોની સામે ઉતરતી કક્ષાના હોય છે: એકાંત ક્ષેત્રોમાં આવેલા ખાનગી આવાસો જોખમી હોય છે.
- iii. નિર્માણ સંબંધી ખતરો: ઘણા બધા દરવાજાઓ અને બારી ખરાબ ભૌતિક ખતરાનું નિર્માણ કરે છે.

e) વ્યક્તિગત અકસ્માત

- i. વ્યક્તિની વય: ખૂબ વૃદ્ધ વ્યક્તિઓને અકસ્માતનું જોખમ હોય છે; આ ઉપરાંત અકસ્માતની ઘટનામાં તેમને સાજા થવામાં ઘણો સમય લાગશે.

- ii. ભોગવટોની પ્રકૃતિ: જોકીઝ, ખાણકામ ઇજનેરો, શારીરિક કામદારો ખરાબ ભૌતિક ખતરાના ઉદાહરણ છે.
- iii. આરોગ્ય અને ભૌતિક સ્થિતિ: ડાયાબિટિસથી પિડાતી વ્યક્તિ અકસ્માતથી શરીરને થયેલી ઇજાની ઘટનામાં શસ્ત્રોપચારનો પ્રતિસાદ આપી ન પણ શકે.

B. ભૌતિક ખતરાઓ- જોખમ સંચાલનનું મહત્વ, કલમો અને રેટિંગ

અન્ડરરાઇટર્સ ભૌતિક ખતરાનો સામનો કરવા માટે નીચેની પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરે છે:

- ✓ પ્રીમિયમનું લોડિંગ
- ✓ પોલિસી પર વોરંટીઝ લાગુ કરવી
- ✓ કેટલીક કલમો લાગુ કરવી
- ✓ એક્સેસ/ ડિસ્ટ્રિબલ્સ લાદવા
- ✓ આપેલા કવરને મર્યાદિત કરવા
- ✓ કવરનો ઇન્કાર કરવો

a) પ્રીમિયમનું લોડિંગ

જોખમ એક્સપોઝરમાં કેટલીક વિપરિત વિશેષતાઓ હોઈ શકે છે, જેના માટે અન્ડરરાઇટર્સ તેને સ્વીકારતા પહેલા વધારાનું પ્રીમિયમ વસૂલવાનો નિર્ણય કરી શકે છે. પ્રીમિયમનાં લોડિંગથી દાવાઓની ઉચ્ચ શક્યતા અથવા મોટા દાવાઓનાં સર્જનને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે.

ઉદાહરણ

પ્રીમિયમનો સામાન્ય દર નિર્ધારિત ધોરણોનું પાલન કરતા લાઇનર્સ અથવા અન્ય જહાજો દ્વારા મોકલવામાં આવતા કાર્ગો માટે વસૂલવામાં આવે છે. જોકે જો વધુ પડતા જૂના અથવા ઓછા ટન ભાર ધરાવતા જહાજો કાર્ગો મોકલતા હોય તો વધારાનું પ્રીમિયમ વસૂલવામાં આવે છે.

વ્યક્તિગત અકસ્માત વીમામાં જો વીમાધારક પર્વતારોહણ, પૈડા પર રેસિંગ, બિગ ગેમ હન્ટિંગ વેગેરે જેવા જોખમી કાર્યોમાં સામેલ હોય તો વધારાનું પ્રીમિયમ વસૂલવામાં આવે છે.

ક્યારેક પ્રીમિયમનું લોડિંગ વિપરિત દાવાઓના ગુણોત્તર માટે પણ કરવામાં આવે છે, જેમ કે મોટર વીમા અથવા આરોગ્ય વીમા પોલિસીઓના કિસ્સામાં.

b) વોરંટીઝ લાદવી

વીમા કંપનીઓ ભૌતિક ખતરાને ઘટાડવા માટે યોગ્ય વોરંટીઝ સામેલ કરે છે. કેટલાક ઉદાહરણ નીચે આપવામાં આવ્યા છે.

ઉદાહરણ

- i. મરીન કાર્ગો: માલસામાન (દા.ત. ચા) ટીન લાઇન ધરાવતા કેસિસમાં પેક કરવામાં આવે તે અસર માટે વોરંટી દાખલ કરવામાં આવે છે.
- ii. ઘરફોડ: એવી વોરંટી આપવામાં આવે છે કે સંપત્તિની ચોકીદાર દ્વારા ચોવીસ કલાક માટે રક્ષા કરવામાં આવે છે.
- iii. આગ: આગ વીમામાં એવી વોરંટી આપવામાં આવે છે કે પરિસરનો ઉપયોગ કાર્યના સામાન્ય કલાકોથી વધુ નહીં થાય.
- iv. મોટર: એવી વોરંટી આપવામાં આવે છે કે વાહન ઝડપનાં પરીક્ષણ અથવા રેસિંગ માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવશે નહીં.

ઉદાહરણ

મરીન કાર્ગો: ભાગોમાં નાના નુકસાનથી મોંઘી યંત્રસામગ્રીને રચનાત્મક સંપૂર્ણ નુકસાન થઈ શકે છે. આવી યંત્રસામગ્રી પૂરણ/ફેરબદલી કલમને આધિન છે, જે અન્ડરરાઇટરની જવાબદારીને કોઈ તૂટેલા ભાગને બદલવા, ફોરવર્ડ અને મરામત કરવાના ખર્ચ સુધી જ મર્યાદિત કે છે.

કાસ્ટ પાઇપ્સ, હાર્ડ બોર્ડ ક્યારેક માત્ર ધાર પર જ નુકસાન પામે છે. કાસ્ટ પાઇપ્સ, હાર્ડબોર્ડ વગેરે પર મરીન પોલિસીઓ કટિંગ કલમને આધિન છે, જે એ વોરંટ કરે છે કે નુકસાન પામેલો ભાગ કાપી દેવો જોઈએ અને બાકીના ભાગનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.

c) એક્સેસ/ કપાતપાત્રો નિર્ધારિત કરવા અને કવરને મર્યાદિત કરવું

જ્યારે નુકસાનની રકમ ઉલ્લેખિત કપાતપાત્ર/ એક્સેસથી વધી જાય ત્યારે શેષ 'એક્સેસ' કલમ હેઠળ ચુકવવામાં આવે છે. મર્યાદાની નીચેનું નુકસાન ચુકવવાપાત્ર હોતું નથી.

આ કલમોનો ઉદ્દેશ નાના દાવાઓને દૂર કરવાનો છે. વીમાધારકને નુકસાનના હિસ્સાની ચુકવણી કરવાનું જણાવવામાં આવતું હોવાથી તેઓ વધુ સંભાળ લેવા માટે અને નુકસાનને રોકવાના પ્રયત્ન કરવા માટે પ્રોત્સાહિત થાય છે.

ઉદાહરણ

- i. મોટર: જૂના મોટર વાહન માટેનો પ્રસ્તાવ સમગ્રલક્ષી શરતો પર સ્વીકારવામાં આવશે નહીં, પરંતુ વીમા કંપનીઓ મર્યાદિત કવર ઓફર કરશે, એટલે કે માત્ર તૃતીય પક્ષનાં જોખમોની સામે.
 - ii. વ્યક્તિગત અકસ્માત: જેમણે મહત્તમ સ્વીકાર્ય વય મર્યાદા વટાવી હોય એવા વ્યક્તિગત અકસ્માતના પ્રસ્તાવકને વિકલાંગતા લાભ સહિત સમગ્રલક્ષી શરતોને સ્થાને માત્ર મૃત્યુનાં જોખમ માટે આવરવામાં આવી શકે છે.
- d) ડિસ્કાઉન્ટ્સ

જો જોખમ અનુકૂળ હોય તો નીચલા દર વસૂલવામાં આવે છે અથવા સામાન્ય પ્રીમિયમમાં ડિસ્કાઉન્ટ આપવામાં આવે છે. આગ વીમામાં જોખમમાં સુધારામાં યોગદાન આપવા માટે નીચેની વિશેષતાઓને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે.

- i. પરિસરોમાં સ્પ્રિન્કલર સિસ્ટમની સ્થાપના
- ii. કમ્પાઉન્ડમાં હાઇડ્રન્ટ સિસ્ટમની સ્થાપના
- iii. ડોલ, સુવાહ્ય અગ્નિશામકો અને મેન્યુઅલ ફાયર પંખ્સનાં બનેલા હાથનાં ઉપકરણોની સ્થાપના
- iv. સ્વચાલિત આગ એલાર્મની સ્થાપના

ઉદાહરણ

જો મોટરસાઇકલનો ઉપયોગ હંમેશા જોડેલી સાઇડ-કાર સાથે કરવામાં આવે તો મોટર વીમા હેઠળ પ્રીમિયમમાં ડિસ્કાઉન્ટ પૂરું પાડવામાં આવે છે, કારણ કે આ વિશેષતા વાહનની વધુ સારી સ્થિરતાને લીધે સુધારેલા જોખમમાં યોગદાન આપે છે.

મરીન વીમામાં, વીમા કંપની “ફૂલ લોડ” માટે પ્રીમિયમ પર ડિસ્કાઉન્ટ્સ આપવા અંગેની વિચારણા કરી શકે છે, કારણ કે તે ચોરી અને અછતની ઘટનાને ઘટાડે છે.

જૂથ વ્યક્તિગત અકસ્માત કવર હેઠળ મોટા જૂથનાં કવરેજ માટે ડિસ્કાઉન્ટ્સ આપવામાં આવશે, જે વહીવટી કાર્ય અને વીમા કંપનીના ખર્ચને ઘટાડે છે.

e) નો ક્લેઇમ બોનસ

દરેક દાવામુક્ત નવીકરણ વર્ષ માટે બોનસ તરીકે અમુક ટકાવારી આપવામાં આવે છે, જેમાં મહત્તમ બોનસમાં મર્યાદાનો લાભ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. તે માત્ર નવીકરણ વખતે કુલ પ્રીમિયમમાં ઘટાડાનાં સ્વરૂપે, સમગ્ર જૂથ માટે થયેલા દાવાના ગુણોત્તરના આધારે અથવા દાવામુક્ત વર્ષો માટે મોટર વાહનના પોતાના નુકસાનના પોલિસીધારકો માટે માન્ય હોય છે.

નો ક્લેઇમ બોનસ અન્ડરરાઈટિંગ અનુભવને સુધારવાની શક્તિશાળી વ્યુહરચના છે અને રેટિંગ પ્રણાલીનો સંકલિત ભાગ બનાવે છે. આ બોનસ વીમાધારકમાં નૈતિક ખતરાના પરિબલને ઓળખે છે. તે મોટર વીમાની જેમ વધુ સારી ડ્રાઇવિંગ કૌશલ્ય અપનાવીને અથવા હેલ્થ પોલિસીમાં તેના સ્વાસ્થ્યની વધુ સારી કાળજી લઈને દાવા ન નોંધાવવા માટે વીમાધારકને પુરસ્કાર આપે છે.

f) ઇન્કાર કરવો

જો સામેલ ભૌતિક ખતરો નોંધપાત્ર ખરાબ હોય તો જોખમ અવીમાપાત્ર બને છે અને તેને નકારવામાં આવે છે. તેમના નુકસાનના ભૂતકાળના અનુભવ અને એકંદર અન્ડરરાઈટિંગ પોલિસીનાં જ્ઞાનને આધારે વીમા કંપનીઓએ વીમાના દરેક વર્ગમાં નકારવામાં આવનારા જોખમોની યાદી તૈયાર કરી છે.

C. નૈતિક ખતરા

નૈતિક ખતરા નીચેની રીતે ઊભા થઈ શકે છે:

a) અપ્રામાણિકતા

ખરાબ નૈતિક ખતરાનું આત્યંતિક ઉદાહરણ એ છે કે વીમાધારક દાવો એકત્રિત કરવા માટે નુકસાનનું સર્જન અથવા નુકસાન કરવાના ઇરાદા સાથે વીમો લે છે. પ્રમાણિક વીમાધારક પણ જો તેઓ નાણાકીય મુશ્કેલીઓમાં મૂકાય તો નુકસાન કરવા માટે લલચાઈ શકે છે.

b) બેદરકારી

નુકસાન પ્રત્યેની ઉદાસીનતા એ બેદરકારીનું ઉદાહરણ છે. વીમાના અસ્તિત્વને લીધે વીમાધારક વીમાકૃત સંપત્તિ માટે બેદરકારીભરેલું વલણ અપનાવી શકે છે.

જો વીમાધારક સમજદાર અને વાજબી વ્યક્તિ જેટલી સંપત્તિની સમાન સંભાળ લેતા ન હોય, જો તેઓ વીમાકૃત ન હોત તો નૈતિક ખતરા અસંતોષકારક હોય છે.

c) ઔદ્યોગિક સંબંધો

નિયોજક- કર્મચારી સંબંધ ખરાબ નૈતિક ખતરાના ઘટકમાં સામેલ હોઈ શકે છે.

d) ખોટા દાવાઓ

આ પ્રકારના નૈતિક ખતરા જ્યારે દાવાઓ સર્જાય ત્યારે ઊભા થાય છે. વીમાધારક જાણીજોઈને નુકસાન પહોંચાડી ન પણ શકે, પરંતુ એક વખત નુકસાન થાય તો તેઓ ક્ષતિપૂર્તિના સિદ્ધાંતનો સંપૂર્ણ અનાદર કરીને ગેરવાજબી રીતે વળતરની ઊંચી રકમ માગવાનો પ્રયત્ન કરશે.

માહિતી

પેટા-મર્યાદાઓ: વીમા કંપની વધેલા બિલોની તપાસ કરવા માટે રૂમના ખર્ચ, સર્જિકલ પ્રક્રિયાઓ અથવા ડોક્ટરની ફી માટે અલગ અલગ કુલ ચુકવણી પર મર્યાદા લાદી શકે છે.

જ્યાં વીમાધારકના નૈતિક ખતરાની શંકા પણ હોય ત્યાં એજન્ટે આવા પ્રસ્તાવોને ધ્યાનમાં લેવા ન જોઈએ અથવા વીમા કંપનીમાં આવા પ્રસ્તાવો લાવવા ન જોઈએ. તેમણે/તેણીએ વીમા કંપનીના અધિકારીઓ સમક્ષ આવા મુદ્દાઓ રજૂ કરવા પણ જોઈએ.

1. ટૂંકી અવધિના સ્કેલ્સ

સામાન્યપણે પ્રીમિયમના દરોનો બાર મહિનાની અવધિ માટે ક્વોટ કરવામાં આવે છે. જો પોલિસી ટૂંકી અવધિ માટે લેવામાં આવે તો પ્રીમિયમ વિશિષ્ટ સ્કેલ અનુસાર વસૂલવામાં આવે છે, જેને ટૂંકી અવધિના સ્કેલ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. ટૂંકી અવધિના વીમા માટે વસૂલવાપાત્ર વીમો સમપ્રમાણના આધારે હોતા નથી.

ટૂંકી અવધિના સ્કેલ્સ માટેની જરૂરિયાત

a) આ રેટ્સ લાગુ કરવામાં આવે છે, કારણ કે 12 મહિનાની અવધિ માટે હોય અથવા ટૂંકી અવધિ માટે હોય, પોલિસી જારી કરવામાં સામેલ ખર્ચ લગભગ સમાન હોય છે.

b) આ ઉપરાંત વાર્ષિક પોલિસી માટે નવીકરણ પ્રક્રિયાની જરૂરિયાત વર્ષમાં માત્ર એક વખત હોય છે, જ્યારે ટૂંકી અવધિના વીમામાં વારંવાર નવીકરણ કરવાના હોય છે. જો પ્રમાણસરનાં પ્રીમિયમ માન્ય કરવામાં આવે તો વીમાધારક ટૂંકી અવધિની પોલિસીઓ લેવાનું વલણ ધરાવશે અને તેથી તેના અસર રૂપે પ્રીમિયમ્સની ચુકવણી હપ્તામાં કરવામાં આવશે.

c) આ ઉપરાંત કેટલાક વીમાની લાક્ષણિકતા મોસમી હોય છે અને જોખમ તે મોસમ દરમિયાન ઊંચું હોય છે. જ્યારે જોખમ ઊંચું હોય ત્યારે વીમાઓ ક્યારેક આવી અવધિ દરમિયાન લેવામાં આવે છે અને આ રીતે વીમા કંપનીઓની વિરુદ્ધ પસંદગી થાય છે. ટૂંકી અવધિના સ્કેલ્સ વીમા કંપનીઓની વિરુદ્ધ આવી પસંદગીને રોકવા માટે વિકસાવવામાં આવ્યા છે. જ્યારે વીમાધારક દ્વારા વાર્ષિક વીમો રદ કરવામાં આવે ત્યારે પણ તેઓ લાગુ થવાપાત્ર હોય છે. આ કિસ્સામાં રિફંડ વીમા કંપની જોખમમાં હોય તે અવધિ માટે ટૂંકી અવધિના સ્કેલ પરનાં પ્રીમિયમને ધ્યાનમાં રાખીને કરવામાં આવે છે.

લઘુત્તમ પ્રીમિયમ

પ્રત્યેક પોલિસી હેઠળ લઘુત્તમ પ્રીમિયમ વસૂલવાની પ્રથા છે, જેથી પોલિસી જારી કરવાના વહીવટી ખર્ચ આવરવામાં આવે.

તમારી કસોટી કરો 1

જ્યારે એજન્ટ નૈતિક ખતરો શોધે ત્યારે તેની પાસેથી શું અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે ?

- I. પહેલાની જેમ વીમાને જારી રાખવા
- II. વીમા કંપનીને તેની જાણ કરવા
- III. દાવાઓમાં હિસ્સો માંગવા
- IV. આંખ આડા કાન કરવા

D. વીમાની રકમ નિર્ધારિત કરવી

આ એવી મહત્તમ રકમ છે જે વીમા કંપની પોલિસીની શરત તરીકે ક્ષતિપૂર્તિ કરશે. વીમાધારક ક્ષતિપૂર્તિની મર્યાદાને પસંદ કરવામાં ખૂબ સાવધ રહેવાનું હોય છે, કારણ કે તે દાવાના સમયે ભરપાઈ થનારી મહત્તમ રકમ હોય છે.

વીમાની રકમ હંમેશા વીમા કંપની દ્વારા નિર્ધારિત થાય છે. આ એવી રકમ છે, જેના પર પોલિસી હેઠળ પ્રીમિયમ પર પહોંચવા માટે દર લાગુ કરવામાં આવે છે.

તે સંપત્તિનાં વાસ્તવિક મૂલ્યની રજૂઆત હોવી જોઈએ. જો વધુ પડતો વીમો હોય તો વીમાધારકને કોઈ લાભ મળતો નથી અને ઓછા વીમાના કિસ્સામાં દાવાઓ સમપ્રમાણમાં ઘટે છે.

વીમાની રકમ નિર્ધારિત કરવી

કારોબારના દરેક વર્ગ હેઠળ વીમાધારકને નીચેના મુદ્દાઓ માટે સલાહ આપવી જોઈએ, જે વીમાની રકમ નિર્ધારિત કરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવાની હોય છે:

a) વ્યક્તિગત અકસ્માત વીમો: કંપની દ્વારા ઓફર કરવામાં આવતી વીમાની રકમ નિશ્ચિત રકમ હોઈ શકે છે અથવા તે વીમાધારકની આવક પર પણ આધારિત હોઈ શકે છે. કેટલીક વીમા કંપનીઓ વિશિષ્ટ વિકલાંગતા માટે વીમાધારકની માસિક આવકના 60 ગણા અથવા 100 ગણા જેટલો લાભ આપી શકે છે. મહત્તમ રકમ પર ઉપલી મર્યાદા અથવા 'કેપ' હોઈ શકે છે. વળતર કંપનીથી કંપની બદલાઈ શકે છે. જૂથ વ્યક્તિગત અકસ્માત પોલિસીઓમાં વીમાની રકમ દરેક વીમાધારક વ્યક્તિ માટે અલગથી નિર્ધારિત થઈ શકે છે અથવા વીમાધારક વ્યક્તિને ચુકવવાપાત્ર વળતર સાથે જોડી શકાય છે.

b) મોટર વીમો: મોટર વીમાના કિસ્સામાં વીમાની રકમ વીમાધારકનું ઘોષિત મૂલ્ય [IDV] હોય છે. તે વાહનનું મૂલ્ય હોય છે, જે ઉત્પાદકનાં પ્રવર્તમાન લિસ્ટ કરેલા વેચાણ મૂલ્યને ઈન્ડિયા મોટર ટેરિફમાં નિર્ધારિત કર્યા મુજબની અવમૂલ્યન ટકાવારી સાથે સમાયોજિત કરીને મેળવવામાં આવે છે. ઉત્પાદકની લિસ્ટ કરેલી વેચાણ કિંમતમાં નોંધણી અને વીમા સિવાય સ્થાનિક જકાતો/ વેરા સામેલ હશે.

IDV = (ઉત્પાદકની લિસ્ટ કરેલી વેચાણ કિંમત - અવમૂલ્યન) + (એક્સેસરિઝ, જે લિસ્ટ કરેલી વેચાણ કિંમત - અવમૂલ્યનમાં સામેલ નથી) અને નોંધણી અને વીમાની કિંમતને બાકાત રાખે છે.

કાળગ્રસ્ત/લુપ્ત અથવા 5 વર્ષથી વધુના વાહનોની IDV વીમા કંપની અને વીમાધારકો વચ્ચેની પરસ્પર સમજૂતી દ્વારા ગણવામાં આવે છે. અવમૂલ્યનને સ્થાને જૂની કારની IDV સર્વેક્ષકો, કાર ડીલર્સ વગેરે દ્વારા થયેલી વાહનની સ્થિતિની આકારણી દ્વારા મેળવવામાં આવે છે.

IDV વાહન ચોરાઈ જાય અથવા તેને સંપૂર્ણ નુકસાન થાય એવા કિસ્સામાં આપવામાં આવતી વળતરની રકમ છે. ઉચ્ચ IDV મેળવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે, જે કારનાં બજાર મૂલ્યની નજીક હોય છે. વીમા કંપનીઓ વીમાધારકને IDV ઘટાડવા માટે 5%થી 10%ની શ્રેણી પૂરી પાડે છે. ઓછી IDVનો અર્થ ઓછું પ્રીમિયમ થાય છે.

- c) આગનો વીમો: આગ વીમામાં વીમાની રકમ ઇમારતો/ એકમ અને યંત્રસામગ્રી માટેનાં ક્ષતિપૂર્તિ અથવા પુનઃસ્થાપના મૂલ્ય અને ફિક્સચરના ધોરણે નિર્ધારિત કરી શકાય છે. સામગ્રી તેમના બજાર મૂલ્યના ધોરણે આવરવામાં આવે છે, જે વસ્તુની કિંમત ઓછા અવમૂલ્યન હોય છે. (પુનઃસ્થાપન મૂલ્ય પ્રકરણ 28 - વાણિજ્યક વીમામાં વિગતવાર સમાજવવામાં આવ્યું છે)
- d) સ્ટોક્સ વીમો: સ્ટોક્સના કિસ્સામાં વીમાની રકમ તેમનું બજાર મૂલ્ય છે. વીમાધારકને એ કિંમત પર ભરપાઇ કરવામાં આવશે, જેના પર હાનિ પછી નુકસાન પામેલી કાચી સામગ્રીને બદલવા માટે આ સ્ટોક્સને બજારમાંથી ખરીદી શકાય.
- e) મરીન કાર્ગો વીમો: આ સંમત થયેલા મૂલ્યની પોલિસી(એગ્રીડ વેલ્યુ પોલિસી) છે અને વીમાની રકમ કરારના સમયે વીમા કંપની અને વીમાધારક વચ્ચે સંમતિ થયા પ્રમાણેની હોય છે. સામાન્યપણે તેમાં કોમોડિટીના ખર્ચ વત્તા વીમો + મલભાડાના સરવાળાનો એટલે કે CAF મૂલ્યનો સમાવેશ થાય છે.
- f) મરીન હલ વીમો: મરીન હલ વીમામાં વીમાની રકમ કરારની શરૂઆતમાં વીમાધારક અને વીમા કંપની વચ્ચે સંમત થયેલું મૂલ્ય છે. આ મૂલ્ય હલ/ શીપની તપાસ પછી પ્રમાણિત મૂલ્યાંકનકર્તા દ્વારા પ્રાપ્ત કરવામાં આવશે.
- g) જવાબદારી વીમો: દાયિત્વ પોલિસીઓના કિસ્સામાં વીમાની રકમ જોખમની માત્રા, ભૌગોલિક પ્રસરણના આધારે ઔદ્યોગિક એકમોની જવાબદારીનું જોખમ છે. વધારાના કાયદાકીય વ્યય અને ખર્ચ દાવાનાં વળતરનો પણ ભાગ રચી શકે છે. વીમાની રકમ ઉપરનાં પરિમાણોને આધારે વીમાધારક દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવે છે.

તમારી કસોટી કરો 2

ડોક્ટરની સામે બેદરકારીના કોઈ દાવાઓ સામે પોતાને સુરક્ષિત રાખવા માટે ડોક્ટર માટેની વીમા યોજના સૂચવો.

- I. વ્યક્તિગત અકસ્માત વીમો
- II. વ્યાવસાયિક જવાબદારી વીમો
- III. મરીન હલ વીમો
- IV. આરોગ્ય વીમો

સારાંશ

- a) દર નિર્ધારણ માટે જોખમોને વર્ગીકૃત કરવા અને તેઓ કયા વર્ગમાં આવે તે નિર્ધારિત કરવું મહત્વપૂર્ણ છે.
- b) અન્ડરરાઇટિંગ એ વીમા માટે ઓફર કરવામાં આવેલું જોખમ સ્વીકાર્ય છે કે નહીં અને જો હોય તો, કયા દર, નિયમો અને શરતો પર વીમો સ્વીકારવામાં આવશે તે પ્રક્રિયા છે.
- c) દર વીમાના આપેલા એકમની કિંમત છે.
- d) દર નિર્ધારણનો પાયારૂપ ઉદ્દેશ એ સુનિશ્ચિત કરવાનો છે કે વીમાની કિંમત પર્યાપ્ત અને વાજબી હોવી જોઈએ.
- e) 'શુદ્ધ પ્રીમિયમ' ખર્ચ, અનામતો અને નફો પૂરો પાડવા માટે ટકાવારી ઉમેરીને યોગ્ય રીતે લોડ કરવામાં અથવા વધારવામાં આવે છે.
- f) વીમાની ભાષામાં શબ્દ ખતરો આપેલા સંકટમાંથી નુકસાન ઊભા થવાની શક્યતાનું સર્જન કરતી અથવા વધારતી શરતો અથવા વિશેષતાઓ અથવા લાક્ષણિકતાઓને સંદર્ભિત કરે છે.
- g) કપાતપાત્ર/ એક્સેસ કલમો લાદવાનો ઉદ્દેશ નાના દાવાઓને દૂર કરવાનો છે.
- h) નો ક્લેઇમ બોનસ અન્ડરરાઇટિંગ અનુભવને સુધારવાની શક્તિશાળી વ્યુહરચના છે અને રેટિંગ પ્રણાલીઓનો સંકલિત ભાગ રહે છે.
- i) વીમાની રકમ એવી મહત્તમ રકમ છે, જે વીમા કંપની પોલિસીની શરત પ્રમાણે ક્ષતિપૂર્તિ કરશે.

મુખ્ય પારિભાષિક શબ્દો

- a) અન્ડરરાઇટિંગ
- b) દર નિર્ધારણ
- c) ભૌતિક ખતરા
- d) નૈતિક ખતરા
- e) ક્ષતિપૂર્તિ
- f) પ્રીમિયમનું લોડિંગ

g) વોરંટીઝ

h) કપાતપાત્રો

i) એક્સેસ

તમારી કસોટીના ઉત્તર

ઉત્તર 1 - સાચો વિકલ્પ ॥ છે.

ઉત્તર 2 - સાચો વિકલ્પ ॥ છે.

પ્રકરણ G-03

વ્યક્તિગત અને રિટેઇલ વીમો

પ્રકરણનો પરિચય

અગાઉનાં પ્રકરણોમાં આપણે સાધારણ વીમાને સંબંધિત વિભિન્ન વિચારો અને સિદ્ધાંતો વિશે શીખ્યા છીએ. સાધારણ વીમાના ઉત્પાદનોને વિભિન્ન બજારોમાં અલગ રીતે વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે. કેટલાક તેમને સંપત્તિ, અકસ્માત અને જવાબદારી તરીકે વર્ગીકૃત કરે છે. અન્ય સ્થળે તેમને આગ, મરીન, મોટર અને પરચુરણ તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે. આ પ્રકરણમાં આવા છૂટક ગ્રાહકો દ્વારા ખરીદવામાં આવતા વ્યક્તિગત અકસ્માત, પ્રવાસ, ઘર અને દુકાનદાર અને મોટર વીમા જેવા સામાન્ય ઉત્પાદનો પર ચર્ચા કરવામાં આવી છે.

અભ્યાસનાં પરિણામો

- A. છૂટક વીમા ઉત્પાદનો
- B. 'તમામ જોખમો' અને 'નામિત સંકટો' વીમા પોલિસી
- C. પેકેજ પોલિસીઓ
- D. દુકાનદાર વીમો
- E. ઘરમાલિક વીમો
- F. વીમાની રકમ અને પ્રીમિયમ
- G. મોટર વીમો

આ પ્રકરણનો અભ્યાસ કર્યા પછી, તમે નીચેની બાબતો માટે સક્ષમ બનશો:

1. ઘરમાલિક વીમાને સમજાવવા
2. દુકાન વીમા કવર તૈયાર કરવા
3. મોટર વીમાની ચર્ચા કરવા

A. છૂટક વીમા ઉત્પાદનો

એવા કેટલાક વીમા ઉત્પાદનો હોય છે, જેને વ્યક્તિઓ માટે કેટલાક હિતોને આવરવા માટે ખરીદવામાં આવે છે. નાના વાણિજ્ય અથવા કારોબારનાં હિતો આવા વીમાઓ માટે હોઈ શકે છે તેમ છતાં પણ આ સામાન્યપણે વ્યક્તિઓને વેચવામાં આવે છે. કેટલાક બજારોમાં આને 'નાની ટિકિટ' પોલિસીઓ અથવા 'છૂટક પોલિસીઓ' અથવા 'છૂટક ઉત્પાદનો' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. ઘર, મોટર કાર્સ, દ્વીચક્રી વાહનો, દુકાનો જેવા નાના કારોબારોના વીમા આ વર્ગ હેઠળ આવે છે. આ ઉત્પાદનો સામાન્યપણે વીમાની વ્યક્તિગત લાઇન્સ સાથે વ્યવહાર કરતા એજન્ટ્સ/ વિતરણ શૃંખલાઓ દ્વારા વેચવામાં આવે છે, કારણ કે ખરીદદારો મહત્વપૂર્ણ રીતે સમાન ગ્રાહક ખંડના હોય છે.

B. 'તમામ જોખમો' અને 'નામિત સંકટો' વીમા પોલિસી

બિન-જીવન વીમા પોલિસીઓ વ્યાપકપણે બે વર્ગો હેઠળ વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે:

- ✓ નામિત સંકટ પોલિસીઓ
 - ✓ તમામ જોખમ પોલિસીઓ
- i. "તમામ જોખમો"નો સામાન્યપણે અર્થ એ થાય છે કે કોઈ જોખમ જેને વીમા કરાર વિશેષરૂપે બાકાત નથી રાખતો તેને આવરવામાં આવે છે, જે નિયમો અને શરતોને આધિન છે.
 - ii. તમામ જોખમો વીમો ઉપલબ્ધ કવરેજનો સૌથી સમગ્રલક્ષી પ્રકાર છે. તેથી તેનું કિંમત નિર્ધારણ અન્ય પ્રકારની પોલિસીઓ કરતા સમપ્રમાણમાં ઊંચું થાય છે અને વીમાના આ પ્રકારની કિંમત દાવાની સંભાવનાની સામે માપવામાં આવે છે.
 - iii. નામિત સંકટ પોલિસીઓ એવી હોય છે, જ્યાં આવરેલા સંકટોને સ્પષ્ટપણે સામેલ કરવામાં અને વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યા છે.

C. પેકેજ પોલિસીઓ

- i. પેકેજ કવર્સ એક જ દસ્તાવેજ હેઠળ કવર્સનું સંયોજન આપે છે.
- ii. ઉદાહરણ તરીકે ઘરમાલિકની પોલિસી , દુકાનદારની પોલિસી, ઓફિસ પેકેજ પોલિસી વગેરે જેવા કવર્સ એક પોલિસી હેઠળ હોય છે, જે ઇમારતો, સામગ્રીઓ વગેરે સહિતની વિભિન્ન ભૌતિક અસ્કયામતોને આવરવા માગે છે.

- iii. આવી પોલિસીઓ કેટલીક વ્યક્તિગત લાઇન્સ અથવા જવાબદારી કવર્સને પણ સામેલ કરી શકે છે.
- iv. પેકેજ કવર્સ તમામ વિભાગો માટે સામાન્ય નિયમો અને શરતો ધરાવી શકે છે, અને સાથે સાથે પોલિસીના વિશિષ્ટ વિભાગો માટે વિશિષ્ટ શરતો પણ હોઇ શકે છે.

D. દુકાનદાર વીમો

દુકાનના માલિક કોર્પોરેટ ગૃહ નથી, જેમની પાસે કારોબારને પુનઃશરૂ કરવા માટે નાણાંની મોટી અનામતો હોય. એક દુર્ઘટના તેમની/ તેણીની દુકાન બંધ કરી શકે છે અને તેમના/ તેણીના પરિવારને સંભવિતપણે બરબાદ કરી શકે છે. પુનઃચુકવણી માટેની બેંક લોનો પણ હોઇ શકે છે. એવી હંમેશા સંભાવના રહેલી હોય છે કે દુકાનના માલિકની કામગીરીઓને લીધે જાહેર જનતાનો સભ્યને વ્યક્તિગત ઇજા અથવા તેમની/તેણીની સંપત્તિને નુકસાન પહોંચી શકે છે અને અદાલતો દુકાનદારને હાનિ માટે ચુકવણી કરવા જવાબદાર ઠેરવી શકે છે. આવી પરિસ્થિતિઓ દુકાનદારને બરબાદ પણ કરી શકે છે. તેથી, તેમની આજીવિકાનાં આ સાધનોને સુરક્ષિત રાખવા ખૂબ જરૂરી છે.

દુકાનદારની વીમા પોલિસીઓ વાણિજ્યિક દુકાન/ છૂટક કારોબારના આવા ઘણા પાસાઓને આવરવા માટે તૈયાર કરવામાં આવી છે. એવી પોલિસીઓ છે, જે એન્ટિકની દુકાન, વાણંદની દુકાન, બ્યુટી પાર્લર, બુકસ્ટોર, ડિપાર્ટમેન્ટલ સ્ટોર, ડ્રાય ક્લિનર્સ, ગ્રિફ્ટ શોપ, ફાર્મસી, સ્ટેશનરીની દુકાન, રમકડાની દુકાન, કપડાની દુકાન વગેરે જેવી ઘણા પ્રકારની દુકાનોનાં વિશેષ હિતોને આવરવા માટે કસ્ટમાઇઝ કરવામાં આવી હોય છે.

1. દુકાનદારનાં વીમાનુ કવર શું કરે છે

પોલિસીમાં છૂટક કારોબારનાં વિશિષ્ટ ક્ષેત્રોને સુરક્ષિત રાખવા માટે કવર પૂરું પાડવા ફેરફાર કરવામાં આવી શકે છે. તે સામાન્યપણે આગ, ભૂકંપ, પૂર અથવા દ્વેષપૂર્ણ હાનિ; અને ઘરફોડ ચોરીને લીધે દુકાનનાં માલખાં અને સામગ્રીને થતા નુકસાનને આવરે છે. દુકાનના વીમામાં કારોબારમાં વિક્ષેપની સુરક્ષાને પણ સામેલ કરી શકાય છે. આ કારોબારની કામગીરીમાં વિક્ષેપ પાડતા અનપેક્ષિત સંકટોનાં સંચાલનની ઘટનામાં કોઇ આવકના નુકસાન અથવા વધારાના ખર્ચને આવરશે. કવરેજ વીમાધારકની પ્રવૃત્તિઓની શ્રેણીને આધારે તેમના દ્વારા પસંદ કરવામાં આવી શકે છે.

વીમાધારક પસંદ કરી શકે એવા વધારાનાં કવર્સ વીમા કંપનીથી વીમા કંપનીમાં બદલાઈ શકે છે અને તેમની બિન-જીવન વીમા કંપનીઓની સંબંધિત વેબસાઇટ્સમાંથી ખરાઈ કરી શકાય છે. તેમાં સામેલ હોઈ શકે છે:

- i. ઘરફોડ ચોરી અને ઘર તોડીને ચોરી: ઘર તોડીને ચોરી, ચોરી અને ઓફિસની સામગ્રીની ઉઠાંતરી માટે કવર
- ii. યંત્રસામગ્રી તૂટી જવી: ઇલેક્ટ્રિકલ/ મિકેનિકલ ઉપકરણો તૂટી જવા માટે કવર
- iii. ઇલેક્ટ્રોનિક યંત્ર અને ઉપકરણો:
 - ✓ ઇલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણો માટે તમામ જોખમ કવર પૂરું પાડે છે
 - ✓ ઇલેક્ટ્રોનિક સ્થાપનાઓનાં નુકસાન માટે કવર
- iv. નાણાં વીમો: અકસ્માતને લીધે નાણાંનાં નુકસાનની સામે કવરેજ પૂરું પાડે છે, જ્યારે તેઓ:
 - ✓ કારોબારનાં પરિસરથી બેંક અને બેંકમાંથી કારોબારનાં પરિસરમાં પરિવહનમાં હોય
 - ✓ કારોબારનાં પરિસરમાં સુરક્ષિત હોય
 - ✓ કારોબારનાં પરિસર ખાતે નાણાં પેટી (પેટી/ ડ્રોવર/ કાઉન્ટર)માં હોય
- v. સામાન: સત્તાવાર ઉદ્દેશો માટે પ્રવાસમાં હોય તે દરમિયાન સામાનનાં નુકસાન માટે વળતર
- vi. ફિક્સ પ્લેટ ગ્લાસ અને સેનિટરી ફિટિંગ્સ નીચેની બાબતોની ક્ષતિના આકસ્મિક નુકસાનને આવરે છે:
 - ✓ ફિક્સ પ્લેટ ગ્લાસ
 - ✓ સેનિટરી ફિટિંગ્સ
 - ✓ નિઓન સાઇન/ ગ્લો સાઇન/ હોર્ડિંગ
- vii. વ્યક્તિગત અકસ્માત
- viii. કર્મચારીઓના વિશ્વાસઘાત/ અપ્રામાણિકતા: કર્મચારીઓના અપ્રામાણિક કાર્યો દ્વારા થયેલા નુકસાન અથવા હાનિને આવરે છે
- ix. કાનૂની જવાબદારી:

✓ રોજગારમાંથી અને તે દરમિયાન ઊભા થતા અકસ્માતો માટેનાં વળતર

✓ ત્રાહિત પક્ષોને કાનૂની જવાબદારી માટે કવર પૂરું પાડે છે

આગ/ ઘરફોડ/ સામાન/ પ્લેટ ગ્લાસ/ ફિડેલિટી ગેરંટી/ કામદારોનું વળતર અને જાહેર જવાબદારી પોલિસીઓ (આગામી પ્રકરણમાં આવશે) અલગથી લઈ શકાય છે.

દુરીઝમ કવર પણ લંબાવી શકાય છે. અપવર્જનો સામાન્યપણે ઘરમાલિકીના વીમામાં હોય તે પ્રમાણેના હોય છે.

E. ઘરમાલિકનો વીમો

ઘરમાલિકના વીમાની પોલિસી હેઠળ કવરેજ ઘણા વ્યાપક હોય શકે છે. તે સામાન્યપણે ઘરમાલિકની તમામ જરૂરિયાતનું પેકેજ છે.

આવરેલા નુકસાનમાં સામાન્યપણે આગ, વીજળી, વિસ્ફોટ અને વિમાન પડવા/ તેની અસરથી નુકસાન (સામાન્યપણે ફ્લેક્સા તરીકે ઓળખાય છે); વાવાઝોડું, તોફાન, પૂર અને જળપ્રલય (સામાન્યપણે એસટીએફઆઇ તરીકે ઓળખાય છે); અને ઘરફોડનો સમાવેશ થાય છે. કવરેજ કંપનીથી કંપની અને પોલિસીથી પોલિસી અલગ હોય છે.

માળખા સિવાય, તે ઘરફોડ, ઘરતોડીને ચોરી, ઉઠાંતરી અને ચોરીની સામે ઘરની સામગ્રીઓને આવરે છે. પહેરેલાં અથવા તાળું મારીને સુરક્ષિત રાખેલા દાગીનાનો વીમો પણ ઘરમાલિકના વીમા હેઠળ આવરી શકાય છે. કવર ઘરેલું અને ઇલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણોનાં ઇલેક્ટ્રિકલ અને મિકેનિકલ નિષ્ફળતા માટે પણ આપવામાં આવે છે.

આ જ પ્રમાણે, ઘરમાલિકના વીમાનું પેકેજ પ્રવાસ દરમિયાન ખોવાયેલા વ્યક્તિગત સામાનનાં નુકસાન માટે પણ કવરેજ પૂરું પાડે છે અથવા પડોશીઓ/ મુલાકાતીઓ માટેની જવાબદારીઓ ઘરમાલિકનાં વીમાનાં પેકેજનો ભાગ પણ હોઈ શકે છે. કેટલીક વીમા કંપનીઓ પેડલ સાઇકલ, વ્યક્તિગત અકસ્માત અને કામદારનાં વળતર માટે પણ કવરેજ પૂરું પાડે છે.

IRDAIએ 1 એપ્રિલ, 2021થી 10 વર્ષ સુધીની અવધિ સાથે પ્રમાણભૂત ઉત્પાદન- ભારત ગૃહ રક્ષા પોલિસી રજૂ કરી છે, જે ફરજિયાતપણે આગ અને સંબંધિત સંકટ વીમા કારોબાર ધરાવતી તમામ સાધારણ વીમા કંપનીઓ દ્વારા ઓફર કરવામાં આવશે.

ભારત ગૃહ રક્ષા (ઘર નિર્માણ અને ઘરની સામગ્રીઓ માટે) પોલિસી સંકટોની વ્યાપક શ્રેણી જેવી કે આગ, કુદરતી આફત, વન, જંગલ અને ઝાડીની આગ, કોઈપણ પ્રકારના હુલ્લડ, હડતાળ, દ્વેષપૂર્ણ હાનિ, આંતકવાદી કૃત્યો, પાણીની ટાંકી, ઉપકરણો, પાઇપ્સ ફાટવા અને છલકાવાની, સ્વચાલિત સ્પ્રિન્કલર સ્થાપનામાંથી લિકેજની અસરથી હાનિ અને ચોરીની સામે ઉપર જણાવેલા કોઈપણ સંકટ સર્જાય તેના 7 દિવસની અંદર કવર ઓફર કરે છે. આ પોલિસી 1થી 10 વર્ષની અવધિ માટે હોઈ શકે છે.

ઘર નિર્માણ ઉપરાંત પોલિસી આપમેળે ઘરની સામાન્ય સામગ્રીઓને ઇમારતની વીમાની રકમના 20% માટે આવરે છે (વિગતોની ઘોષણાની કોઈ જરૂરિયાત વિના), જે મહત્તમ રૂ. 10 લાખને આધિન છે. વ્યક્તિ વિગતોની ઘોષણા કરીને સામાન્ય સામગ્રીઓ માટે ઊંચી વીમાની રકમ માટેનો વિકલ્પ પણ પસંદ કરી શકે છે.

પોલિસી બે વૈકલ્પિક કવર્સ ઓફર કરે છે, જેવા કે (i) મૂલ્યવાન સામગ્રીઓ જેવી કે દાગીના અને અનોખી કળાત્મક ચીજવસ્તુઓ માટે વીમો; અને (ii) પોલિસી હેઠળ વીમાકૃત સંકટને લીધે વીમાધારક અને જીવનસાથીનો વ્યક્તિગત અકસ્માત.

પોલિસી અન્ડરઇન્શ્યોરન્સની સંપૂર્ણ છૂટ આપે છે. એટલે કે જો પોલિસીધારક દ્વારા ઘોષિત કરેલી વીમાની રકમ, સંબંધિત સંપત્તિ માટે ઘોષિત કરવામાં આવેલી રકમ કરતા ઓછી હોય તો પોલિસીધારકનો દાવાની પતાવટ સમપ્રમાણમાં કરવામાં આવશે નહીં, પરંતુ ઘોષિત કરેલી વીમાની રકમ સુધી કરવામાં આવશે.

F. વીમાની રકમ અને પ્રીમિયમ

ઔદ્યોગિક એકમો અથવા ઓફિસો અસ્કયામતોનું મૂલ્ય દર્શાવતા ખાતાઓના ચોપડા જાળવશે, તેથી વીમાની રકમ પર પહોંચવું મુશ્કેલ ન પડે. દુકાન અને ઘરના કિસ્સામાં આ હંમેશા શક્ય થઈ શકે નહીં.

ઘરમાલિકના વીમા હેઠળ અગાઉ જણાવ્યા મુજબ, સામાન્ય રીતે વીમાની રકમ નિર્ધારિત કરવાની બે પદ્ધતિઓ છે, જેમ કે, બજાર મૂલ્ય અને પુનઃસ્થાપના/રિપ્લેસમેન્ટ મૂલ્ય.

વધારાનાં કવરેજ જેવા કે નાણાં, સામાન, વ્યક્તિગત અકસ્માત માટે પ્રીમિયમ વીમાની રકમ અને પસંદ કરેલા કવર પર આધાર રાખશે.

વીમાની રકમ કેવી રીતે નિર્ધારિત કરવામાં આવે છે ?

- i. સામાન્યપણે, આગ વીમા માટે વીમાની રકમ નિર્ધારિત કરવાની બે પદ્ધતિઓ હોય છે. એક બજાર મૂલ્ય (MV) અને બીજી પુનઃસ્થાપના મૂલ્ય (RIV) છે. MVના કિસ્સામાં, નુકસાનની ઘટનામાં અવમૂલ્યન અસ્કયામત પર તેની વચને આધારે લાદવામાં આવે છે. આ પદ્ધતિ હેઠળ વીમાધારકને સંપત્તિને કરવા માટે પૂરતી રકમ ચુકવવામાં આવતી નથી.
- ii. RIV પદ્ધતિમાં, વીમા કંપની વીમાની રકમની ઊપલી મર્યાદાને આધિન રિપ્લેસમેન્ટના ખર્ચની ચુકવણી કરશે. આ પદ્ધતિ હેઠળ કોઈ અવમૂલ્યન લાદવામાં આવતું નથી. એક શરત એ હોય છે કે દાવો મેળવવા માટે નુકસાન પામેલી સંપત્તિનું સમારકામ/ રિપ્લેસ થવું જોઈએ. એ નોંધવામાં આવી શકે છે કે RIV પદ્ધતિ માત્ર સ્થાયી સંપત્તિઓ માટે હોય છે અને સ્ટોક્સ અને પ્રક્રિયામાં સ્ટોક્સ જેવી અન્ય સંપત્તિઓ માટે હોતી નથી.

મોટા ભાગની પોલિસીઓ ઘરનાં પુનઃબાંધકામ માટે ઘરનાં માળખાંનો વીમો કરે છે, જેને 'પુનઃસ્થાપના મૂલ્ય' (અને 'બજાર મૂલ્ય' પર નહીં) તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. પુનઃસ્થાપના મૂલ્ય જો ઘર નુકસાન પામે તો તેના પુનઃબાંધકામ માટે થયેલો ખર્ચ છે. બીજી બાજુ, બજાર મૂલ્ય સંપત્તિની વચ, અવમૂલ્યન વગેરે જેવા પરિબલો પર આધાર રાખે છે.

વીમાની રકમની ગણતરી સામાન્યપણે વીમાકૃત ઘરનાં બિલ્ડ અપ ક્ષેત્રને ચોરસ-ફૂટદીઠ નિર્માણના દરનો ગુણાકાર કરીને કરવામાં આવે છે. ઘરની સામગ્રીઓ - ફર્નિચર, ડ્યુરેબલ્સ, વસ્ત્રો, વાસણોનું મૂલ્ય વગેરે બજાર મૂલ્ય એટલે કે અવમૂલ્યન પછી સમાન ચીજવસ્તુઓનાં પ્રવર્તમાન બજાર મૂલ્યના આધારે નક્કી થાય છે.

પ્રીમિયમ વીમાનાં મૂલ્ય અને લેવામાં આવેલા કવરેજ પર આધાર રાખશે.

તમારી કસોટી કરો 1

નીચેનામાંથી કયું નિવેદન પેકેજ પોલિસીનાં અનુસંધાનમાં સાચું છે ?

- I. પેકેજ પોલિસી એક જ દસ્તાવેજ હેઠળ કવર્સનું સંયોજન પૂરું પાડે છે
- II. પેકેજ પોલિસી ઇમારતો જેવી માત્ર ભૌતિક અસ્કયામતોને આવરી શકે છે
- III. નામિક સંકટ પોલિસી અથવા પેકેજ પોલિસી સમાન કિંમતે આવે છે.
- IV. માત્ર નામિક સંકટ પોલિસીઓ ખરીદી શકાય છે અને પેકેજ પોલિસીઓ ઉપલબ્ધ હોતી નથી.

વ્યાખ્યા

કેટલીક મહત્વની વ્યાખ્યાઓ

- ધરફોડનો અર્થ એ થાય છે કે સામગ્રીઓ ચોરી કરવાના ઇરાદા સાથે આક્રમક અને શોધી શકાય એવા માધ્યમો દ્વારા વીમાકૃત પરિસરમાંથી અણધાર્યો અને અનધિકૃત પ્રવેશ કરવો અથવા બહાર નીકળવું થાય છે.
- ધરતોડીને ચોરી ત્યારે થઈ હોવાનું કહેવાય છે જ્યારે કોઈ અપરાધ કરવાના ઉદ્દેશ માટે ઘરમાં પ્રવેશીને અપ્રવેશ કરવામાં આવ્યો હોય.
- લૂંટનો અર્થ વીમાધારક અને/ અથવા વીમાધારકના કર્મચારીઓની સામે આક્રમક અને હિંસક સાધનોનો ઉપયોગ કરીને વીમાધારકનાં પરિસરમાં સામગ્રીઓની ચોરી કરવી થાય છે.
- સુરક્ષાનો અર્થ વીમાધારકની અંદર મૂલ્યવાન ચીજવસ્તુઓનાં સુરક્ષિત અને સલામત સંગ્રહ માટે ડિઝાઇન કરેલું મજબૂત કેબિનેટ છે અને તેમાં પ્રવેશ મર્યાદિત હોય છે.
- ચોરી તમામ ગુનાઓ માટેનો સર્વસામાન્ય શબ્દ છે, જેમાં વ્યક્તિ ઇરાદાપૂર્વક અને છેતરપિંડીયુક્ત અન્યની સંપત્તિને મંજૂરી અથવા સંમતિ વિના અને તેને લેનારના ઉપયોગ અથવા સંભવિત વેચાણમાં રૂપાંતરિત કરવાના ઇરાદા સાથે લે છે. ચોરી 'ઉઠાંતરી'નો પર્યાય છે.

તમારી કસોટી કરો 2

દુકાનદાર પેકેજ પોલિસી હેઠળ વીમાધારક વધારાનાં 'ફિક્સ્ડ પ્લેટ ગ્લાસ અને સેનિટરી ફિટિંગ્સ' કવર માટેનો વિકલ્પ પસંદ કરી શકે છે. આ ક્ષતિના આકસ્મિક નુકસાનને નીચેની બાબત સુધી આવરશે ?

- ફિક્સ્ડ પ્લેટ ગ્લાસ
- સેનિટરી ફિટિંગ્સ
- નિઓન સાઇન્સ
- ઉપરના તમામ

G. મોટર વીમો

આ પરિસ્થિતિનો વિચાર કરો: રેવતીએ તેની તમામ બચતનો ઉપયોગ કરીને એક નવી કાર ખરીદી છે અને તેને ડ્રાઇવ પર લઈ ગઈ છે. ગમે ત્યાંથી એક કૂતરો તેના માર્ગમાં આવે છે અને તેને ટક્કર ન વાગે તે માટે રેવતી ઝડપથી વાળે છે, બ્રેક મારે છે અને ડિવાઇડર પર ચડી જાય છે, અન્ય કારને અથડાય છે અને માર્ગ પર ચાલતી વ્યક્તિને ઇજા પહોંચાડે છે. એક અકસ્માતનાં પરિણામ સ્વરૂપે રેવતીની પોતાની કાર, જાહેર સંપત્તિ, અન્ય કાર અને અન્ય વ્યક્તિને ઇજા પણ થાય છે.

આ પરિસ્થિતિમાં જો રેવતી કાર વીમો ધરાવતી ન હોય તો તેણે કાર ખરીદવા માટે તેણીએ જે કિંમત ચુકવી હતી તેના કરતા ઘણી વધારે ચુકવણી કરવી પડી શકે છે.

- ✓ શું રેવતી અથવા તેના જેવા લોકો પાસે ચુકવવા માટે એટલા બધા નાણાં હશે ?
- ✓ શું અન્ય પક્ષના વીમાએ રેવતીના કૃત્ય માટે ચુકવણી કરવી જોઈએ ?
- ✓ જો તેમની પાસે વીમો ન હોય તો શું ?

તેથી દેશનો કાયદો તૃતીય પક્ષ દાયિત્વ વીમો લેવાનું ફરજિયાત બનાવે છે. મોટર વીમો આવી બાબતોને થવાથી રોકતી નથી, પરંતુ માલિક માટે નાણાકીય સુરક્ષા પૂરી પાડે છે.

અકસ્માત ઉપરાંત કાર ચોરાઈ, અકસ્માતથી નુકસાન પામી અથવા આગથી નાશ પામી શકે છે અને માલિકને નાણાકીય નુકસાન વેઠવું પડે છે.

મોટર વીમો વાહનના માલિક દ્વારા લેવો જોઈએ (એટલે કે વાહન પ્રાદેશિક પરિવહન સત્તા સાથે જે વ્યક્તિનાં નામ પર નોંધણી પામ્યું હોય તેઓ.)

મહત્વપૂર્ણ

ફરજિયાત તૃતીય પક્ષ વીમો

મોટર વાહન અધિનિયમ, 1988 અનુસાર જાહેર માર્ગો પર ચાલતા વાહનના દરેક માલિક માટે એવી રકમને આવરવા માટે વીમા પોલિસી લેવી ફરજિયાત બનાવે છે, જેને તે માલિક આકસ્મિક મૃત્યુ, શારીરિક ઇજા અથવા સંપત્તિને નુકસાનનાં પરિણામ સ્વરૂપે ત્રાહિત પક્ષોને નુકસાન પેટે ચુકવવા માટે કાયદાકીય રીતે જવાબદાર બને છે. આવા વીમાના પુરાવા તરીકે વાહનમાં વીમાનું પ્રમાણપત્ર હોવું આવશ્યક છે

1. મોટર વીમા કવરેજ

દેશમાં વાહનોની ખૂબ મોટી વસ્તી છે. રોજ રોજ માર્ગ પર સંખ્યાબંધ નવા વાહનો આવતા રહે છે. તેમાના ઘણા ખૂબ મોંઘા પણ હોય છે. લોકો કહે છે કે ભારતમાં વાહનો ભંગાર થતા

નથી, પરંતુ તેના ચાલકો બદલાતા રહે છે. આનો અર્થ એ છે કે જૂના વાહનો માર્ગ પર જારી રહે છે અને નવા વાહનો ઉમેરાતા જાય છે. માર્ગોનું ક્ષેત્ર (ચલાવવા માટેની જગ્યા) વાહનોની સંખ્યાને અનુરૂપ વધી રહ્યું નથી. માર્ગ પર ચાલતા લોકોની સંખ્યા પણ વધી રહી છે. પોલિસી અને હોસ્પિટલના આંકડા જણાવે છે કે દેશમાં માર્ગ અકસ્માતોની સંખ્યા વધી રહી છે. અદાલતો દ્વારા અકસ્માતોના ભોગ બનનારાઓને આપવામાં આવતા વળતરની રકમ વધી રહી છે. વાહનોનાં સમારકામના ખર્ચ પણ વધી રહ્યા છે. આ તમામ દેશમાં મોટર વીમાનું મહત્વ દર્શાવે છે.

મોટર વીમો વાહનોની હાનિ અને અકસ્માતો તથા અન્ય કેટલાક કારણોને લીધે તેમને થતા નુકસાનને આવરે છે. મોટર વીમો વાહનોના માલિકોની તેમના વાહનો દ્વારા થયેલા અકસ્માતોના ભોગ બનનારાઓને વળતર આપવા માટેની કાનૂની જવાબદારીને પણ આવરે છે.

સરકારનો આદેશ હોવા છતાં પણ દેશમાં તમામ વાહનોનો વીમો લેવામાં આવતો નથી.

મોટર વીમો જાહેર માર્ગો પર ચાલતા તમામ પ્રકારનાં વાહનોને આવરે છે, જેવા કે:

- ✓ દ્વીચક્રી વાહનો
- ✓ ખાનગી કારો
- ✓ તમામ પ્રકારનાં વાણિજ્યિક વાહનો: માલવાહક અને મુસાફરોને લઈ જતા
- ✓ પરચૂરણ પ્રકારનાં વાહનો દા.ત. કેન્સ,
- ✓ મોટર વેપાર(શોરૂમ અને ગેરેજમાં વાહનો)

‘તૃતીય પક્ષ વીમો’

અન્ય પક્ષની કાનૂની કાર્યવાહી સામે સુરક્ષા માટે ખરીદવામાં આવતી વીમા પોલિસી છે. તૃતીય પક્ષ વીમો વીમાધારકના કૃત્યને લીધે ઉદ્ભવતી જવાબદારી માટે અન્ય પક્ષના દાવાઓ (તૃતીય પક્ષ)ની સામે સુરક્ષા માટે વીમા કંપની (દ્વિતીય પક્ષ) પાસેથી વીમાધારક (પ્રથમ પક્ષ) દ્વારા ખરીદવામાં આવે છે

તૃતીય પક્ષ વીમાને ‘દાયિત્વ વીમો’ પણ કહેવામાં આવે છે.

બજારમાં લોકપ્રિય છે એવા બે મહત્વપૂર્ણ પ્રકારનાં કવર્સની ચર્ચા નીચે કરવામાં આવી છે:

એક્ટ [દાયિત્વ] ઓનલી પોલિસી: મોટર વાહન અધિનિયમ અનુસાર જાહેર સ્થળ પર ચાલતા કોઈપણ વાહન માટે તૃતીય પક્ષો પ્રત્યેની જવાબદારીઓનો વીમો લેવો ફરજિયાત છે.

પોલિસી માત્ર નીચેની બાબતો માટે વળતરની ચુકવણી કરવા માટે વાહનના માલિકની કાનૂની જવાબદારીને આવરે છે:

- ✓ તૃતીય પક્ષને શારીરિક ઇજા અથવા મૃત્યુ
- ✓ તૃતીય પક્ષની સંપત્તિને નુકસાન

જવાબદારીને મૃત્યુ અથવા ઇજા અને નુકસાનનાં અનુસંધાનમાં અમર્યાદિત રકમ માટે આવરે છે.

વાહનથી થયેલા અકસ્માતથી મૃત્યુ અથવા ઇજા થવાના કિસ્સામાં તૃતીય પક્ષ પીડિતોને વળતર માટેના દાવાઓ મોટર એક્સિડેન્ટ ક્લેઇમ ટ્રિબ્યુનલ (MACT)માં ફરિયાદી દ્વારા ફાઇલ કરવાના હોય છે.

‘ફરજિયાત વ્યક્તિગત અકસ્માત (CPA) વીમો’

IRDAIએ 1 જાન્યુઆરી, 2019થી માલિક-વાહનચાલક માટે સ્ટેન્ડ-એલોન ફરજિયાત વ્યક્તિગત અકસ્માત કવર જારી કરવાની મંજૂરી આપી છે. વાહન ચલાવતી વખતે આ કવર માલિક-વાહનચાલકને પૂરું પાડવામાં આવે છે, જેમાં વીમાકૃત વાહનમાં સહ-ડ્રાઇવર તરીકે વાહનમાં ચડવું / તેમાંથી ઉતરવું અથવા મુસાફરી કરવી સામેલ છે. જોકે પોલિસીધારક ફક્ત દાયિત્વ(લાયેબિલિટી ઓનલી) પોલિસી અથવા પેકેજ પોલિસીના ભાગ તરીકે CPA કવર માટેનો વિકલ્પ પસંદ કરી શકે છે. પોલિસીધારક સ્ટેન્ડ-એલોન CPA પોલિસી લેવાનું પસંદ કરે છે એવી ઘટનામાં ફક્ત દાયિત્વ અથવા પેકેજ પોલિસીના ભાગ તરીકે CPA કવર દૂર કરવામાં આવશે.

પેકેજ/ વ્યાપક પોલિસી: (પોતાનું નુકસાન + તૃતીય પક્ષની જવાબદારી)

ઉપરની બાબત ઉપરાંત સ્પષ્ટ કરેલા સંકટો દ્વારા વીમાકૃત વાહનને થયેલી હાનિ અથવા નુકસાન (વાહનને થયેલા પોતાના નુકસાન તરીકે ઓળખવામાં આવે છે)ને પણ આવરવામાં આવે છે, જે પોલિસીમાં ઘોષિત કરેલા મૂલ્ય (ડીઆઇવી તરીકે ઓળખાય છે - જેની ચર્ચા ઉપર કરવામાં આવી છે), અન્ય નિયમો અને શરતોને આધિન છે. આના કેટલાક સંકટોમાં આગ, ચોરી, હુલ્લડ અને હડતાળ, ભૂકંપ, પૂર, અકસ્માત વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

કેટલીક વીમા કંપનીઓ અકસ્માતનાં સ્થળથી વર્કશોપ સુધીનો અનુકર્ષણ ખર્ચ(ટોઇંગ ચાર્જિસની) પણ ચૂકવે છે. એક્ટ (દાયિત્વ) ઓનલી પોલિસી હેઠળ આપેલા ફરજિયાત કવર

ઉપરાંત મર્યાદિત કવર માત્ર આગ અને/ અથવા ચોરીનાં જોખમને આવરવા માટે પણ ઉપલબ્ધ છે.

પોલિસી વાહનમાં ફિટ કરેલી એક્સેસરિઝને હાનિ અથવા નુકસાન, મુસાફરો, પેઇડ ડ્રાઇવર માટે ખાનગી કાર પોલિસીઓ હેઠળ વ્યક્તિગત અકસ્માત કવર; કર્મચારીઓ માટેની કાનૂની જવાબદારી અને વાણિજ્યિક વાહનોમાં ભાડું નહીં ચુકવતા મુસાફરોને પણ આવરે છે. વીમા કંપનીઓ બ્રેકડાઉનના કિસ્સામાં વિનામૂલ્યે ઇમર્જન્સી સેવાઓ અથવા વૈકલ્પિક કારના ઉપયોગ પણ પૂરા પાડે છે.

2. અપવર્જનો :

પોલિસીઓ હેઠળ કેટલાક મહત્વપૂર્ણ અપવર્જનો ઘસારો, બ્રેકડાઉન્સ, પરિણામી નુકસાન અને અમાન્ય ડ્રાઇવિંગ લાઇસન્સ હેઠળ અથવા આલ્કોહોલના પ્રભાવ હેઠળ વાહન ચલાવવાને લીધે થતા નુકસાન છે. 'ઉપયોગની મર્યાદાઓ'નાં (દા.ત. ખાનગી કારનો ઉપયોગ ટેક્સી તરીકે કરવો) અનુસરણમાં ન હોય એવો વાહનોનો ઉપયોગ આવરવામાં આવતો નથી.

3. વીમાની રકમ અને પ્રીમિયમ

મોટર પોલિસીમાં વાહનની વીમાની રકમને વીમાધારકનાં ઘોષિત મૂલ્ય (IDV) તરીકે સંદર્ભિત કરવામાં આવે છે.

વાહનની ચોરી અથવા અકસ્માતમાં સમારકામ ઉપરાંત કુલ નુકસાનના કિસ્સામાં દાવાની રકમ IDVના આધારે નિર્ધારિત કરવામાં આવશે નહીં.

રેટિંગ/પ્રીમિયમની ગણતરી વીમાધારકનાં ઘોષિત મૂલ્ય, ધન ક્ષમતા, ભૌગોલિક ક્ષેત્ર, વાહનની વય વગેરે જેવા પરિબલો પર આધાર રાખે છે.

તમારી કસોટી કરો 3

મોટર વીમો કોના નામ પર લેવો જોઇએ ?

- I. વાહન માલિકનાં નામ પર, જેમનું નામ પ્રાદેશિક પરિવહન સત્તા સાથે નોંધણી પામ્યું હોય
- II. જો વાહન ચલાવનારી વ્યક્તિ માલિકથી અલગ હોય તો વાહન ચલાવનારી વ્યક્તિનાં નામ પર, જે ક્ષેત્રિય પરિવહન સત્તાની મંજૂરીને આધિન છે

- III. વાહનના માલિક સહિત વાહનના માલિકના કોઇ પરિવારના સભ્યનાં નામ પર, જે ક્ષેત્રિય પરિવહન સત્તાની મંજૂરીને આધિન છે
- IV. જો વાહન માલિક સિવાય અન્ય કોઇ વ્યક્તિ દ્વારા ચલાવવામાં આવશે તો પ્રાથમિક પોલિસી વાહનના માલિકનાં નામ પર હોવી જોઇએ અને વધારાની પોલિસીઓ વાહન ચલાવનારા તમામ લોકોનાં નામ પર ખરીદવી જોઇએ.
-

સારાંશ

- a) ઘરમાલિકની વીમા પોલિસી પોલિસીમાં નામિત હાનિ અથવા ઘટનાઓથી વીમાકૃત સંપત્તિને થતા નુકસાન પર કવરેજ પૂરું પાડે છે. આવરેલા સંકટોને સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવશે.
- b) ઘરમાલિકનો વીમો બાંધકામ અને તેની સામગ્રીઓને આગ, હુલ્લડ, પાઇપ ફાટવી, ભૂંકપ વગેરે સામે રક્ષણ આપે છે. બાંધકામ ઉપરાંત તે સામગ્રીઓને ઘરફોડ, ઘર તોડીને ચોરી, ઉઠાંતરી અને ચોરી સામે આવરે છે.
- c) પેકેજ એક જ દસ્તાવેજ હેઠળ કવર્સનું સંયોજન આપે છે.
- d) ઘરમાલિકની વીમા પોલિસી માટે સામાન્યતઃ વીમાની રકમ નિર્ધારિત કરવાની બે પદ્ધતિઓ હોય છે: બજાર મૂલ્ય (MV) અને પુનઃસ્થાપના મૂલ્ય (RIV).
- e) દુકાનદાર વીમો સામાન્યપણે આગ, ભૂંકપ, પૂર અથવા દ્રેષપૂર્ણ નુકસાન; અને ઘરફોડ ચોરીને લીધે દુકાનનાં માળખાં અને સામગ્રીઓને થતા નુકસાનને આવરે છે. દુકાનનો વીમો કારોબારમાં વિક્ષેપમાં સુરક્ષાને પણ સામેલ કરે છે.
- f) મોટર વીમો વાહનોને થતા નુકસાન અને અકસ્માત તથા અન્ય કેટલાક કારણોને લીધે તેમને થતી ક્ષતિને આવરે છે. મોટર વીમો વાહનના માલિકોની તેમના વાહનો દ્વારા થતા અકસ્માતના ભોગ બનનારાઓને વળતર આપવા માટેની કાનૂની જવાબદારીને પણ આવરે છે. વાહન ચલાવતી વખતે ફરજિયાત વ્યક્તિગત અકસ્માત કવર માલિક-વાહનચાલકને પૂરું પાડવામાં આવે છે, જેમાં વીમાકૃત વાહનમાં સહ-ચાલક તરીકે વાહનમાં ચડવું /તેમાંથી ઉતરવું અથવા મુસાફરી કરવી સામેલ છે.
-

મુખ્ય પારિભાષિક શબ્દો

- a) ઘરમાલિકનો વીમો
 - b) દુકાનદારનો વીમો
 - c) મોટર વીમો
-

તમારી કસોટીના ઉત્તર

ઉત્તર 1 - સાચો વિકલ્પ I છે.

ઉત્તર 2 - સાચો વિકલ્પ IV છે.

ઉત્તર 3 - સાચો વિકલ્પ I છે.

પ્રકરણ G-04

વાણિજ્યક વીમો

પ્રકરણનો પરિચય

અગાઉનાં પ્રકરણમાં આપણે વ્યક્તિઓ અને ઘરમાલિકો સામે રહેલા જોખમોને આવરતા વીમા ઉત્પાદનોના વિભિન્ન પ્રકારોને ધ્યાનમાં લીધા હતા. ગ્રાહકોનું અન્ય એક જૂથ છે, જેમને સુરક્ષા માટે અન્ય જરૂરિયાતો હોય છે. આ વાણિજ્યક અથવા વ્યાવસાયિક ઉદ્યમો અથવા કંપનીઓ હોય છે, જેઓ વિભિન્ન પ્રકારના માલસામાન અને સેવાઓમાં સામેલ હોય છે અથવા વ્યવહાર કરે છે. આ પ્રકરણમાં આપણે આ સેગમેન્ટની સામે આવતા જોખમોને આવરવા માટે ઉપલબ્ધ વીમા ઉત્પાદનોને ધ્યાનમાં લઈશું.

અભ્યાસનાં પરિણામો

નીચેની વીમાની લાઇન્સની પાયારૂપ બાબતોને સમજવી:

- A. સંપત્તિ/આગ વીમો
- B. કારોબારમાં વિક્ષેપ વીમો
- C. ઘરફોડ વીમો
- D. નાણાંનો વીમો
- E. ફિડેલિટી ગેરંટી વીમો
- F. બેંકર્સ ક્ષતિપૂર્તિ વીમો
- G. જ્વેલર્સ બ્લોક પોલિસી
- H. એન્જિનિયરિંગ વીમો
- I. ઔદ્યોગિક તમામ જોખમ વીમો
- J. મરીન વીમો
- K. દાયિત્વ વીમા પોલિસીઓ

આ પ્રકરણનો અભ્યાસ કર્યા પછી તમે ચર્ચા કરેલા વીમાના 11 પ્રકારોનાં મહત્વ અને પાયારૂપ બાબતોને સમજવા સક્ષમ બનશો.

A. સંપત્તિ/ આગ વીમો

વાણિજ્યક સાહસોને વ્યાપકપણે બે પ્રકારોમાં વિભાજિત કરવામાં આવે છે:

- ✓ લઘુ અને મધ્યમ સાહસો [SME]
 - ભારત સૂક્ષ્મ પોલિસી
 - ભારત લઘુ પોલિસી
- ✓ વિશાળ કારોબાર સાહસો
 - પ્રમાણભૂત આગ અને વિશેષ સંકટ પોલિસી (SFSP), IAR વગેરે

ઐતિહાસિક રીતે સાધારણ વીમા ક્ષેત્ર મોટે ભાગે આ ગ્રાહકોની જરૂરિયાતો પૂરી કરીને વિકસિત થયું છે.

વાણિજ્યક સાહસોને સાધારણ વીમા ઉત્પાદનોનાં વેચાણ માટે વીમા ઉત્પાદનોને તેમની જરૂરિયાત સાથે સાવધાનીપૂર્વક મેચ કરવી આવશ્યક છે. એજન્ટ્સ ઉપલબ્ધ ઉત્પાદનોની યોગ્ય સમજ ધરાવતા હોવા જોઈએ. ચાલો આપણે આમાંના કેટલાક સાધારણ વીમા ઉત્પાદનો પર વિચાર કરીએ.

1. પ્રમાણભૂત આગ અને વિશેષ સંકટ પોલિસી (SFSP)

આગ વીમા પોલિસી વાણિજ્યક સ્થાપનાઓ તેમ જ સંપત્તિના એવા માલિક માટે યોગ્ય છે, જેઓ ટ્રસ્ટ અથવા આયોગમાં સંપત્તિ ધરાવે છે અને એવા લોકો/નાણાકીય સંસ્થાઓ માટે, જેઓ સંપત્તિમાં નાણાકીય હિત ધરાવે છે.

ઇમારતો જેવા કોઈ વિશેષ પરિસરો ખાતે આવેલી તમામ સ્થાવર અને અસ્થાવર સંપત્તિ, એકમ અને યંત્રસામગ્રી, ફર્નિચર, ફિક્સચર, ફિટિંગ્સ અને અન્ય સામગ્રીઓ, સ્ટોક્સ અને પ્રક્રિયામાં હોય એવા સ્ટોક્સ, જેમાં સપ્લાયર્સ/ ગ્રાહકનાં પરિસર ખાતે આપેલા સ્ટોક્સ સામેલ છે,

ટ્રસ્ટમાં રાખેલા સ્ટોક્સ, જો વિશેષ રીતે ઘોષિત કર્યા હોય, સમારકામ માટે પરિસરમાંથી હંગામી ધોરણે દૂર કરેલી યંત્રસામગ્રીનો વીમો લઈ શકાય છે. કારોબારને તેની સામાન્ય

સ્થિતિમાં પાછો લાવવા માટે નુકસાન પામેલી સંપત્તિનું પુનઃનિર્માણ કરવા અને રિન્યુ કરવા માટે નાણાકીય રાહત મહત્વપૂર્ણ હોય છે. અહીં આગ વીમો મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે.

1.1 પ્રમાણભૂત આગ પોલિસી કવર શું કરે છે ?

પરંપરાગત રીતે આગ પોલિસી દ્વારા આવરવામાં આવેલા કેટલાક સંકટોની (અગાઉના ઓલ ઈન્ડિયા ફાયર ટેરિફ અનુસાર) ચર્ચા નીચે કરવામાં આવી છે.

વાણિજ્યક જોખમો માટેની આગ પોલિસી નીચેના સંકટોને આવરે છે:

- ✓ આગ
- ✓ વીજળી
- ✓ વિસ્ફોટ/ ફાટવું
- ✓ હુલ્લડ, હડતાળ અને દ્વેષપૂર્ણ હાનિ
- ✓ પ્રભાવી નુકસાન
- ✓ વિમાનથી નુકસાન
- ✓ તોફાન, વાવાઝોડું, ચક્રાવાત, આંધી, હેરિકેન, ટોર્નાડો, પૂર અને જળપ્રલય
- ✓ રોક સ્લાઇડ સહિત પડવું અને ભૂસ્ખલન
- ✓ પાણીની ટાંકી, ઉપકરણો અને પાઇપ ફાટવા અને ઉભરાવા
- ✓ મિસાઇલ પરીક્ષણની કામગીરીઓ
- ✓ સ્વચાલિત સ્પ્રિન્કલર સ્થાપનામાંથી લિકેજ
- ✓ ઝાડીમાં આગ લાગવી

બે અગત્યની વિશેષતાઓ છે, જે વાણિજ્યક વીમાને વ્યક્તિગત અને છૂટક લાઇન્સથી અલગ પાડે છે.

a) કંપનીઓ અથવા કારોબારનાં સાહસો માટે વીમાની જરૂરિયાત વ્યક્તિગત કરતા ઘણી મોટી હોય છે. તેનું કારણ એ છે કે વાણિજ્યક સાહસની અસ્કયામતોનું મૂલ્ય વ્યક્તિગત અસ્કયામતનાં મૂલ્ય કરતા ઘણું મોટું હોય છે. તેમનું નુકસાન અથવા હાનિ કંપનીના અસ્તિત્વ અને ભવિષ્યને વિપરિત અસર કરી શકે છે.

b) વાણિજ્યિક સાહસ માટેના વીમાની માંગ મોટે ભાગે ફરજિયાત અથવા કાનૂની અથવા અન્ય જરૂરિયાતોથી આવશ્યક બનાવવામાં આવી છે. ઉદાહરણ તરીકે જ્યારે એકમો અને અસ્કયામતો બેંક લોન મારફતે સ્થાપવામાં આવી હોય ત્યારે તેમનો વીમો લોનની એક શરત હોય છે. ભારતમાં ઘણા કોર્પોરેટ સાહસો વ્યાવસાયિક રીતે કંપનીઓ ચલાવે છે અને તેમના ઘણા બહુરાષ્ટ્રીય હોય છે.

તેમણે વૈશ્વિક સ્તરની ગુણવત્તાના ધોરણો જાળવવાની આવશ્યકતા હોય છે, જેમાં જોખમ સંચાલનની યોગ્ય વ્યુહરચનાઓ અપનાવવી અને તેમની અસ્કયામતોને સુરક્ષિત રાખવા માટે વીમાનો સમાવેશ થાય છે.

ઉપરના સંકટોમાંથી ઊભું થતું કોઈ નુકસાન પોલિસી દ્વારા આવરવામાં આવે છે, જે કેટલાક અપવર્જનોને આધિન હોય છે.

1.2 પ્રમાણભૂત આગ અને વિશેષ સંકટોની (SFSP) સુધારેલી પોલિસીઓ:

IRDAIએ 1 એપ્રિલ, 2021થી માર્ગદર્શિકાઓ જારી કરી છે, જેના દ્વારા પ્રમાણભૂત આગ અને વિશેષ સંકટો (SFSP) પોલિસી નીચે આપેલા જોખમો માટે નીચેની બે પ્રમાણભૂત ઉત્પાદનોથી બદલશે, જે આગ અને સંબંધિત સંકટ વીમા કારોબાર ચલાવતી સાધારણ વીમા કંપનીઓ દ્વારા ફરજિયાતપણે ઓફર કરવામાં આવશે.

i. ભારત સૂક્ષ્મ ઉદ્યમ સુરક્ષા (જોખમ પર કુલ મૂલ્ય રૂ. 5 કરોડ સુધીનું) હોય એવા સાહસો માટે) - MSMEની નાણાકીય સુરક્ષા માટે ડિઝાઇન કરવામાં આવી છે

આ પોલિસી એવી ઇમારત/ માળખાં, એકમ અને યંત્રસામગ્રી અને સાહસની અન્ય અસ્કયામતો માટે કવર પૂરું પાડે છે, જ્યાં એક સ્થળ પર તમામ વીમાપાત્ર અસ્કયામતના વર્ગોમાં જોખમનું કુલ મૂલ્ય રૂ. 5 કરોડ સુધીનું હોય. આ પોલિસી આવાસો માટે બનાવેલી પોલિસીઓને સમાન વ્યાપક શ્રેણીના સંકટો સામે પણ કવર ઓફર કરે છે.

પોલિસી મૂળ કવરેજ ઉપરાંત ઘણા ઇન-બિલ્ટ કવર્સ પણ ધરાવે છે - ફેરફારો, ઉમેરા અથવા વિસ્તરણ માટેનાં કવર, ફ્લોટર આધારે સ્ટોક્સ માટેનાં કવર, હંગામી ધોરણે દૂર કરેલા સ્ટોક્સ માટેનાં કવર, વિશિષ્ટ સામગ્રીઓ માટેનાં કવર, સ્ટાર્ટ-અપ ખર્ચ માટેનાં કવર (નુકસાનને પગલે), આર્કિટેક્ચર, સર્વેક્ષકો અને સલાહકાર ઇજનેરો માટેની વ્યાવસાયિક ફીની ચુકવણી, કાટમાળને દૂર કરવા માટેના ખર્ચ, મહાનગરપાલિકાનાં નિયમનો દ્વારા ફરજિયાત કરેલા ખર્ચ માટેનાં કવર.

પોલિસી સૂક્ષ્મ સ્તરનાં સાહસો દ્વારા લેવામાં આવી શકે છે, જેવા કે ઓફિસ, હોટેલ્સ, ઉદ્યોગો, સંગ્રહનાં જોખમો વગેરે. 15% સુધીનાં પોલિસી અન્ડરઇન્શ્યોરન્સની છૂટ આપવામાં આવે છે. ભારત સૂક્ષ્મ ઉદ્યમ પોલિસીઓ એન્ડોર્સમેન્ટ દ્વારા પોલિસીની અવધિ દરમિયાન વીમાની રકમમાં વધારો કરવાની મંજૂરી આપે છે.

ii. ભારત લઘુ ઉદ્યમ સુરક્ષા (જોખમનું કુલ મૂલ્ય 5 કરોડ કરતા વધુ અને રૂ. 50 કરોડ સુધીનું હોય એવા સાહસો માટે) MSMEની નાણાકીય સુરક્ષા માટે ડિઝાઇન કરવામાં આવી છે

આ પોલિસી એવી ઇમારત/ માળખાં, એકમ અને યંત્રસામગ્રી અને સાહસની અન્ય અસ્કયામતો માટે કવર પૂરું પાડે છે, જ્યાં એક સ્થળ પર તમામ વીમાપાત્ર અસ્કયામતના વર્ગોમાં જોખમનું કુલ મૂલ્ય પોલિસી શરૂ થાય તે તારીખના રોજ રૂ. 5 કરોડથી વધુ અને રૂ. 50 કરોડ સુધીનું હોય. આ પોલિસી આવાસો માટે બનાવેલી પોલિસીઓને સમાન વ્યાપક શ્રેણીના સંકટો સામે પણ કવર ઓફર કરે છે. આ પોલિસી ઉપર ઉલ્લેખેલા સૂક્ષ્મ સ્તરનાં સાહસો માટે પોલિસી દ્વારા ઓફર કરેલા તમામ ઇન-બિલ્ટ કવર્સ પણ ધરાવે છે. જે સંકટો સામે વીમો ઓફર કરવામાં આવેલા છે તેઓ સૂક્ષ્મ સ્તરનાં સાહસો માટેની પોલિસીઓને પણ સમાન છે.

ફરી, આ પોલિસી ઓફિસ, હોટેલ્સ, ઉદ્યોગો, સંગ્રહનાં જોખમો વગેરે જેવા તમામ પ્રકારનાં જોખમો માટે લેવામાં આવી શકે છે. ભારત લઘુ ઉદ્યમ પોલિસીઓ એન્ડોર્સમેન્ટ દ્વારા પોલિસીની અવધિ દરમિયાન વીમાની રકમમાં વધારો કરવાની મંજૂરી આપે છે.

iii. આગ પોલિસીઓ હેઠળ અપવર્જનો

વીમા કંપનીઓ પરંપરાગત રીતે આગ પોલિસીઓનાં અવકાશમાંથી નીચેની બાબતો બાકાત રાખે છે.

અપવાદરૂપ સંકટોને લીધે થતા નુકસાન

- i. યુદ્ધ અને યુદ્ધ જેવી પ્રવૃત્તિઓ.
- ii. અણુ સંકટો
- iii. આયનીકરણ અને રેડિએશન
- iv. પ્રદુષણ અને દુષણ/ચેપથી નુકસાન

સાધારણ વીમામાં અન્ય પોલિસીઓ દ્વારા આવરવામાં આવતા સંકટો

- i. યંત્રસામગ્રી ભંગાણ,
- ii. કારોબારમાં વિક્ષેપ

iv. એડ-ઓન કવર્સ

જોકે કેટલાક સંકટોને વધારાનાં પ્રીમિયમની ચુકવણી દ્વારા આવરી શકાય છે, જેવા કે ભૂકંપ, આગ અને ઝટકા; વીમાકૃત સંકટનાં પરિણામસ્વરૂપ પાવર નિષ્ફળતા થવાને પગલે કોલ્ડ સ્ટોરેજમાં માલ બગડી જવો, કાટમાળ દૂર કરવામાં સામેલ વધારાનો ખર્ચ, પોલિસી દ્વારા આવરવામાં આવેલી રકમથી વધુની આર્કિટેક્ટ, સલાહકાર ઇજનેરો ફી, વનમાં આગ, સ્વયંસ્ફુરિત આગ અને પોતાના વાહન સાથે અથડામણથી નુકસાન; આતંકવાદ.

v. આગ પોલિસીના પ્રકારો

આગ પોલિસીઓ સામાન્યપણે 12 મહિનાની અવધિ માટે જારી કરવામાં આવે છે. માત્ર આવાસો માટે વીમા કંપનીઓ લાંબા ગાળાની પોલિસીઓ ઓફર કરે છે, એટલે કે 12 મહિનાથી વધુની અવધિ માટે. કેટલાક કિસ્સાઓમાં ટૂંકી અવધિની પોલિસીઓ પણ જારી કરવામાં આવે છે, જેના માટે ટૂંકી અવધિના ધોરણો લાગુ થવાપાત્ર હોય છે.

a. બજાર મૂલ્ય અને પુનઃસ્થાપના મૂલ્ય પોલિસીઓ: નુકસાનની ઘટનામાં વીમા કંપની સામાન્યપણે બજાર મૂલ્ય ચુકવશે [જે અવમૂલ્યન થયેલું મૂલ્ય હોય છે]. જોકે, પુનઃસ્થાપના મૂલ્ય પોલિસી હેઠળ વીમા કંપનીઓ નુકસાન પામેલી સંપત્તિને સમાન પ્રકારની નવી સંપત્તિથી રિપ્લેસ કરવાના ખર્ચની ચુકવણી કરશે.

પુનઃસ્થાપના મૂલ્ય પોલિસીઓ ઇમારતો, એકમ, યંત્રસામગ્રી અને ફર્નિચર, ફિક્સચર, ફિર્ટિંગ્સને આવરવા માટે જારી કરવામાં આવે છે. પુનઃસ્થાપના મૂલ્ય પોલિસીઓ સ્ટોક્સને આવરવા માટે જારી કરવામાં આવતી નથી, જે સામાન્યપણે બજાર મૂલ્યના ધોરણે આવરવામાં આવે છે.

b. ઘોષણા પોલિસી: વેરહાઉસમાં સ્ટોક્સનાં મૂલ્યોમાં થતી વારંવાર વધઘટની સંભાળ લેવા માટે ઘોષણા પોલિસી આપવામાં આવે છે, જે અમુક શરતોને આધિન હોય છે. વીમાની રકમ એ પોલિસીના સમયગાળા દરમિયાન ગોડાઉનમાં સંગ્રહિત અપેક્ષિત ઉચ્ચતમ મૂલ્ય જેટલી હોવી જોઈએ. આ મૂલ્ય પર હંગામી પ્રીમિયમ વસૂલવામાં આવે છે. વીમાધારકે પોલિસી ચાલુ હોય તે દરમિયાન સંમત થયેલા અંતરાયે તેમના સ્ટોક્સનું મૂલ્ય જાહેર કરવાનું હોય છે. આ પોલિસીની અવધિના અંતે પ્રીમિયમની સાથે સમાયોજિત થઈ શકે છે.

c. ફ્લોટર પોલિસીઓ: ફ્લોટર પોલિસીઓ માલસામાનના સ્ટોક્સ માટે જારી કરવામાં આવી શકે છે, જે વીમાની રકમ હેઠળ નિર્દિષ્ટ વિભિન્ન સ્થળોએ સંગ્રહિત થાય છે. અનિર્દિષ્ટ સ્થળો આવરવામાં આવતા નથી. પ્રીમિયમ દર ઊંચો દર હોય છે, જે 10%ના લોડિંગ સાથે કોઈ એક સ્થળે વીમાધારકના સ્ટોક્સ પર લાગુ થવાપાત્ર હોય છે. આને ફાયર ફ્લોટર

પોલિસીઓ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, કારણ કે વીમાની રકમ બહુવિધ સ્થળો પર 'ફ્લોટ' થાય છે.

vi. પ્રીમિયમના દર નીચેની બાબતો પર આધાર રાખે છે:

- a) ભોગવટાનો પ્રકાર, પછી તે ઔદ્યોગિક હોય કે અન્યથા.
- b) ઔદ્યોગિક સંકુલમાં આવેલી તમામ સંપત્તિ માટે બનાવેલા ઉત્પાદનના આધારે એક દર વસૂલવામાં આવશે.
- c) ઔદ્યોગિક સંકુલોની બહારની સુવિધાઓનો વ્યક્તિગત સ્થળ પર ભોગવટાના પ્રકારને આધારે દર નક્કી કરવામાં આવશે.
- d) સંગ્રહનાં ક્ષેત્રો રાખવામાં આવેલા માલ-સામાનની હાનિકારક પ્રકૃતિને આધારે રેટ કરવામાં આવશે.
- e) "એડ ઓન" કવર્સને સામેલ કરવા માટે વધારાનું પ્રીમિયમ વસૂલવામાં આવે છે.
- f) પ્રીમિયમમાં ડિસ્કાઉન્ટ ભૂતકાળના દાવાના ઇતિહાસ અને પરિસરો સાથે પૂરી પાડવામાં આવેલી આગ સુરક્ષાની સુવિધાઓને આધારે આપવામાં આવે છે.
- g) વ્યક્તિ પ્રીમિયમમાં ઘટાડા માટે હુલ્લડ, હડતાળ, દ્વેષપૂર્ણ હાનિ કવર્સ અને પૂર જૂથ સંકટોનો વિકલ્પ પણ પસંદ કરી શકે છે.

રેટિંગ પદ્ધતિ એક વીમા કંપનીથી અન્ય વીમા કંપનીમાં અલગ હોઈ શકે છે.

તમારી કસોટી કરો 1

વાણિજ્યક જોખમો માટે આગ પોલિસી _____ ના સંકટને આવરે છે

- I. હાઇવે પર સળગતા વાહન
- II. જહાજ પર આગ
- III. કારખાનામાં વિસ્ફોટ
- IV. આગને લીધે હોસ્પિટલાઇઝેશન

B. કારોબારમાં વિક્ષેપનો વીમો

કારોબારમાં વિક્ષેપના વીમાને પરિણામી નુકસાન વીમો અથવા નફાના નુકસાનના વીમા તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.

આગ વીમો ઇમારત, એકમ, યંત્રસામગ્રી, ફિક્સચર્સ, ફિટિંગ્સ, મર્યન્ડાઇઝ માલસામાન વગેરેને વીમાકૃત હાનિ દ્વારા થયેલી સામગ્રી કે સંપત્તિનાં નુકસાન અથવા હાનિની સામે ક્ષતિપૂર્તિ પૂરી પાડે છે. આ વીમાધારકના કારોબારના કુલ અથવા આંશિક વિક્ષેપમાં પરિણામી શકે છે, જેનાથી વિક્ષેપની અવધિ દરમિયાન વિભિન્ન આર્થિક નુકસાન થાય છે.

કારોબારમાં વિક્ષેપની પોલિસી હેઠળ કવરેજ

પરિણામી નુકસાન (CL) પોલિસી [કારોબારમાં વિક્ષેપ (BI)] એકંદર નફા તરીકે ઓળખાતા નુકસાન માટે ક્ષતિપૂર્તિ પૂરી પાડે છે - જેમાં કારોબારને પાછો સામાન્ય કરવા માટે વીમાધારક દ્વારા શક્ય બને તેટલું ઝડપી આખરી નુકસાનને ઘટાડવા માટે કરેલા કાર્યમાં વધારાના ખર્ચની સાથે ચોખ્ખો નફો વત્તા સ્ટેન્ડિંગ ચાર્જિસ સામેલ હોય છે. આવરેલા સંકટો અને શરતો આગ પોલિસી હેઠળ આવરેલા સંકટો અને શરતોને સમાન છે.

ઉદાહરણ

જો આગને લીધે કારના ઉત્પાદન એકમને હાનિ પહોંચે તો ઉત્પાદનનું નુકસાન ઉત્પાદકની આવકના નુકસાનમાં પરિણમશે. આ થયેલા વધારાના ખર્ચની સાથે આવકમાં નુકસાનનો વીમો લઈ શકાય છે, જે વીમાકૃત સંકટોને પરિણામે થયેલું હોય તે શરતને આધિન છે.

આ પોલિસી માત્ર પ્રમાણભૂત આગ અને વિશેષ સંકટ પોલિસીની સાથેનાં સંયોજનમાં લઈ શકાય છે, કારણ કે જો પ્રમાણભૂત આગ અને વિશેષ સંકટ પોલિસી હોય માત્ર તો જ આ પોલિસી હેઠળ દાવાઓ સ્વીકાર્ય હોય છે.

તમારી કસોટી કરો 2

વ્યાપાર વિક્ષેપ વીમા પોલિસી માત્ર _____ સાથેનાં સંયોજનમાં લઈ શકાય છે.

- I. પ્રમાણભૂત આગ અને વિશેષ સંકટ વીમા પોલિસી
- II. પ્રમાણભૂત મરીન વીમા પોલિસી
- III. પ્રમાણભૂત મોટર વીમા પોલિસી
- IV. પ્રમાણભૂત આરોગ્ય વીમા પોલિસી

C. ઘરફોડ વીમો

આ પોલિસી કારખાનાઓ, દુકાન, ઓફિસો, વેરહાઉસ અને ગોડાઉન જેવા કારોબારનાં પરિસરો માટે હોય છે, જે સ્ટોકસ, માલસામાન, ફર્નિચર, ફિક્સચર્સ અને ચોરી થઈ શકે એવી તાબું મારીને સુરક્ષિત રાખેલી રોકડ સામેલ હોઈ શકે છે. કવરનો અવકાશ પોલિસીમાં સ્પષ્ટપણે વ્યક્ત કરવામાં આવે છે.

ઘરફોડ વીમા હેઠળ આવેલા જોખમો

- a) પરિસરમાં વાસ્તવિક બળજબરીપૂર્વક અને હિંસક પ્રવેશને પગલે સંપત્તિનું નુકસાન અથવા પરિસરમાંથી વાસ્તવિક, બળજબરીપૂર્વક અને હિંસક રીતે બહાર જવાથી અથવા પકડી રાખવાથી નુકસાન.
- b) ચોરી દ્વારા વીમાકૃત સંપત્તિ અથવા પરિસરને નુકસાન. જ્યારે અન્ય કોઈ પરિસરમાંથી નહીં, પરંતુ વીમાકૃત પરિસરોમાંથી સંપત્તિ ખોવાઈ જાય ત્યારે વીમાકૃત સંપત્તિને આવરવામાં આવે છે.

કેશ કવર: ઘરફોડ કવરનો મહત્વપૂર્ણ ભાગ રોકડ કવર છે. જ્યારે રોકડ ચોરીપુફ અને માન્ય કરેલી બનાવટ અને ડિઝાઇન કરેલી તિજોરીમાં સુરક્ષિત હોય માત્ર ત્યારે જ તે સંચાલિત થાય છે. રોકડ કવર આપવા માટે લાગુ થવાપાત્ર સામાન્ય શરતો નીચે આપવામાં આવેલી છે:

- a) અસલ ચાવીનો ઉપયોગ કરીને ખોલ્યા પછી તિજોરીમાંથી ગુમ થયેલી રોકડ, જેને માત્ર ત્યારે જ આવરવામાં આવે છે જ્યારે આવી ચાવી હિંસાથી અથવા હિંસાની ધમકીઓથી અથવા બળપૂર્વક પ્રાપ્ત કરવામાં આવે. આને સામાન્યપણે “ચાવી કલમ” તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- b) તિજોરીમાં રોકડની રકમની સંપૂર્ણ યાદી તિજોરી સિવાય અન્ય જગ્યા પર સુરક્ષિત રાખવામાં આવે છે. વીમા કંપનીની જવાબદારી આવા રેકોર્ડ્સ દ્વારા વાસ્તવિકપણે દર્શાવેલી રકમને મર્યાદિત હોય છે.

1. પ્રથમ નુકસાન(ફર્સ્ટ લોસ) વીમો

એવા કિસ્સાઓ, જેનું ઊંચા જથ્થામાં નીચું મૂલ્ય હોય (જેવા કે ગાંસડીમાં કપાસ, અનાજ, ખાંડ વગેરે) તો એક જ ઘટનામાં સમગ્ર જથ્થો ગુમાવવાનું જોખમ દૂરસ્થ માનવામાં આવે છે. ચોરી થઈ શકે એવા મૂલ્યને સંભવિત મહત્તમ નુકસાન (PML) તરીકે નિર્ધારિત

કરવામાં આવે છે અને સંપૂર્ણ પ્રીમિયમ આ સંભવિત મહત્તમ નુકસાન પર વસૂલવામાં આવે છે અને સંપૂર્ણ પ્રીમિયમની અમુક ટકાવારી સ્ટોકની બાકીની રકમ પર વસૂલવામાં આવે છે, કારણ કે PML સમગ્ર સ્ટોક્સ પર ફ્લોટ થાય છે. એવું ધારવામાં આવે છે કે બીજી ચોરી તરત જ થઈ ન શકે અથવા વીમાધારક આની પુનરાવૃત્તિની સામે સુરક્ષાનાં વધારાનાં પગલાં ભરી શકે છે.

2. ઘોષણા કવર અને ફ્લોટર કવર સ્ટોક્સનાં સંદર્ભમાં પણ શક્ય છે, જે આગના વીમાને સમાન છે.

3. અપવર્જનો

પોલિસી કર્મચારીઓ, પરિવારના સભ્યો અથવા પરિસર પર કાયદેસર રીતે હોય એવી અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા થતી ચોરીને આવરતી નથી અથવા તે ઉઠાંતરી અથવા સાધારણ ચોરીને આવરતી નથી. તે આગ અથવા પ્લેટ ગ્લાસ દ્વારા આવરેલા નુકસાનને પણ બાકાત રાખે છે.

4. વિસ્તરણો(એક્સ્ટેન્શન્સ)

પોલિસી વધારનાં પ્રીમિયમ પર હુલ્લડ, હડતાળ અને આંતકવાદનાં જોખમોને આવરવા માટે વિસ્તૃત કરી શકાય છે.

5. પ્રીમિયમ

ઘરફોડ ચોરી માટેનાં પ્રીમિયમના દર વીમાકૃત સંપત્તિની પ્રકૃતિ, વીમાધારકના પોતાના નૈતિક ખતરા, પરિસરનાં બાંધકામ અને સ્થળ, સુરક્ષાનાં પગલાં (દા.ત. ચોકીદાર, ચોરીનું એલાર્મ), અગાઉના દાવાના અનુભવો વગેરે પર આધાર રાખે છે.

પ્રસ્તાવ ફોર્મમાં આપવામાં આવેલી વિગતો ઉપરાંત જ્યાં ઊંચા મૂલ્યો સામેલ હોય છે ત્યાં પૂર્વ-સ્વીકૃતિ તપાસ વીમા કંપનીઓ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવે છે.

તમારી કસોટી કરો 3

ઘરફોડ પોલિસી માટે પ્રીમિયમ _____ પર આધાર રાખે છે.

- I. વીમાકૃત સંપત્તિની પ્રકૃતિ
- II. વીમાધારકનો પોતાનો નૈતિક ખતરો
- III. પરિસરનું બાંધકામ અને સ્થળ
- IV. ઉપરના તમામ

D. નાણાં વીમા

રોકડનું સંચાલન એ કોઈપણ વ્યવસાયનો અભિન્ન ભાગ છે. નાણાં વીમા પોલિસી નાણાનાં નુકસાનની સામે બેંકો અને ઔદ્યોગિક કારોબાર સ્થાપત્યોને સુરક્ષિત રાખવાનો ઇરાદો ધરાવે છે. નાણાં પરિસરો તેમ જ તેની બહારનાં જોખમ પર હોય છે. તેને વિફો, જમા કરતી વખતે, ચુકવણીઓ અથવા એકત્રિત કરતી વખતે ગેરકાયદેસર રીતે છીનવી શકાય છે.

1. નાણાં વીમાનું કવરેજ

નાણાં વીમા પોલિસી રોકડ, ચેક/ પોસ્ટલ ઓર્ડર્સ/ પોસ્ટલ સ્ટેમ્પ્સને સંચાલિત કરતી વખતે થઈ શકે એવા નુકસાનને આવરવા માટે ડિઝાઇન કરવામાં આવી છે. પોલિસી સામાન્ય રીતે બે વિભાગો હેઠળ કવર પૂરું પાડે છે

a) પરિવહન વિભાગ: તે વીમાકૃત અથવા તેમના અધિકૃત કર્મચરીઓ દ્વારા બહાર લઈ જવામાં આવે ત્યારે લૂંટ અથવા ચોરી અથવા અન્ય આકસ્મિક કારણોસર થતાં નાણાનાં નુકસાનને આવરે છે.

પરિવહન વિભાગ બે રકમ સ્પષ્ટ કરે છે:

- i. વહનદીઠ મર્યાદા: આ એવી મહત્તમ રકમ છે, જે વીમા કંપનીઓએ દરેક નુકસાનનાં અનુસંધાનમાં ચુકવવાની જરૂર પડી શકે છે.
- ii. પોલિસીની અવધિ દરમિયાન પરિવહનમાં અંદાજિત રકમ: આ એ રકમ રજૂ કરે છે, જેના પર તે પ્રીમિયમની રકમ પર પહોંચવા માટે પ્રીમિયમનો દર લાગુ થવાનો હોય છે.

અગ્નિ વીમાની પ્રથાની જેમ જ પોલિસીઓ "ઘોષણા ધોરણે" જારી કરી શકાય છે. વીમા કંપનીઓ તેથી પરિવહનમાં અંદાજિત રકમ પર હંગામી પ્રીમિયમ વસૂલે છે અને આ પ્રીમિયમને વીમાધારક દ્વારા કરાયેલ ઘોષણા મુજબ પોલિસીની અવધિ દરમિયાન પરિવહનમાં હોય તે વાસ્તવિક રકમને આધારે પોલિસીની સમાપ્તિના સમયે સમાયોજિત કરે છે.

b) પરિસર વિભાગ: આ વિભાગ ઘરફોડ, ઘર તોડીને ચોરી, હોલ્ડ અપ વગેરેને લીધે વ્યક્તિનાં પરિસર/ તિજોરીમાં સુરક્ષિત રોકડનાં નુકસાનને આવરે છે. આ પોલિસીની અન્ય વિશેષતાઓ સામાન્યપણે ઘરફોડ વીમા (કારોબારનાં પરિસરનો)ને સમાન હોય છે, જેની ચર્ચા ઉપર અભ્યાસનાં પરિણામ સી હેઠળ કરવામાં આવી છે.

2. મહત્વનાં અપવર્જનો

આમાં સામેલ છે:

- ત્રુટિ અથવા ચૂકને લીધે અછત,
- અધિકૃત વ્યક્તિ સિવાયની અન્ય વ્યક્તિને સોંપવાને લીધે નાણાંની હાનિ અને
- હુલ્લસ, હડતાળ અને આતંકવાદ

3. વિસ્તરણ

વધારાનાં પ્રીમિયમની ચુકવણી કરવા પર પોલિસી નીચેની બાબતોને આવરવા માટે વિસ્તૃત કરવામાં આવી શકે છે:

- રોકડ લઈ જતી વ્યક્તિઓની અપ્રામાણિકતા,
- હુલ્લસ, હડતાળ અને આતંકવાદનાં જોખમો
- ડિસ્બર્સમેન્ટનું જોખમ, જે કર્મચારીઓને વેતનની ચુકવણી દરમિયાન થયેલું નુકસાન છે

4. પ્રીમિયમ

પ્રીમિયમનો દર વીમાધારક, કોઈપણ સમયે કંપનીની રોકડ લઈ જવાની જવાબદારી, પરિવહનનો પ્રકાર, સામેલ અંતર, ભરવામાં આવેલા સુરક્ષાનાં પગલાં વગેરેને આધારે નિર્ધારિત થાય છે. પોલિસીની સમાપ્તિના 30 દિવસની અંદર કરેલી ઘોષણાને આધારે પ્રીમિયમ વર્ષ દરમિયાન લઈ જવામાં આવતી વાસ્તવિક રોકડ અનુસાર સમાયોજિત કરવામાં આવે છે.

તમારી કસોટી કરો 4

નાણાં વીમા પોલિસી હેઠળ નીચેનામાંથી કઈ બાબત આવરવામાં આવે છે ?

- ત્રુટિ અથવા ચૂકને લીધે અછત
- ઘરફોડને લીધે વ્યક્તિનાં પરિસરમાંથી રોકડ ગુમ થવી
- અધિકૃત વ્યક્તિ સિવાયની વ્યક્તિને સોંપવામાં આવેલા નાણાંનું નુકસાન
- હુલ્લસ, હડતાળ અને આતંકવાદ

E. ફિડેલિટી ગેરંટી વીમો

કંપનીઓને તેમના કર્મચારીઓની છેતરપિંડી અથવા અપ્રમાણિકતા જેવા વ્હાઇટ કોલર ગુનાઓને લીધે નાણાકીય નુકસાન ઉઠાવવું પડે છે. ફિડેલિટી ગેરંટી વીમો નિયોજકોને તેમના કર્મચારીઓની છેતરપિંડી અથવા અપ્રમાણિકતાને લીધે કપટ, ઉચાપત, ઉઠાંતરી, દુરુપયોગ અને વચનભંગ(ડિફોલ્ટ) દ્વારા થયેલા નાણાકીય નુકસાન સામે ક્ષતિપૂર્તિ કરે છે.

1. ફિડેલિટી ગેરંટી વીમા હેઠળ કવરેજ

કવર પ્રત્યક્ષ આર્થિક નુકસાનની સામે આપવામાં આવે છે અને પરિણામી નુકસાનને સામેલ કરતું નથી.

- નુકસાન નાણાં, જામીનગીરીઓ અથવા માલસામાનનાં અનુસંધાનમાં થવું જોઇએ
- કૃત્ય ઉલ્લેખિત ફરજો દરમિયાન થયેલું હોવું જોઇએ;
- નુકસાન પોલિસીની સમાપ્તિના અથવા મૃત્યુ, નિવૃત્તિ, રાજીનામું અથવા કર્મચારીની બરતરફી, આમાંથી જે કોઇ વહેલું થાય તેના 12 મહિનાની અંદર ધ્યાનમાં આવવું જોઇએ
- પુનઃનિયુક્તિ થઈ હોય એવા અપ્રમાણિક કર્મચારી માટે કોઇ કવર પૂરું પાડવામાં આવતું નથી

2. ફિડેલિટી ગેરંટી પોલિસીના પ્રકારો

ફિડેલિટી ગેરંટી પોલિસીઓના વિભિન્ન પ્રકાર હોય છે, જેની ચર્ચા નીચે મુજબ કરવામાં આવી છે:

- વ્યક્તિગત પોલિસી: જ્યારે માત્ર એક વ્યક્તિની બાંધધરી આપવામાં આવી હોય ત્યારે પોલિસીનો આ પ્રકાર ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે. કર્મચારીનું નામ, હોદ્દો અને બાંધધરીની રકમ સ્પષ્ટ કરવાની હોય છે.
- સામૂહિક પોલિસી: આ પોલિસીમાં દરેક કર્મચારીની ફરજો પરની નોંધ અને અલગ અલગ વીમાની રકમ સાથે તે કર્મચારીઓના નામની યાદીની અનુસૂચિ શામેલ છે કે જેમને ગેરંટી લાગુ પડે છે.

- c) ફ્લોટિંગ પોલિસી અથવા ફ્લોટર: આ પોલિસીમાં કવર થનારા વ્યક્તિઓનાં નામ અને ફરજો અનુસૂચિમાં દાખલ કરવામાં આવે છે, પરંતુ બાંધકામની વ્યક્તિગત રકમને સ્થાને બાંધકામની ઉલ્લેખિત રકમ સમગ્ર જૂથ પર “ફ્લોટ” થાય છે. તેથી, કોઈ એક કર્મચારીનાં અનુસંધાનમાં દાવો જ્યાં સુધી મૂળ રકમ વધારાનાં પ્રીમિયમની ચુકવણી દ્વારા પુનઃસ્થાપિત ન થાય ત્યાં સુધી ફ્લોટ થયેલી બાંધકામની ઘટાડશે.
- d) હોદ્દાની પોલિસી: આ સામૂહિક પોલિસીને સમાન છે, જેમાં તફાવત એ છે કે માત્ર શિડ્યુઅલ “હોદ્દાઓ”ને સૂચિબદ્ધ કરે છે (જેમ કે, કેશિયર, એકાઉન્ટ અધિકારી વગેરે), જેમને એક ઉલ્લેખિત રકમ માટે બાંધકામની આપવામાં આવે છે અને નામનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવતો નથી.
- e) બ્લેન્કેટ પોલિસી: આ પોલિસી નામ અથવા હોદ્દાઓને દર્શાવ્યા વિના સમગ્ર સ્ટાફને આવરે છે. કર્મચારીઓ અંગેની પૂછપરછ વીમા કંપનીઓ દ્વારા કરવામાં આવતી નથી. આવી પોલિસીઓ માત્ર મોટો સ્ટાફ ધરાવતા નિયોજકો માટે યોગ્ય છે અને સંસ્થા કર્મચારીઓના પૂર્વવર્તીમાં પર્યાપ્ત તપાસ કરે છે. નિયોજક જે સંદર્ભો પ્રાપ્ત કરે છે તે દાવાની ઘટનામાં વીમા કંપનીઓ માટે ઉપલબ્ધ હોવા જોઈએ. પોલિસી માત્ર પ્રતિષ્ઠિત મોટી કંપનીઓને આપવામાં આવે છે.

૩. પ્રીમિયમ

પ્રીમિયમનો દર કારોબારના પ્રકાર, કર્મચારીના હોદ્દા, તપાસ અને દેખરેખની પ્રણાલી પર આધાર રાખે છે.

તમારી કસોટી કરો 5

ફિડેલિટી ગેરંટી વીમો _____ ને ક્ષતિપૂર્તિ કરે છે.

- I. પોતાના કર્મચારીઓની છેતરપિંડી અથવા અપ્રામાણિકતાને લીધે પોતાને થયેલા નાણાકીય નુકસાન સામે નિયોજકો
- II. પોતાના નિયોજકની છેતરપિંડી અથવા અપ્રામાણિકતાને લીધે પોતાને થયેલા નાણાકીય નુકસાન સામે કર્મચારીઓ
- III. કોર્પોરેટની છેતરપિંડી અથવા અપ્રામાણિકતાને લીધે થયેલા આર્થિક નુકસાન સામે ત્રાહિત પક્ષોને

IV. કંપનીનાં સંચાલનમંડળની છેતરપિંડી અથવા અપ્રમાણિકતાને લીધે થયેલા નાણાકીય નુકસાન સામે શેરધારકોને

F. બેંકર્સ ક્ષતિપૂર્તિ વીમો

આ સમગ્રલક્ષી કવર નાણાંને લગતા સંચાલનો સાથે વ્યવહાર કરતી બેંકો, NBFC અને અન્ય સંસ્થા માટે નાણાં અને જામીનગીરીઓનાં સંદર્ભમાં તેમની સામે રહેલા વિશેષ જોખમોને ધ્યાનમાં રાખીને તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું.

1. બેંકર્સ ક્ષતિપૂર્તિ વીમા હેઠળ કવરેજ

બેંકરની જરૂરિયાતને આધારે આ પોલિસીમાં વિવિધ વિભિન્નતાઓ હોય છે.

- આગ, ઘરફોડ, હુલ્લડ અને હડતાળને લીધે પરિસરોની અંદર નાણાની જામીનગીરીઓ ગુમ થવી કે તેને હાનિ થવી.
- જ્યારે સંપત્તિને અધિકૃત કર્મચારીઓનાં હાથોમાં પરિસરોની બહાર લઈ જવામાં આવે ત્યારે કર્મચારીઓની બેદરકારી સહિતના કોઈપણ કારણોને લીધે થયેલું નુકસાન.
- છેતરપિંડી અથવા ચેક, ડ્રાફ્ટ્સ, ફિસ્કડ ડિપોઝિટની રસીદો વગેરેમાં ફેરફાર કરવો
- નાણાં/ જામીનગીરીઓનાં સંદર્ભમાં અથવા ગીરવે મૂકેલા માલસામાનનાં અનુસંધાનમાં કર્મચારીઓની અપ્રમાણિકતા.
- નોંધણી પામેલા પોસ્ટ પાર્સલ્સ દ્વારા રવાનગી.
- મૂલ્યાંકનકારોની અપ્રમાણિકતા.
- 'જનતા એજન્ડ્સ', 'નાની બચત યોજના એજન્ડ્સ' જેવા બેંકના એજન્ડ્સનાં હાથોમાં હોય ત્યારે નાણાં ગુમ થવા.

આ કવર શોધના આધારે જારી કરવામાં આવે છે, જેનો અર્થ થાય છે કે પોલિસી એ અવધિ માટે પ્રતિક્રિયા આપશે, જે દરમિયાન નુકસાનનો પત્તો લાગે નહીં કે તેના બનવાની અવધિ માટે. પરંતુ કવર જ્યારે નુકસાન વાસ્તવિકપણે થયું હોય ત્યારે અસ્તિત્વમાં હોવું જોઈએ.

પરંપરાગત રીતે શોધ થઈ હોય તે તારીખના પહેલાની 2 વર્ષની અવધિની અંદર નુકસાન ચુકવવાપાત્ર હોય છે, જે જ્યારે નુકસાન થયું હોય તેના પહેલાની તારીખથી કવર જારી હોય તેને આધિન છે.

2. અગત્યનાં અપવર્જનો

મુખ્ય અપવર્જનોમાં વેપારનાં નુકસાન, બેદરકારી, સોફ્ટવેરના ગુનાઓ અને ભાગીદારો/ નિર્દેશકોની અપ્રામાણિકતાનો સમાવેશ થાય છે

3. અવકાશ

પોલિસી 7 વિભાગોની બનેલી છે, જેવી કે:

1. પરિસરમાં
2. પરિવહનમાં
3. છેતરપિંડી અથવા ફેરફાર
4. અપ્રામાણિકતા
5. ગીરવે મૂકેલા માલસામાન
6. નોંધણી પામેલી પોસ્ટલ સેવા
7. મૂલ્યાંકનકારો
8. જનતા એજન્ટ્સ

4. વીમાની રકમ

બેંકે વીમાની રકમ નિર્ધારિત કરવાની હોય છે, જે સામાન્યપણે પ્રથમ 5 વિભાગોમાં ફ્લોટ થાય છે. તેને 'પાયારૂપ વીમાની રકમ' કહેવામાં આવે છે. જો વીમાની રકમ પૂરતી ન હોય તો વધારાની વીમાની રકમ વિભાગ (1) અને (2) માટે ખરીદી શકાય છે. પોલિસી વધારાનાં પ્રીમિયમની ચુકવણી દ્વારા વીમાની રકમની એક ફરજિયાત અને સ્વચાલિત પુનઃસ્થાપનાને પણ મંજૂરી આપે છે

5. રેટિંગ

પ્રીમિયમની ગણતરી નીચેની બાબતો પર આધારિત છે:

- a) પાયારૂપ વીમાની રકમ
- b) વધારાની વીમાની રકમ

- c) કર્મચારીઓની સંખ્યા
- d) શાખાઓની સંખ્યા.

તમારી કસોટી કરો 6

નીચેનીમાંથી કઈ બાબત બેંકર્સ ક્ષતિપૂર્તિ વીમા પોલિસી હેઠળ આવરી શકાય છે ?

- I. આગને લીધે પરિસરની અંદર નુકસાન કે હાનિ પામેલી નાણાની જામીનગીરીઓ
- II. છેતરપિંડી અથવા ચેકમાં ફેરફાર કરવો
- III. નાણાનાં સંદર્ભમાં કર્મચારીઓની અપ્રામાણિકતા
- IV. ઉપરના તમામ

G. જ્વેલર્સની બ્લોક પોલિસી

તાજેતરના વર્ષોમાં ભારત દાગીના ખાસ કરીને હીરાઓ માટે વૈશ્વિક સ્તરનાં વ્યાપારમાં અગ્રણી કેન્દ્ર તરીકે ઊભરી રહ્યો છે. આયાત કરેલા કાચા હીરાને કાપી, પોલિશ અને નિકાસ કરવામાં આવે છે. તે જ્વેલર્સનાં તમામ જોખમોની સંભાળ લે છે, જેમના વેપારમાં નાના જથ્થામાં ઊંચા મૂલ્યની વસ્તુઓ જેમ કે દાગીના, સોના અને ચાંદીની વસ્તુઓ, હીરા અને કિંમતી રત્નો, કાંડા ઘડિયાળો વગેરેનું વેચાણ સામેલ છે. વેપારમાં મોટા પ્રમાણમાં આ મોંઘી ચીજવસ્તુઓનો સ્ટોક કરવાનો અને વિભિન્ન પરિસરો વચ્ચે તેમને લઈ જવાનો સમાવેશ થાય છે.

1. જ્વેલર્સની બ્લોક પોલિસીનું કવરેજ

જ્વેલર્સ બ્લોક પોલિસી પેકેજ પોલિસી છે, જે પરંપરાગત રીતે 4 વિભાગોમાં વિભાજિત થાય છે. વિભાગ 1 હેઠળનું કવરેજ સામાન્યપણે વીમાધારકને તેમના વિકલ્પ પર અન્ય વિભાગો પ્રાપ્ત કરવાની મંજૂરી હોય ત્યારે ફરજિયાત બનાવવામાં આવે છે. તે ઇલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણ, પ્લેટ ગ્લાસ, સાઇનેજ વગેરે જેવી અન્ય અસ્કયામતોને, કર્મચારીઓનાં વળતર જેવી જવાબદારીઓ, કર્મચારીઓના વિશ્વાસઘાતને આવરવા માટે કેટલાક વધુ વિભાગો સામેલ કરવાની બજારની પ્રથા પણ છે.

જો આ કવર માટે કોઈ અલગ વિભાગ ન હોય તો ફિડેલિટી ગેરંટી કવર વીમાધારક દ્વારા સંપૂર્ણ સુરક્ષા માટે પણ લેવું જોઈએ.

જોખમોને દરેક કેસનાં મેરિટને આધારે દર આપવામાં આવે છે. દરેક વિભાગ માટે વિભિન્ન પ્રીમિયમ દરો વિશેષ ચોવીસ કલાક માટે ચોકીદાર, ક્લોઝ સર્કિટ ટીવી/ એલાર્મ સિસ્ટમ,

વિશેષ સ્ટ્રોંગ રૂમ અને કોઈપણ અન્ય સુરક્ષા સુવિધા વગેરે માટે ડિસ્કાઉન્ડ્સ સાથે લાગુ થાય છે.

તમારી કસોટી કરો 7

જ્વેલર્સ બ્લોક પોલિસીના કિસ્સામાં પરંપરાગત રીતે બહુવિધ વિભાગો હોય છે, જેમાંનું એક સામાન્યપણે બાકીના વિભાગો _____ હોય તે દરમિયાન અનિવાર્ય હોય છે.

- I. ફરજિયાત
- II. પૂર્વપ્રભાવી
- III. વૈકલ્પિક
- IV. ક્ષતિપૂરક

H. એન્જિનિયરિંગ વીમો

એન્જિનિયરિંગ વીમો સાધારણ વીમાની એક શાખા છે, જે આગ વીમાની વૃદ્ધિ સાથે સમાંતર વિકસિત થઈ છે. તેનું મૂળ ઔદ્યોગિકરણના વિકાસ સુધી શોધી શકાય છે, જેને એકમ અને યંત્રસામગ્રી માટે એક અલગ કવરની જરૂરિયાત પર પ્રકાશ પાડ્યો છે. તમામ જોખમોનાં કવરનો વિચાર એન્જિનિયરિંગ ઉત્પાદનોનાં સંદર્ભમાં વિકસાવવામાં આવ્યો છે - જે વિશેષ રીતે અપવર્જિત રાખ્યા હોય તે સિવાયના કારણોથી થતા નુકસાનને આવરે છે. ઉત્પાદનો એકમ કાર્યરત થાય ત્યાં સુધી બાંધકામથી લઈને પરીક્ષણ સુધીના વિભિન્ન તબક્કાઓને આવરે છે. આ વીમા માટેના ગ્રાહકો બંને મોટા અને નાના ઔદ્યોગિક એકમો હોય છે. આમાં ઇલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણ ધરાવતા એકમો અને મોટા પરિયોજનાઓ કરતા ઠેકેદારો પણ સામેલ હોય છે. એન્જિનિયરિંગ વીમા પોલિસીઓના બે પ્રકારો હોય છે:

- 1) વાર્ષિક પોલિસીઓ - સામાન્યપણે એક વર્ષની અવધિની-
 - a) યંત્રસામગ્રી બ્રેકડાઉન પોલિસી
 - b) બોઇલર પ્રેશર પ્લાન્ટ પોલિસી
 - c) ઇલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણ પોલિસી
 - d) ઠેકેદારના એકમ અને યંત્રસામગ્રી પોલિસી
 - e) સ્ટોકના બગાડની પોલિસી
 - f) સિવિલ એન્જિનિયરિંગ પૂર્ણ જોખમ

2) પરિયોજનાની અવધિને આધારે વિભિન્ન અવધિ ધરાવતી પરિયોજના પોલિસીઓ-

- a) ઠેકેદારોના તમામ જોખમ પોલિસી
- b) ઇરેક્શન તમામ જોખમ પોલિસી

એન્જિનિયરિંગ પોલિસીઓ સાથે સંકળાયેલી બે “પરિણામી નુકસાન”ની પોલિસીઓ છે:

- a) યંત્રસામગ્રી બ્રેકડાઉન પોલિસી સાથે અથવા બોઇલર અને પ્રેશર પ્લાન્ટ પોલિસી સાથે લેવામાં આવતી યંત્રસામગ્રી બ્રેકડાઉન લોસ ઓફ પ્રોફિટ પોલિસી (એમબીએલઓપી) અને
- b) પરિયોજના પોલિસી સાથે લેવામાં આવતી એડવાન્સ લોસ ઓફ પ્રોફિટ (એએલઓપી) અથવા ડિલે ઇન સ્ટાર્ટઅપ (ડીએસયુ) પોલિસી

ચાલો આપણે નીચે આપેલી પોલિસીઓ પર ટૂંકમાં વિચાર કરીએ:

A. વાર્ષિક પોલિસીઓ

1. યંત્રસામગ્રી બ્રેકડાઉન પોલિસી (એમબી): આ પોલિસી મશીન્સ પર સંચાલિત હોય એવા અને એકમ તથા યંત્રસામગ્રી ખરાબ થવાથી ગંભીર પરિણામ આવે એવા દરેક ઉદ્યોગ માટે યોગ્ય છે. આ પોલિસી જનરેટર્સ, ટ્રાન્સફોર્મર અને અન્ય ઇલેક્ટ્રિકલ, મિકેનિકલ અને લિફ્ટિંગ ઉપકરણ જેવા મશીનોને આવરે છે.

આ પોલિસી વીમાકૃત સંપત્તિને કોઈ કારણોસર (અપવાદરૂપ જોખમોને આધિન) દ્વારા મિકેનિકલ અથવા ઇલેક્ટ્રિકલ બ્રેકડાઉનને લીધે અણધાર્યા અને અચાનક ભૌતિક નુકસાનને આવરે છે:

- a) જ્યારે તે કાર્યરત હોય અથવા વિરામ પર હોય ત્યારે
- b) સફાઈ અથવા ઓવરહોલિંગ માટે છૂટી પાડીવામાં આવે ત્યારે
- c) સફાઈ અથવા ઓવરહોલિંગ કામગીરી દરમિયાન અને ત્યારબાદ ફરી એસેમ્બલ કરતી વખતે.
- d) જ્યારે પરિસરની અંદર ખસેડવામાં આવતી હોય ત્યારે.

પ્રીમિયમ વ્યક્તિગત યંત્રસામગ્રીનાં પુનઃસ્થાપના/ રિપ્લેસમેન્ટ મૂલ્ય પર વસૂલવામાં આવે છે. સમગ્ર મશીનનો વીમો લેવો જોઈએ. દર મશીનના પ્રકાર; તેનો ઉપયોગ જે ઉદ્યોગમાં થાય છે તે અને તેના મૂલ્ય પર આધાર રાખે છે. ડિસ્કાઉન્ટ્સ સ્ટેન્ડ-બાય સુવિધા, ઉપલબ્ધ પૂરજાઓ અને દાવાઓના અનુભવ જેવા પરિબલોને આધારે ઓફર કરવામાં આવે છે.

2. બોઇલર અને પ્રેશર પ્લાન્ટ પોલિસી: આ નીચેની બાબતો સામે બોઇલર્સ અને પ્રેશર વેસલ્સને આવરે છે:

- a) વીમાધારકનાં બોઇલર્સ અને/ અથવા અન્ય પ્રેશર પ્લાન્ટ અને આસપાસની સંપત્તિને આગ સિવાયનું નુકસાન; અને
- b) આવા બોઇલર અને/ અથવા પ્રેશર પ્લાન્ટના આંતરિક દબાણોને લીધે વિસ્ફોટ અથવા તૂટી પડવાને કારણે વ્યક્તિને શારીરિક ઇજા અથવા ત્રાહિત પક્ષોની સંપત્તિને થયેલા નુકસાનને પગલે વીમાધારકની કાનૂની જવાબદારી.

પર્યાપ્ત કવર માટે આગ પોલિસી અને બોઇલર વીમા પોલિસી પરસ્પર વિશેષ હોવાથી બંને પોલિસીઓ લેવાની જરૂર હોય છે. તમામ એન્જિનિયરિંગ પોલિસીઓ હેઠળ વીમાની રકમ પ્રવર્તમાન રિપ્લેસમેન્ટ મૂલ્ય હોવું જોઇએ.

3. ઇલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણ પોલિસી: આ વિવિધ પ્રકારનાં ઇલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણને આવરે છે, જેમાં સીપીયુ, કીબોર્ડ્સ, મોનિટર્સ, પ્રિન્ટર્સ, યુપીએસ, સિસ્ટમ સોફ્ટવેર વગેરેની બનેલી સમગ્ર કમ્પ્યુટર સિસ્ટમ સામેલ છે. એર-કન્ડિશનિંગ, હિટિંગ અને પાવર કન્વર્ઝન જેવા ઓક્સિલરી ઉપકરણને પણ આવરવામાં આવે છે.

આ પોલિસી આગ પોલિસી, યંત્રસામગ્રી વીમા પોલિસી અને ઘરફોડ પોલિસીનું સંયોજન છે. આ પોલિસી ખામીયુક્ત ડિઝાઇન (વોરંટી હેઠળ આવરવામાં આવી ન હોય), કુદરતી ઘટનાઓની અસરો; વગેરે જેવી આકસ્મિકતાઓને આવરે છે; વોલ્ટેજમાં વધઘટને લીધે ખામીયુક્ત કામગીરી, ઇમ્પેક્ટ શોક, ઘરફોડ, ઘર તોડીને ચોરી અને ચોરીને પણ આવરે છે.

પોલિસી દરેક કિસ્સામાં જવાબદારી અથવા દાયિત્વને આધારે માલિકને, ભાડાપદ્ધ પર આપનારને અથવા ભાડે આપનારને ઉપલબ્ધ હોય છે. તે સામાન્યપણે ત્રણ વિભાગો ધરાવે છે, જે વિભિન્ન પ્રકારનાં નુકસાનને આવરે છે:

- a) વિભાગ 1: ઉપકરણને લીધે નુકસાન અને હાનિ
- b) વિભાગ 2: કમ્પ્યુટરની બાહ્ય હાર્ડ ડિસ્ક્સ જેવા બાહ્ય ડેટા મિડિયાને નુકસાન અથવા હાનિ
- c) વિભાગ 3: કામગીરીનો વધેલો ખર્ચ - 12, 26, 40 અથવા 52 સપ્તાહ સુધી પૂરક ઉપકરણ પર સતત ડેટા પ્રોસેસિંગને સુનિશ્ચિત કરવા માટે.

4. ઠેકેદારો પ્લાન્ટ અને યંત્રસામગ્રી (CPM) પોલિસી: કેન્સ, ઉત્ખનકો(એક્સકેવેટર્સ) જેવી તમામ પ્રકારની યંત્રસામગ્રીને નીચે સહિતના કોઈપણ કારણોસર અણધાર્યા અને અચાનક ભૌતિક નુકસાન કે હાનિથી બાંધકામ કારોબારમાં સામેલ ઠેકેદારો માટે યોગ્ય:

a) ઘરફોડ, ચોરી, હુલ્લડ, વાવાઝોડું, દ્વેષપૂર્ણ હાનિ, તોફાન

b) આગ અને વીજળી, બાહ્ય વિસ્ફોટ, ભૂકંપ અને અન્ય કુદરતી સંકટો

c) ખામીયુક્ત માનવસંચાલન, નીચે પડવા, તૂટવા, અથડામણ અને પ્રભાવને લીધે કાર્ય વખતે વાસ્તવિક નુકસાન તૃતીય પક્ષનાં નુકસાન માટે વિસ્તૃત કરી શકાય છે.

લાગુ પડતું પ્રીમિયમ ઉપકરણનાં પ્રકાર અને તેના સંચાલનના સ્થળ પર આધાર રાખે છે.

ઉપકરણ જ્યારે કાર્યરત હોય અથવા વિરામમાં હોય અથવા સફાઈ અથવા ઓવરહોલિંગ માટે છૂટું પાડવામાં આવે અથવા ત્યારબાદ ફરી એસેમ્બલ કરવામાં આવે ત્યારે કવર કાર્યરત હોય છે. આ કવર ઠેકેદારોનાં પોતાના પરિસર પર પડેલું હોય ત્યારે પણ લાગુ થાય છે. જોકે “ભારતમાં કોઈપણ સ્થળના આધારે” ઉપકરણને કવર કરતી ફ્લોટર પોલિસી 10% વધારાનું પ્રીમિયમ વસૂલીને અને અમુક શરતો સાથે પણ ઉપલબ્ધ થાય છે.

5. સ્ટોકના બગાડની પોલિસી: આ પોલિસી કોલ્ડ સ્ટોરેજના માલિક માટે (વ્યક્તિગત અથવા સહકારી મંડળી) અથવા એવા લોકો જેઓ ખરાબ થઈ શકતી કોમોડિટીનાં સંગ્રહ માટે લિઝ અથવા ભાડા પર કોલ્ડ સ્ટોરેજ લેતા હોય એવા લોકો માટે યોગ્ય છે. આ કવર રેફ્રિજરેશન એકમ અને યંત્રસામગ્રી ખરાબ થવાને પગલે અને તાપમાનમાં વધારાને લીધે પણ અને કોલ્ડ સ્ટોરેજ રૂમમાં અચાનક અને અણધાર્યા રેફ્રિજરન્ટ્સ મુક્ત થવાને લીધે ખરાબ થવાનાં અને દુષિત થવાનાં જોખમ સામે છે.

6. સિવિલ એન્જિનિયરિંગ પૂર્ણ જોખમ: આ સામાન્યપણે એવા ઠેકેદારો દ્વારા લેવામાં આવે છે, જેમણે સમાપન પછી સિવિલ પરિયોજનાઓને જાળવવાના હોય છે. સિવિલ પરિયોજનાઓ જેવા કે - પુલ, ડ્રાય ડોક્સ, હાર્બર્સ, જેટિસ રેલવે લાઇન્સ, રોક ફિલ્ડ ડેમ, કોંક્રિટ ડેમ, અર્થન ડેમ, કેનાલ, સિંચાઈ પ્રણાલીને આ પોલિસી હેઠળ ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે. આવરવામાં આવેલા જોખમોમાં સામેલ છે -

1. આગ

2. વીજળી

3. વિસ્ફોટ / ઘડાકો

4. હુલ્લડ, હડતાળ, દ્વેષપૂર્ણ હાનિ
5. કોઈપણ રેઇલ/ રોડ અથવા જળ વાહક વાહન અથવા પ્રાણી દ્વારા અસર
6. ચક્રાવાત, તોફાન, વાવાઝોડું, આંધી, હરિકેન, ટોર્નાડો, પૂર અને જળપ્રલય, પાણીના મોજાં
7. ભૂવા પડવા અને ભૂસ્ખલન (ભેખડ પડવા સહિત)થી હાનિ
8. ભૂકંપ, આગ અને આંચકા (ભૂકંપને લીધે પૂર સહિત), સુનામી
9. હિમ, હિમપ્રપાત, બરફ.

B. પરિયોજના પોલિસીઓ

આ પોલિસીઓ સામાન્ય રીતે પરિયોજનાની અવધિ માટે જારી કરવામાં આવે છે અને તે વાર્ષિક ધોરણે હોઇ ન પણ શકે.

1. ઠેકેદારો તમામ જોખમો (CAR) પોલિસી: આ નાની ઇમારતોથી લઈને મોટા ડેમ્સ, ઇમારતો, પુલ, બોગદા વગેરે જેવા સિવિલ એન્જિનિયરિંગ પરિયોજનાઓમાં સામેલ ઠેકેદારો અને મુખ્ય વ્યક્તિઓનાં હિતોને સુરક્ષિત રાખવા માટે ડિઝાઇન કરવામાં આવી છે. આ પોલિસી “તમામ જોખમ” કવર પૂરું પાડે છે - તેથી બાંધકામની સાઇટ ખાતે વીમાકૃત સંપત્તિને થતી કોઇ અચાનક અને અણધારી હાનિ કે નુકસાનની સામે ક્ષતિપૂર્તિ પૂરી પાડે છે. આ તૃતીય પક્ષની જવાબદારી અને અન્ય જોખમોને આવરવા માટે વિસ્તૃત કરી શકાય છે. વસૂલવાપાત્ર પ્રીમિયમ પરિયોજનાના પ્રકાર, પરિયોજનાના ખર્ચ, પરિયોજનાની અવધિ, ભૌગોલિક સ્થળ અને પરીક્ષણની અવધિ પર આધાર રાખે છે.
2. ઇરેક્શન તમામ જોખમો (EAR) પોલિસી: આ પોલિસી સ્ટોરેજ-કમ-ઇરેક્શન (એસસીઇ) પોલિસી તરીકે પણ ઓળખાય છે. જ્યારે એકમ અને યંત્રસામગ્રી ઊભા કરવામાં આવી રહ્યા હોય ત્યારે તેમની સામે વિભિન્ન બાહ્ય જોખમો હોવાથી, તે પરિયોજનાના મુખ્ય વ્યક્તિ અથવા ઠેકેદારો માટે યોગ્ય છે. આ વ્યાપક વીમા પોલિસી પરિયોજનાની સાઇટ પર જે ક્ષણેથી સામગ્રી ઉતારવામાં આવે ત્યારથી કોઈપણ પ્રકારની આકસ્મિકતાને આવરે છે અને પરિયોજનાનું પરીક્ષણ, અમલ અને સોંપવામાં આવે ત્યાં સુધીની પરિયોજના સમગ્ર અવધિ સુધી જારી રહે છે. લાગુ થવાપાત્ર પ્રીમિયમ પરિયોજનાના પ્રકાર, ખર્ચ, પરિયોજનાની અવધિ, ભૌગોલિક સ્થળ અને પરીક્ષણની અવધિ પર આધાર રાખે છે.

જો આવશ્યક હોય તો પરિવહનમાં હોય એવી ઉપકરણ અને સામગ્રીને પરિયોજનાની સાઇટ પર પહોંચાડવામાં આવે ત્યાં સુધી તેને ક્વરેજ પૂરું પાડવા માટે ઇરેક્શન પોલિસીની સાથે મરીન ક્વર જારી આવી શકાય છે.

C. પરિણામી નુકસાન પોલિસીઓ

આ પ્રકારની પોલિસીઓ અન્ય નુકસાનનાં પરિણામી નુકસાનને આવરવા માટે જારી કરવામાં આવે છે. આને 'કારોબારમાં વિક્ષેપ' પોલિસીઓ અથવા 'નફાના નુકસાન'ની પોલિસીઓ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.

3. યંત્રસામગ્રી લોસ ઓફ પ્રોફિટ્સ (MLOP) પોલિસી

આ પોલિસી એવા ઉદ્યોગો માટે યોગ્ય છે, જ્યાં યંત્રસામગ્રી બંધ પડવાનાં પરિણામે વિક્ષેપ અથવા વિલંબ થાય અથવા બોઇલરમાં વિસ્ફોટથી મોટું પરિણામી નુકસાન થાય.

જ્યારે બ્રેકડાઉન અથવા નુકસાન અને પુનઃસ્થાપન વચ્ચેનો સમય લાંબો હોય તો આ પોલિસી ટર્નઓવરમાં ઘટાડા અને કામગીરીના ખર્ચમાં વધારાને લીધે મધ્યવર્તી અવધિ દરમિયાન નફાનાં નુકસાન માટે વળતર આપે છે. કારોબાર વિક્ષેપ પોલિસીના નિયમો અને શરતો તથા ક્વરેજ આગ પોલિસી પોલિસીનાં નુકસાન બાદ કારોબાર વિક્ષેપ પોલિસી જેવા જ હોય છે, જેની ચર્ચા આ પ્રકરણમાં અગાઉ કરવામાં આવી છે.

4. એડ્વાન્સ લોસ ઓફ પ્રોફિટ ક્વર (ALOP) અથવા સ્ટાર્ટ-અપમાં વિલંબ પોલિસી (DSU)

આ ક્વર પરિયોજના દરમિયાન આકસ્મિક નુકસાનને લીધે પરિયોજના વિલંબિત થવાનાં આર્થિક પરિણામોને આવરે છે. તે એવા વીમાધારક, જેઓ અપેક્ષિત આવકથી વંચિત હોય અને પરિયોજનામાં પોતાના હિતની હદ સુધી નાણાકીય સંસ્થાઓ માટે યોગ્ય છે. તે પરિયોજના વાસ્તવિકપણે શરૂ થયા તેના પહેલા એમસીઇ/ ઇએઆર/ સીએઆર પોલિસીનાં વિસ્તરણ તરીકે જારી કરવામાં આવે છે.

પોલિસી મુદતી ધિરાણ પરનું વ્યાજ, ડિબેન્યર્સ, વેતન અને પગાર વગેરે જેવા સતત ખર્ચનાં સ્વરૂપમાં અને નિર્ધારિત તારીખના રોજ શરૂ થયો હોત તો કારોબાર કમાવી શક્યો હોત એવા અપેક્ષિત યોખ્ખા નફા પરનાં નાણાકીય નુકસાનને પણ આવરે છે.

પ્રીમિયમનું રેટિંગ વિભિન્ન મહત્વપૂર્ણ પરિબલો પર અને ઉપલબ્ધ પુનઃવીમાના ટેકા પર આધાર રાખે છે. અપેક્ષિત એકંદર નફો અથવા ટર્નઓવર અને ક્ષતિપૂર્તિ અવધિ યુક્તવાપાત્ર પ્રીમિયમ નિર્ધારિત કરવામાં મહત્વપૂર્ણ પરિબલો પણ છે.

તમારી કસોટી કરો 8

સ્ટાર્ટ-અપમાં વિલંબ પોલિસીને _____ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.

- I. યંત્રસામગ્રી લોસ ઓફ પ્રોફિટ કવર
- II. એડવાન્સ લોસ ઓફ પ્રોફિટ કવર
- III. ઠેકેદારો તમામ જોખમ કવર
- IV. ઠેકેદારો પ્લાન્ટ અને યંત્રસામગ્રી કવર

I. ઔદ્યોગિક તમામ જોખમ વીમો

ઔદ્યોગિક તમામ જોખમ પોલિસી એક પોલિસી હેઠળ ભારતમાં કોઈપણ સ્થળે ઔદ્યોગિક સંપત્તિઓ - ઉત્પાદન અને સંગ્રહ બંને સુવિધાઓને આવરવા માટે ડિઝાઇન કરવામાં આવી છે. તે સામગ્રીનાં નુકસાન અને કારોબાર વિક્ષેપની સામે ક્ષતિપૂર્તિ પૂરી પાડે છે.

સામાન્યપણે, પોલિસી નીચેની બાબતો માટે કવર પૂરું પાડે છે:

- i. આગ વીમાની પ્રથા મુજબ આગ અને વિશિષ્ટ સંકટો,
- ii. ઘરફોડ (ઉઠાંતરી સિવાય)
- iii. યંત્રસામગ્રી બ્રેકડાઉન/ બોઇલરમાં વિસ્ફોટ / ઇલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણ
- iv. ઉપર ઉલ્લેખિત સંકટો કાર્યરત થવાને લીધે કારોબારમાં વિક્ષેપ

(નોંધ: ઉપરના (iii) હેઠળના સંકટોને પગલે કારોબારમાં વિક્ષેપ સામાન્યપણે પેકેજ કવરમાં સામેલ નથી, પરંતુ વૈકલ્પિક કવર તરીકે ઉપલબ્ધ છે)

- ✓ આ પોલિસી વ્યક્તિગત કાર્યરત પોલિસીઓ દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવતા કવરની તુલનામાં વ્યાપક શ્રેણીનું કવર ઓફર કરે છે.
- ✓ પોલિસી માટે પ્રીમિયમના દર પસંદ કરેલા કવર, દાવાના અનુભવ અને પસંદ કરેલા કપાતપાત્રો, MLOP માટે જોખમની આકારણીના એહેવાલ વગેરે પર આધાર રાખે છે

તમારી કસોટી કરો 9

નીચેનામાંથી કયો વિકલ્પ ઔદ્યોગિક તમામ જોખમ વીમા હેઠળ આવરવામાં આવતો નથી ?

- I. આગ વીમાની પ્રથા અનુસાર આગ અને વિશેષ સંકટો
- II. ઉઠાંતરી
- III. ચંત્રસામગ્રી બ્રેકડાઉન
- IV. ઇલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણ

J. મરીન વીમો

મરીન વીમાને બે પ્રકારમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે: મરીન કાર્ગો અને મરીન હલ

1. મરીન કાર્ગો વીમો

શબ્દ 'મરીન' માત્ર સમુદ્રમાં દુર્ઘટનાને લીધે થયેલા નુકસાનને સૂચિત કરી શકે છે તેમ છતાં પણ મરીન કાર્ગો વીમો ઘણું બધું કવર કરે છે. તે દેશની અંદર તેમ જ વિદેશમાં રેલ, માર્ગ, સમુદ્ર, હવા અથવા નોંધણી પામેલા પોસ્ટ દ્વારા પરિવહન દરમિયાન માલસામાનનાં નુકસાન કે હાનિનાં અનુસંધાનમાં ક્ષતિપૂર્તિ કરે છે. માલસામાનના પ્રકાર હીરાથી લઈને ઘરઘથ્થુ સામાન, જથ્થાબંધ ચીજવસ્તુઓ, જેવી કે સિમેન્ટ, અનાજ, પરિયોજનાઓ માટે ઓવર ડાયમેન્શનલ કાર્ગો હોઈ શકે છે.

કાર્ગો વીમો સ્થાનિક વેપાર તેમ જ આંતરરાષ્ટ્રીય વેપારમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે. વેચાણનાં મોટા ભાગના કરાર માટે આવશ્યક છે કે માલસામાન વેચાણકર્તા અથવા ખરીદદાર દ્વારા નુકસાન અથવા હાનિ સામે આવરિત હોવો જોઈએ.

વીમાને કોણ અસર કરે છે: માલસામાનના [કન્સાઇનમેન્ટ] વેચાણકર્તા અથવા ખરીદદાર વેચાણનાં કરારને આધારે કાર્ગોનો વીમો કરી શકે છે.

મરીન વીમાના કરાર આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે લાગુ થતી હોય એવી જોગવાઈઓ ધરાવતી હોવી જોઈએ. આનું કારણ એ છે કે તે કોઈપણ દેશની સરહદોને પાર પરિવહનમાં હોય એવા માલસામાનને આવરે છે. આ કવર્સ તદનુસાર આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રણાલીઓ અને પોલિસી સાથે જોડાયેલી કેટલીક કલમો દ્વારા સંચાલિત હોય છે.

પાયારૂપ પોલિસી દસ્તાવેજ સામાન્ય શરતો ધરાવે છે, જ્યારે કવરનો અવકાશ અને અપવાદો તથા વિશિષ્ટ અપવર્જનો ઇન્સ્ટિટ્યુટ કાર્ગો કલમો (ICC) તરીકે ઓળખાતી અલગ કલમો દ્વારા જોડાયેલા હોય છે. આ ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ લંડન અન્ડરરાઇટર્સ દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવ્યા છે.

a) મરીન કાર્ગો વીમા હેઠળ કવરેજ

કાર્ગો પોલિસીઓ મહત્વપૂર્ણ રીતે યાત્રા પોલિસીઓ છે, એટલે કે તેઓ એક સ્થળથી અન્ય સ્થળ સુધી પરિવહનમાં હોય એવી વિષયવસ્તુને કવર કરે છે. જોકે વીમાધારકે હંમેશા તેમના નિયંત્રણની અંદર તમામ સંજોગોમાં વાજબી સંભાળ સાથે કાર્ય કરવાની આવશ્યકતા હોય છે. આ પોલિસીની મુખ્ય વિશેષતા સંમત થયેલા મૂલ્યની પોલિસી છે. મૂલ્યાંકન માટે વીમા કંપની અને વીમાધારક વચ્ચે સંમતિ થઈ હોય છે અને જ્યાં સુધી છેતરપિંડની શંકા ન હોય ત્યાં સુધી પછીથી પુનઃમૂલ્યાંકનને આધિન હોતું નથી. વીમાની રકમ માટેની પ્રણાલી CIF + 10% (ખર્ચ વીમો અને ભાડું + 10%). અન્ય અનોખી વિશેષતા એ છે કે પોલિસી મુક્તપણે એસાઇન કરવાપાત્ર હોય છે.

સામાન્યપણે કવર એ સમયથી શરૂ થાય છે, જ્યારે સામાન્ય પોલિસીમાં નામિક સ્થળે પર વેરહાઉસથી નીકળે છે અને તે વેચાણના કરારની શરતોને આધારે પોલિસીમાં નામિત સ્થળે સમાપ્ત થાય છે.

લાગુ થવાપાત્ર નિયમો અને શરતો નીચેનામાંથી કોઈપણ દ્વારા સંચાલિત થાય છે;

- i. અંતર્દેશીય પરિવહન માટે અંતર્દેશીય પરિવહન કલમ (IATC) એ, બી અથવા સી
- ii. સમુદ્ર માર્ગે યાત્રા માટે ઇન્સ્ટિટ્યુટ કાર્ગો કલમ (ICC) એ, બી અથવા સી
- iii. હવાઇ માર્ગે પરિવહન માટે ઇન્સ્ટિટ્યુટ કાર્ગો (એર) કલમ - એ

ઇન્સ્ટિટ્યુટ કાર્ગો કલમ સી લઘુત્તમ કવર આપે છે, જે નીચેના કારણોસર કાર્ગો લઈ જતા વાહન અથવા જહાજને અકસ્માતને પગલે થયેલી હાનિ અથવા નુકસાન છે:

- i. આગ અથવા વિસ્ફોટ
- ii. વાહન પાટા પરથી ઉતરી જવું અથવા પલટી જવું
- iii. વહાણનું સ્ટ્રેન્ડિંગ, ગ્રાઉન્ડિંગ અથવા ડૂબી જવું (જહાજના કિસ્સામાં)
- iv. કોઈ બાહ્ય વસ્તુ સાથે અથડાવું
- v. સંકટનાં બંદર ખાતે કાર્ગોનું ડિસ્ચાર્જ

vi. સામાન્ય સરેરાશ બલિદાન

vii. જેટીસન.

ઇન્સ્ટિટ્યુટ કાર્ગો કલમ બી સી કરતા વ્યાપક છે. સીમાં આવેલા સંકટો ઉપરાંત તે નીચેની બાબતોને લીધે થયેલા નુકસાન અથવા હાનિને આવરે છે:

- i. એક્ટ ઓફ ગોડ (AOG) (કુદરતી) સંકટો જેવા કે ભૂકંપ, જ્વાળામુખી ફાટવો અને વીજળી
- ii. અંતર્દેશીય પરિવહનમાં પુલ પડી ભાંગવા
- iii. સમુદ્રનાં પરિવહનના કિસ્સામાં ઓવરબોર્ડમાં પાણી પેસવું અને સ્લિંગ નુકસાન
- iv. જહાજમાં પાણી પ્રવેશવું.

ઇન્સ્ટિટ્યુટ કાર્ગો કલમ એ વ્યાપક કવર છે, કારણ કે તે બી અને સીના તમામ સંકટોને તથા નીચે આપેલા નિર્દિષ્ટ કેટલાક અપવર્જનો સિવાયના અન્ય કોઈ જોખમને લીધે હાનિ કે નુકસાનને આવરે છે:

- i. વીમાધારકના ઇરાદાપૂર્વકના કૃત્યને લીધે હાનિ કે નુકસાન
- ii. સાધારણ લિકેજ, બ્રેકેજ, ઘસારા અથવા વજન/ માત્રામાં સાધારણ નુકસાન
- iii. પેકિંગમાં અપર્યાપ્તતા
- iv. સહજ ખરાબી
- v. વિલંબ
- vi. માલિકોની નાદારીને લીધે નુકસાન
- vii. અણુ સંકટો

આ અપવર્જનો અંતર્દેશીય, હવાઇ અને સમુદ્રની તમામ કલમો માટે સામાન્ય છે. કોલસા, જથ્થાબંધ તેલ અને યા વગેરે જેવી વિશિષ્ટ કોમોડિટિઝનાં વેપાર માટે પણ અલગ કલમો છે. મરીન કવર યુદ્ધ, હડતાળ, હુલ્લડ, નાગરિક હંગામો અને આતંકવાદને આવરવા માટે વધારાનું પ્રીમિયમ ચુકવીને વિસ્તૃત કરી શકાય છે. મરીન અને ઉડ્ડયન પોલિસીઓ યુદ્ધ સંકટોની સામે કવર ઓફર કરતી વીમાની એકમાત્ર શાખાઓ છે.

મહત્વપૂર્ણ

મરીન પોલિસી હેઠળ, પ્રમાણભૂત પોલિસી ફોર્મ હેઠળ અને પોલિસી સાથે સંકળાયેલી વિભિન્ન કલમો હેઠળ આવરવામાં આવેલા જોખમો વ્યાપકપણે ત્રણ વર્ગોમાં આવે છે:

- i. મરીન સંકટો

ii. બાહ્ય જોખમો અને

iii. યુદ્ધ, હડતાળ, હુલ્લસ, નાગરિક હંગામો અને આતંકવાદનાં જોખમો.

b) મરીન પોલિસીઓના વિભિન્ન પ્રકારો

i. વિશિષ્ટ પોલિસી

આ પોલિસી એક જ શિપમેન્ટને આવરે છે. તે વિશેષ યાત્રા અથવા પરિવહન માટે માન્ય છે. નિયમિત આયાત અને નિકાસના વેપારમાં સામેલ હોય અથવા અંતર્દેશીય પરિવહન દ્વારા નિયમિતપણે કન્સાઇન્મેન્ટ્સ મોકલી રહ્યા હોય એવા વ્યાપારીઓ માટે ઓપન પોલિસી જેવી વિશેષ ગોઠવણો હેઠળ વીમાની વ્યવસ્થા કરવાનું અનુકૂળ રહેશે.

ii. ઓપન પોલિસી

દેશની અંદર સામાનનું વહન ઓપન પોલિસી હેઠળ આવરી શકાય છે. આ પોલિસી એક વર્ષ માન્ય છે અને આ અવધિ દરમિયાન તમામ કન્સાઇન્મેન્ટ્સ વીમાધારક દ્વારા વીમા કંપની સમક્ષ પાક્ષિક, માસિક અથવા ત્રિમાસિક ધોરણે તેમની વચ્ચે થયેલી સંમતિ પ્રમાણે ઘોષિત કરવાના રહેશે.

iii. ઓપન કવર

ઓપન કવર એક વર્ષનો કરાર છે, જે વીમાધારકને મોટી સંખ્યાનાં શિપમેન્ટ્સ/રવાનગીઓને આવરવા માટે સતત સુરક્ષા આપે છે. કન્સાઇન્મેન્ટ્સ પર પ્રીમિયમ વીમાધારક દ્વારા જાળવેલા સંબંધિત રોકડ થાપણનાં ખાતામાંથી સમાયોજિત થશે. ઓપન કવર્સ સતત વેપાર ધરાવતા હોય એવા મોટા નિકાસકારો અને આયાતકારોને જારી કરવામાં આવે છે

ઓપન કવર્સ એક વર્ષ માટે મરીન રવાનગીઓના વ્યવહારો માટે કવરની શરતો અને પ્રીમિયમના દરો નક્કી કરે છે. ઓપન કવર પોલિસી નથી અને તેના પર સ્ટેમ્પ હોતો નથી. વીમાનું પ્રમાણપત્ર યોગ્ય મૂલ્ય માટે યોગ્ય રીતે સ્ટેમ્પ થયેલી દરેક ઘોષણા માટે જારી કરવામાં આવે છે.

iv. જકાત અને વઘેલા મૂલ્યનો વીમો

જો કાર્ગોનું મૂલ્ય સીમા શુલ્કની ચુકવણી અથવા લેન્ડિંગની તારીખના રોજ સ્થળ પર માલસામાનનાં બજાર મૂલ્યમાં વધારાને લીધે વધે તો આ પોલિસીઓ વધારાનો વીમો પૂરો પાડે છે.

2. મરીન હલ વીમો

શબ્દ 'હલ'નો અર્થ જહાજની બોડી અથવા જળ પરિવહનનું અન્ય જહાજ થાય છે.

મરીન હલ વીમો વિભિન્ન દેશોમાં લાગુ થવાપાત્ર આંતરરાષ્ટ્રીય કલમો અનુસાર થાય છે.

મરીન હલ મહત્વપૂર્ણ રીતે બે પ્રકારના હોય છે:

- a) વિશેષ યાત્રાને આવરે છે: અહીં ઉપયોગમાં લીધેલી કલમોને ઇન્સ્ટિટ્યુટ વોયેજ કલમો કહેવામાં આવે છે
- b) સમયની અવધિને આવરે છે: સામાન્યપણે એક વર્ષ. અહીં ઉપયોગમાં લીધેલી કલમોને ઇન્સ્ટિટ્યુટ (ટાઇમ) કલમો કહેવામાં આવે છે
- c) યુદ્ધ જોખમો વિશેષ નિયમનો દ્વારા સંચાલિત થાય છે અને એકત્રિત કરેલા પ્રીમિયમ કેન્દ્ર સરકારમાં જમા કરવામાં આવે છે.

મહત્વપૂર્ણ

હલ વીમામાં નીચેના વીમા પણ સામેલ હોય છે:

- i. બાર્જિસ, લોન્ચિસ, પ્રવાસી જહાજો વગેરે જેવા અંતર્દેશીય જહાજો
- ii. ડ્રેજર્સ (મિકેનાઇઝ્ડ અથવા નોન-મિકેનાઇઝ્ડ)
- iii. માછીમારીનાં જહાજો (મિકેનાઇઝ્ડ અથવા નોન-મિકેનાઇઝ્ડ)
- iv. સઢવાળા જહાજો (મિકેનાઇઝ્ડ અથવા નોન-મિકેનાઇઝ્ડ)
- v. જેટિસ અને વ્હાર્સ
- vi. બાંધકામ દરમિયાન જહાજો

જહાજના માલિક માત્ર જહાજમાં જ વીમાપાત્ર હિતસંબંધ ધરાવતા નથી, પરંતુ વીમાની અવધિ દરમિયાન અર્જિત થનારા ભાડામાં પણ ધરાવે છે. ભાડા ઉપરાંત જહાજના માલિક

જોગવાઈઓ અને સ્ટોર્સ સહિત જહાજને ફિટ કરવામાં તેમના દ્વારા ખર્ચેલી રકમમાં વીમાપાત્ર હિતસંબંધ ધરાવે છે. આ ખર્ચાઓને વિતરણ(ડિસબર્સમેન્ટ) કહેવામાં આવે છે અને અમુક સમયગાળા માટે હલ પોલિસી સાથે એકસાથે વીમો લેવામાં આવે છે.

મહત્વપૂર્ણ

ઉડ્ડયન વીમો : વ્યાપક પોલિસી વિમાન માટે પણ ઉપલબ્ધ હોય છે, જે વિમાનને થતા નુકસાન અથવા હાનિ તેમ જ વિમાનની કામગીરીમાંથી ઉદ્ભવતી ત્રાહિત પક્ષો અને યાત્રીઓ માટેની કાનૂની જવાબદારીને પણ આવરે છે.

તમારી કસોટી કરો 10

વીમાની કઈ શાખા યુદ્ધ સંકટો સામે આવરણ આપે છે ?

- I. મરીન પોલિસીઓ
- II. ઉડ્ડયન પોલિસીઓ
- III. ઉપરની બંને
- IV. ઉપરમાંથી એક પણ નહીં

K. દાયિત્વ પોલિસીઓ

અકસ્માતોને એકસાથે ટાળી શકાતા નથી, ભલે વ્યક્તિ સાવધ હોય. આનાથી વ્યક્તિને ઇજા અને તેમની સંપત્તિને નુકસાન પહોંચી શકે છે અને સાથે સાથે ત્રાહિત પક્ષોને ઇજા અને તેમની સંપત્તિને નુકસાન પહોંચી શકે છે. આ રીતે અસરગ્રસ્ત વ્યક્તિઓ આવા નુકસાન માટે વળતરનો દાવો કરશે.

જવાબદારી ચોકલેટ્સ અને દવાઓ જેવી ઉત્પાદિત અને વેચાયેલા ઉત્પાદનમાં ખામીમાંથી પણ ઊભી થઈ શકે છે, જેનાથી ગ્રાહકને હાનિ થાય છે. આ જ પ્રમાણે, જવાબદારી દર્દીનાં ખોટા નિદાન/ સારવારથી અથવા એક વકીલ દ્વારા પોતાના ગ્રાહક માટે અયોગ્ય રીતે કેસ સંચાલિત કરવાથી ઊભી થઈ શકે છે.

આવા તમામ કિસ્સાઓમાં જ્યારે તૃતીય પક્ષ, ગ્રાહક અથવા દર્દી કથિત ખોટા કાર્ય માટે વળતરની માગણી કરે ત્યારે વળતરની ચુકવણી માટે અથવા દાવેદાર દ્વારા ફાઇલ કરેલા મુકદ્દમાના બચાવમાં સામેલ ખર્ચને પૂરા કરવા માટેની આવશ્યકતા ઊભી થશે. અન્ય શબ્દોમાં ચુકવણી કરવા માટેની જવાબદારીમાંથી ઉદ્ભવતું આર્થિક નુકસાન થાય છે. આવી

જવાબદારીઓનું અસ્તિત્વ અને ચુકવવામાં આવનારા વળતરની રકમ સિવિલ કોર્ટ દ્વારા નક્કી થશે, જે કથિત બેદરકારી/ છેતરપિંડીના પાસામાં જશે. દાવિત્વ (જવાબદારી) વીમા પોલિસી આવી જવાબદારીઓ માટે કવરેજ પૂરું પાડે છે. ચાલો આપણે કેટલીક દાવિત્વ પોલિસીઓ પર નજર નાખીએ.

વૈધાનિક જવાબદારી

કેટલાક કાયદા અથવા કાનૂન હોય છે, જે વળતરની ચુકવણી માટેની જોગવાઈ કરે છે. આ કાયદાઓ છે:

- ✓ જાહેર જવાબદારી વીમા અધિનિયમ, 1991 અને
- ✓ કર્મચારી વળતર અધિનિયમ 1923, જેને 2010માં સુધારવામાં આવ્યો છે

વીમા પોલિસીઓ આવી જવાબદારીઓનાં સંદર્ભમાં સુરક્ષા માટે ઉપલબ્ધ હોય છે. ચાલો આપણે તેમની કેટલીક પર નજર નાખીએ.

1. ફરજિયાત જાહેર જવાબદારી પોલિસી

જાહેર જવાબદારી વીમા અધિનિયમ, 1991 જોખમી પદાર્થોને સંચાલિત કરતા હોય એવા લોકો પર, જો આવા સંચાલન દરમિયાન તૃતીય પક્ષને ઇજા અથવા તેમની સંપત્તિને નુકસાન થાય તો વિના કોઈ દોષના આધારે જવાબદારી લાદે છે. જોખમી પદાર્થોનાં નામ અને દરેકનું પ્રમાણ 'કાયદા'માં આપવામાં આવ્યા છે. વ્યક્તિદીઠ ચુકવવાપાત્ર વળતરની રકમ નીચે દર્શાવ્યા પ્રમાણે નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે.

ચુકવવાપાત્ર વળતર

જીવલેણ અકસ્માત	રૂ. 25,000
કાયમી સંપૂર્ણ વિકલાંગતા	રૂ. 25,000
કાયમી આંશિક વિકલાંગતા	વિકલાંગતાના %ને આધારે રૂ. 25,000ના %
અલ્પકાલિક આંશિક વિકલાંગતા	મહિનાદીઠ રૂ. 1000, મહત્તમ 3 મહિના
વાસ્તવિક તબીબી ખર્ચ	મહત્તમ રૂ. 12,500 સુધી
સુધી સંપત્તિને થયેલું વાસ્તવિક નુકસાન	રૂ. 6,000

પ્રીમિયમ એઓએ (કોઈ એક અકસ્માત) મર્યાદા અને ગ્રાહકનાં ટર્નઓવર પર આધારિત હોય છે. આ પોલિસીની ખાસ વિશેષતા એ છે કે વીમાધારકે પર્યાવરણ રાહત ફંડમાં વળતર

તરીકે પ્રીમિયમને સમાન રકમની ફરજિયાત ચુકવણી કરવાની હોય છે. જો મોટી સંખ્યામાં ત્રાહિત પક્ષો અસર પામ્યા હોય અને ચુકવવાપાત્ર રાહતની કુલ રકમ એ.ઓ.એ. મર્યાદાને વટાવે તો શેષ રકમ ફંડ દ્વારા ચુકવવામાં આવશે.

2. જાહેર જવાબદારી પોલિસી (ઔદ્યોગિક/ બિન-ઔદ્યોગિક જોખમો)

પોલિસીનો આ પ્રકાર વીમાધારકની ભૂલ/ બેદરકારીથી તૃતીય પક્ષને થતી વ્યક્તિગત ઇજા અથવા સંપત્તિને નુકસાન ટીપીપીઆઇ અથવા ટીપીપીડીને પગલે ઉદ્ભવતી જવાબદારીને આવરે છે.

હોટેલ્સ, સિનેમા હોલ્સ, ઓડિટોરિયમ્સ, રહેઠાણ પરિસરો, ઓફિસો, સ્ટેડિયમ્સ, ગોડાઉન્સ અને દુકાનોને અસર કરતા હોય એવા ઔદ્યોગિક જોખમો તેમ જ બિન-ઔદ્યોગિક જોખમોને આવરતી અલગ પોલિસીઓ હોય છે. તે ટીપીપીઆઇ/ ટીપીપીડીનાં સંદર્ભમાં ભારતીય કાયદા અનુસાર દાવેદારના ખર્ચ, ફી અને ખર્ચ સહિત વળતર ચુકવવા માટેની કાનૂની જવાબદારીને આવરે છે.

પોલિસી નીચેની બાબતોને આવરતી નથી:

- ઉત્પાદનોની જવાબદારી
- પ્રદુષણ જવાબદારી
- પરિવહન અને
- કામદાર/ કર્મચારીઓને ઇજા

3. ઉત્પાદન દાયિત્વ પોલિસી

આજે ઉત્પાદિત થતી અને જાહેર જનતાને વેચવામાં આવતી વ્યાપક શ્રેણીના ઉત્પાદનો (દા.ત. કેન્ડ ફૂડ, એરેટેડ વોટર્સ, દવાઓ અને ઇન્જેક્શન્સ, ઇલેક્ટ્રિકલ ઉપકરણો, મિકેનિકલ ઉપકરણો, રસાયણો વગેરે)ને લીધે ઉત્પાદન દાયિત્વ વીમાની માગ ઊભી થઈ છે. જો ઉત્પાદનમાં ખામીને લીધે મૃત્યુ, શારીરિક ઇજા અથવા બિમારી થાય અથવા તૃતીય પક્ષની સંપત્તિને નુકસાન થાય તો તેનાથી દાવો ઊભો થાય છે. ઉત્પાદન દાયિત્વ પોલિસીઓ વીમાધારકની આ જવાબદારીને આવરે છે.

કવર નિકાસ તેમ જ સ્થાનિક વેચાણ માટે ઉપલબ્ધ છે.

4. લિફ્ટ (તૃતીય પક્ષ) દાયિત્વ વીમો

આ પોલિસી લિફ્ટ્સના ઉપયોગ અને કામગીરીમાંથી ઉદ્ભવતી જવાબદારીઓનાં સંદર્ભમાં ઇમારતોના માલિકોને ક્ષતિપૂર્તિ પૂરી પાડે છે. તે નીચેની બાબતો માટે કાનૂની જવાબદારીઓને આવરે છે:

a) કોઇ વ્યક્તિનું મૃત્યુ/ શારીરિક ઇજા (વીમાધારકના કર્મચારીઓ સિવાય)

b) સંપત્તિને નુકસાન (વીમાધારકની પોતાની અથવા કર્મચારીની સંપત્તિ સિવાય)

પ્રીમિયમના દર ક્ષતિપૂર્તિની મર્યાદા, કોઇ એક વ્યક્તિ, કોઇ એક અકસ્માત અને કોઇ એક વર્ષ પર આધાર રાખે છે.

5. વ્યાવસાયિક દાયિત્વ(પ્રોફેશનલ લાયબિલિટી)

વ્યાવસાયિક ક્ષતિપૂર્તિ વ્યાવસાયિકોને તેમની વ્યાવસાયિક ફરજોના દેખવામાં બેદરકારીથી સર્જાતા નુકસાનની ચુકવણી કરવા માટેની તેમની કાનૂની જવાબદારીની સામે વીમા સુરક્ષા પૂરી પાડવા માટે ડિઝાઇન કરવામાં આવી છે. આવા કવર્સ ડોક્ટર્સ, હોસ્પિટલ્સ; ઇજનેરો, આર્કિટેક્ટ્સ; ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ, આર્થિક સલાહકારો, વકીલો, વીમા દલાલો માટે ઉપલબ્ધ હોય છે.

6. ડિરેક્ટર્સ અને ઓફિસર્સ દાયિત્વ પોલિસી

કંપનીના નિર્દેશકો અને અધિકારીઓ વિશ્વાસ અને જવાબદારીના હોદ્દાઓ ધરાવે છે. તેઓ કંપનીની કામગીરીની દેખરેખ અને સંચાલનમાં તેમના દ્વારા થયેલા ખોટા કૃત્યો માટે શેરધારકો, કર્મચારીઓ, ક્રેડિટર્સ અને કંપનીના અન્ય હિસ્સેદારોને થતા નુકસાનની ચુકવણી કરવા માટે જવાબદાર બની શકે છે. પોલિસી આવી જવાબદારીઓને આવરવા માટે તૈયાર કરવામાં આવી છે અને તે કંપનીને તેમના તમામ નિર્દેશકોને આવરવા માટે જારી કરવામાં આવે છે.

7. કર્મચારીના વળતર વીમો

આ પોલિસી વીમાધારકને તેમની રોજગારી દરમિયાન અને તેમાંથી સર્જાતા અકસ્માતથી વ્યક્તિગત ઇજા અથવા રોગનો સામનો કરતા હોય એવા તેમના કર્મચારીઓને વળતર ચુકવવા માટેની તેમની કાનૂની જવાબદારીનાં સંદર્ભમાં ક્ષતિપૂર્તિ પૂરી પાડે છે. આને કામદારનાં વળતરના વીમા તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.

બજારમાં વીમાના બે પ્રકાર પ્રચલિત છે:

a) કોષ્ટક એ: કર્મચારી વળતર અધિનિયમ 1923 (કામદારનાં વળતરનો અધિનિયમ 1923), જીવલેણ અકસ્માત અધિનિયમ 1855 અને સામાન્ય કાયદા હેઠળ કર્મચારીઓને અકસ્માતો માટેની કાનૂની જવાબદારી સામે ક્ષતિપૂર્તિ.

b) કોષ્ટક બી: જીવલેણ અકસ્માતો અધિનિયમ 1855 અને સામાન્ય કાયદા હેઠળ કાનૂની જવાબદારી સામે ક્ષતિપૂર્તિ.

પ્રીમિયમનો દર પ્રસ્તાવ ફોર્મમાં જાહેર કર્યા મુજબ કર્મચારીઓના અંદાજિત વેતન પર લાગુ કરવામાં આવે છે.

પોલિસી નીચેની બાબતોને આવરવા માટે વિસ્તૃત થઈ શકે છે:

- i. કર્મચારીની ઇજાની સારવાર માટે ઉલ્લેખિત રકમ સુધી વીમાધારક દ્વારા થયેલા તબીબી અને હોસ્પિટલના ખર્ચ.
- ii. કાયદામાં નામિત વ્યાવસાયિક રોગો માટેની જવાબદારી
- iii. ઠેકેદારોના કર્મચારીઓ પ્રત્યેની જવાબદારી

તમારી કસોટી કરો 11

જાહેર જવાબદારી વીમા અધિનિયમ, 1991 હેઠળ બિન-જીવલેણ અકસ્માતો માટેના વાસ્તવિક તબીબી ખર્ચ માટે ચુકવવાપાત્ર વળતર કેટલું છે ?

- I. રૂ. 6,250
- II. રૂ. 12,500
- III. રૂ. 25,000
- IV. રૂ. 50,000

તમારી કસોટીના ઉત્તર

- ઉત્તર 1 - સાચો વિકલ્પ III છે.
- ઉત્તર 2 - સાચો વિકલ્પ I છે.
- ઉત્તર 3 - સાચો વિકલ્પ IV છે.
- ઉત્તર 4 - સાચો વિકલ્પ II છે.
- ઉત્તર 5 - સાચો વિકલ્પ I છે.
- ઉત્તર 6 - સાચો વિકલ્પ IV છે.

ઉત્તર 7 - સાચો વિકલ્પ ૐ છે.

ઉત્તર 8 - સાચો વિકલ્પ ૐ છે.

ઉત્તર 9 - સાચો વિકલ્પ ૐ છે.

ઉત્તર 10- સાચો વિકલ્પ ૐ છે.

ઉત્તર 11- સાચો વિકલ્પ ૐ છે.

પ્રકરણ G-05

સામાન્ય વીમાના દાવાઓ

પ્રકરણનો પરિચય

કોઈપણ વીમા કરારનું કેન્દ્ર નુકસાનની ઘટનામાં શરૂઆતમાં આપેલું વચન છે, એટલે કે વીમાધારકને ક્ષતિપૂર્તિ કરવી. આ પ્રકરણ જે સમયથી નુકસાન થાય છે ત્યારથી સામેલ પ્રક્રિયા અને દસ્તાવેજો અંગે ચર્ચા કરે છે, જેનાથી તેને દાવાની પતાવટની સમગ્ર પ્રક્રિયાને સમજવી સરળ બને છે. તે વીમાધારક અથવા વીમા કંપની દ્વારા વિવાદિત દાવાઓ સાથે વ્યવહાર કરવાની પદ્ધતિ પણ સમજાવે છે.

અભ્યાસનાં પરિણામો

A. દાવાની પતાવટની પ્રક્રિયા

B. સર્વેક્ષકો અને નુકસાનનાં આકારણીકારોની ભૂમિકા

આ પ્રક્રિયાનો અભ્યાસ કર્યા પછી તમે નીચેની બાબતો સમજવા સક્ષમ બનશો:

1. દાવાની પતાવટની કામગીરીની મહત્વની દલીલ કરવા
2. નુકસાનની જાણ માટેની પ્રક્રિયાઓનું વર્ણન કરવા
3. દાવાની તપાસ અને આકારણીનું મૂલ્યાંકન કરવા
4. સર્વેક્ષકો અને નુકસાનના આકારણીકારોનું મહત્વ સમજાવવા
5. દાવાનાં ફોર્મસની વિગતોનું વર્ણન કરવા
6. દાવાનાં સમાયોજન અને પતાવટને વ્યાખ્યાયિત કરવા

A. દાવાની પતાવટની પ્રક્રિયા

1. દાવાઓની પતાવટનું મહત્વ

વીમા કંપનીની સૌથી મહત્વની કામગીરી નુકસાનની ઘટના થવા પર પોલિસીધારકોના દાવાઓની પતાવટ કરવી છે. વીમા કંપની પોલિસીધારકોને ચુકવણી કરીને અથવા તૃતીય પક્ષ દ્વારા વીમાધારકની સામે કરેલા દાવાઓની ચુકવણી કરવામાં ત્વરીત, યોગ્ય અને ન્યાયપૂર્ણ સેવા પૂરી પાડીને આ વચન પૂરું કરે છે.

બિન-જીવન વીમા કંપનીઓ પૈકીની એક કંપની તેના બોર્ડ રૂમમાં એવું લખાણ ધરાવતી હતી કે “જો તમે કરી શકો તો ચુકવણી કરો; જો આવશ્યક હોય તો અસ્વીકાર કરો”. આ વીમાના ઉમદા કારોબારની ભાવના છે.

વીમા કંપની માટે વ્યાવસાયિક રીતે દાવાઓની પતાવટને સૌથી મોટી જાહેરાત ગણવામાં આવે છે.

a) તત્પરતા

વીમાધારક કોર્પોરેટ ગ્રાહક હોય કે વ્યક્તિ હોય અથવા નુકસાનનું કદ મોટું હોય કે નાનું હોય દાવાની ત્વરીત પતાવટ ખૂબ મહત્વપૂર્ણ હોય છે. એ સમજવું જોઈએ કે વીમાધારકે નુકસાન પછી શક્ય બને તેટલી વહેલી તકે વીમાનાં વળતરની જરૂરિયાત હોય છે.

જો તેઓ નાણાં ત્વરીત મેળવે તો તે તેમને સૌથી વધુ કામ આવે છે. જ્યારે વીમાધારકને નાણાંની સૌથી વધુ જરૂર હોય ત્યારે, નુકસાન પછી શક્ય બને તેટલી વહેલી તકે દાવાની ચુકવણી કરવાની વીમા કંપનીની ફરજ હોય છે.

b) વ્યાવસાયીકરણ

વીમાના અધિકારીઓ દરેક અને પ્રત્યેક દાવાને તેમની યોગ્યતાઓને આધારે ધ્યાનમાં લે છે અને નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપે એવા તમામ દસ્તાવેજોની તપાસ કર્યા વિના દાવાનો અસ્વીકારણ કરવા માટે પૂર્વગ્રહયુક્ત અથવા પૂર્વ-કલ્પિત ધારણાઓ લાગુ કરતા નથી.

i. શું નુકસાન ખરેખર થયું હતું ?

ii. જો હા, તો શું નુકસાન કરનારી ઘટનાથી ખરેખર નુકસાન થયું હતું ?

iii. આ ઘટનાથી થયેલા નુકસાનની હદ.

iv. નુકસાન માટેનું કારણ શું હતું ?

v. શું નુકસાન પોલિસી હેઠળ આવરવામાં આવ્યું હતું ?

vi. શું દાવો કરાર/ પોલિસીની શરતો અનુસાર ચુકવવાપાત્ર છે ?

vii. જો હા તો, કેટલું ચુકવવાપાત્ર છે ?

આ તમામ પ્રશ્નોના ઉત્તર વીમા કંપનીએ શોધવાની જરૂર હોય છે.

દાવાની પ્રક્રિયા મહત્વપૂર્ણ પ્રવૃત્તિ છે. તમામ દાવાઓનાં ફોર્મ્સ, પદ્ધતિઓ અને પ્રક્રિયાઓ એ સુનિશ્ચિત કરવા માટે સાવચેતીપૂર્વક તૈયાર કરવામાં આવી છે કે પોલિસી હેઠળ 'ચુકવવાપાત્ર' તમામ દાવાઓની ચુકવણી ત્વરીત થાય અને જે ચુકવવાપાત્ર ન હોય તે ચુકવવામાં ન આવે.

એજન્ટ વીમાધારકને જાણકાર હોય એવા કંપનીના પ્રતિનિધિ હોવાથી તેમણે એ સુનિશ્ચિત કરવાનું હોય છે કે તમામ સંબંધિત ફોર્મ્સ સાચી માહિતી સાથે યોગ્ય રીતે ભરેલા હોય, નુકસાનનો પુરાવો આપતા તમામ દસ્તાવેજો બિડયા હોય અને તમામ સૂચિત પ્રક્રિયાઓ સમયસર અનુસરવામાં આવી હોય અને કંપનીને યોગ્ય રીતે સુપરત કરવામાં આવી હોય. નુકસાનના સમયે એજન્ટની ભૂમિકાની ચર્ચા અગાઉ કરવામાં આવી છે.

2. નુકસાનની જાણ અથવા સૂચના

પોલિસીની શરતો એવી જોગવાઈ કરે છે કે નુકસાનની જાણ વીમા કંપનીને તાત્કાલિક ધોરણે કરવામાં આવે. તાત્કાલિક જાણનો ઉદ્દેશ વીમા કંપનીને નુકસાનની તપાસ તેના આરંભિક તબક્કાઓમાં કરવા સક્ષમ બનાવે છે. વિલંબ નુકસાનને લગતી મૂલ્યવાન માહિતીનાં નુકસાનમાં પરિણમી શકે છે. તે વીમા કંપનીને નુકસાનને ઘટાડવા માટેનાં પગલાં સૂચવવા અને બચાવને સુરક્ષિત કરવા માટેનાં પગલાં ભરવા સક્ષમ બનાવે છે. નુકસાનની સૂચના શક્ય એટલી વહેલી તકે આપવાની હોય છે.

આ આરંભિક તપાસ/ ચકાસણી પછી દાવાને એક ક્રમાંક ફાળવવામાં આવે છે અને પોલિસી ક્રમાંક, વીમાધારકનું નામ, નુકસાનની રકમના અંદાજ, નુકસાનની તારીખ જેવી વિગતો સાથે તેને દાવાઓનાં રજિસ્ટરમાં દાખલ કરવામાં આવે છે, હવે દાવો પ્રક્રિયા કરવા માટે તૈયાર છે.

પોલિસીઓના અમુક પ્રકારો હેઠળ (દા.ત. ઘરફોડ) સૂચના પોલિસ સત્તાધિકારીઓને પણ આપવામાં આવે છે. કાર્ગો રેઇલ પરિવહન પોલિસીઓ હેઠળ સૂચના રેલવેઝને આપવાની હોય છે.

૩. તપાસ અને આકારણી

૧) નિરીક્ષણ

વીમાધારક પાસેથી દાવાનું ફોર્મ પ્રાપ્ત કરવા પર વીમા કંપનીઓ નુકસાનની તપાસ અને આકારણી અંગેનો નિર્ણય લે છે. જો દાવાની રકમ નાની હોય તો વીમા કંપનીઓના અધિકારીઓ દ્વારા નુકસાનનું કારણ અને તેની માત્રા નિર્ધારિત કરવા માટેની તપાસ હાથ ધરવામાં આવે છે.

અન્ય દાવાઓની તપાસ નુકસાનની આકારણી કરવામાં વિશેષજ્ઞ હોય એવા લાઇસન્સ ધરાવતા સ્વતંત્ર વ્યાવસાયિક સર્વેક્ષકોને સોંપવામાં આવે છે. સ્વતંત્ર સર્વેક્ષકો દ્વારા નુકસાનની આકારણી એ સિદ્ધાંત પર આધારિત હોય છે કે વીમા કંપનીઓ અને વીમાધારક બંને હિત ધરાવતા પક્ષો હોવાથી સ્વતંત્ર વ્યાવસાયિક વ્યક્તિનો નિષ્પક્ષ અભિપ્રાય કોઇ તકરારની ઘટનામાં બંને પક્ષો તેમ જ કોર્ટ માટે સ્વીકાર્ય હોવો જોઇએ.

૨) દાવાઓની આકારણી

આગના કિસ્સામાં દાવાની આકારણી ટેકો આપતા દસ્તાવેજોની સાથે સર્વેક્ષણના અહેવાલના આધારે હોય છે. જ્યાં આવશ્યક હોય ત્યાં પોલિસ અહેવાલ/ ફાયર બ્રિગેડ અહેવાલ, તપાસકર્તાનો અહેવાલ પણ પ્રાપ્ત કરવામાં આવે છે. વ્યક્તિગત અકસ્માત દાવાઓ માટે વીમાધારકે જે પ્રમાણેનો કેસ હોય તે પ્રમાણે ઉપસ્થિત રહેતા ડોક્ટર પાસેથી અકસ્માતનાં કારણ અથવા બિમારીના પ્રકાર અને વિકલાંગતાની અવધિને સ્પષ્ટ કરતો અહેવાલ રજૂ કરવાની આવશ્યકતા હોય છે.

પોલિસીની શરતો હેઠળ વીમા કંપનીઓ સ્વતંત્ર તબીબી તપાસની વ્યવસ્થા કરવાનો અધિકાર ધરાવે છે. “કામદારનાં વળતર”ને ટેકો આપવા માટે તબીબી પુરાવો પણ આવશ્યક હોય છે. પશુધન અને ઢોરના દાવાઓની આકારણી પશુ ચિકિત્સકના અહેવાલના આધારે થાય છે.

માહિતી

નુકસાન અથવા હાનિની જાણ પ્રાપ્ત થતાં વીમા કંપનીઓ નીચેની બાબતોની તપાસ કરે છે:

૧. વીમા પોલિસી નુકસાન અથવા હાનિ થવાની તારીખના રોજ અમલી છે કે નહીં

2. નુકસાન અથવા હાનિ વીમાકૃત સંકટ દ્વારા થઈ છે કે નહીં
3. નુકસાન દ્વારા અસર પામેલી સંપત્તિ (વીમાની વિષયવસ્તુ) પોલિસી હેઠળ વીમાકૃત હોય તેને સમાન છે કે નહીં
4. નુકસાનની સૂચના વિલંબ વિના પ્રાપ્ત કરવામાં આવી છે કે નહીં.

મૃત્યુ અને વ્યક્તિગત ઇજાઓને સામેલ કરતા મોટર તૃતીય પક્ષ દાવાઓની આકારણી ડોક્ટરના અહેવાલને આધારે કરવામાં આવે છે. આ દાવાઓનો વ્યવહાર મોટર એક્સિડેન્ટ ક્લેઇમ્સ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા થાય છે અને યુકવવાપાત્ર રકમ વય અને દાવેદારની આવક જેવા પરિબલો દ્વારા નિર્ધારિત થાય છે.

તૃતીય પક્ષની સંપત્તિનાં નુકસાનને સામેલ કરતા દાવાઓની આકારણી સર્વેક્ષણના અહેવાલના આધારે કરવામાં આવે છે.

- ✓ વાહનને પોતાના નુકસાનના દાવાની આકારણી સર્વેક્ષકોના અહેવાલને આધારે કરવામાં આવે છે.
- ✓ જો તૃતીય પક્ષનું નુકસાન સામેલ હોય તો પોલિસના અહેવાલની આવશ્યકતા હોઈ શકે છે.

માહિતી

તપાસ નુકસાનની આકારણી કરતા અલગ હોય છે. તપાસ માન્ય દાવો કરવામાં આવ્યો છે એ સુનિશ્ચિત કરવા માટે અને મહત્વપૂર્ણ વિગતોની ખરાઈ કરવા માટે અને શંકાઓ જેવી કે વીમાપાત્ર હિતસંબંધની અનુપસ્થિતિ, ભૌતિક હકીકતો છુપાવવી અથવા તેની ગેરરજૂઆત, જાણીજોઈને ઊભું કરેલું નુકસાન વગેરેને નકારી કાઢવા માટે કરવામાં આવે છે.

વીમાના સર્વેક્ષકો તપાસનું કાર્ય પણ કરે છે. જો સર્વેક્ષક વહેલી તકે કાર્ય હાથ ધરે, તો તે મદદરૂપ થઈ શકે છે. તેથી દાવાની સૂચના પ્રાપ્ત કર્યા પછી શક્ય બને તેટલી વહેલી તકે સર્વેક્ષકની નિમણૂક કરવાની પ્રથા છે.

B. સર્વેક્ષકો અને નુકસાનના આકારણીકારોની ભૂમિકા

a) સર્વેક્ષકો

સર્વેક્ષકો IRDAI દ્વારા લાઇસન્સ ધરાવતા વ્યાવસાયિકો હોય છે. તેઓ વિશિષ્ટ ક્ષેત્રોમાં તપાસ અને મૂલ્યાંકન કરવામાં નિષ્ણાત હોય છે. સર્વેક્ષકોને સામાન્યપણે તેમને સામેલ

કરતી વીમા કંપની દ્વારા ફી ચુકવવામાં આવે છે. સામાન્યપણે સર્વેક્ષકો અને નુકસાનના આકારણીકારોને દાવાના સમયે સાધારણ વીમા કંપનીઓ દ્વારા નિયુક્ત કરવામાં આવે છે. તેઓ પ્રશ્ન હેઠળની સંપત્તિની તપાસ કરે છે, નુકસાનનાં કારણો અને સંજોગોનું નિરીક્ષણ અને ખરાઈ કરે છે. તેઓ નુકસાનની માત્રાનો પણ અંદાજ મેળવે છે અને વીમા કંપનીને અહેવાલ સુપરત કરે છે.

તેઓ વીમા કંપનીઓને વધુ નુકસાનને રોકવા માટે પણ યોગ્ય પગલાં અંગે સલાહ આપે છે. સર્વેક્ષકો વીમા અધિનિયમ, 1938, વીમા નિયમો 1939 અને IRDAI દ્વારા જારી કરેલા વિશિષ્ટ નિયમનો દ્વારા નિયંત્રિત હોય છે.

નિકાસકારો માટે 'પ્રવાસ પોલિસી' અથવા 'મરીન ઓપન કવર'ના કિસ્સામાં દેશની બહાર કરવામાં આવતા દાવાઓની આકારણી પોલિસીમાં નામિત દાવાઓની પતાવટ કરનારા વિદેશના એજન્ટ્સ દ્વારા કરવામાં આવે છે. આ એજન્ટ્સ નુકસાનની આકારણી અને ચુકવણી કરી શકે છે, જેની તેમની પતાવટની ફીની સાથે વીમા કંપનીઓ દ્વારા ભરપાઈ કરવામાં આવે છે. વૈકલ્પિક રીતે, તમામ દાવાના દસ્તાવેજો વીમાના દાવાઓની પતાવટ કરતા એજન્ટ્સ દ્વારા એકત્રિત કરવામાં આવે છે અને તેમની આકારણીની સાથે વીમા કંપનીઓને રજૂ કરવામાં આવે છે.

મહત્વ

વીમા અધિનિયમની સેક્શન 64 યુએમ

મોટર ઓન ડેમેજ (વાહનને પોતાના નુકસાન) માટે રૂપિયા પચાસ હજારથી વધુના અને અન્ય સંપત્તિનાં નુકસાન માટે રૂપિયા એક લાખના દાવા માટે વીમા કંપનીઓએ આવા દાવાઓની આકારણી માટે સર્વેક્ષકો નિયુક્ત કરવાની જરૂર હોય છે. અન્ય દાવાઓ માટે વીમા કંપનીઓ આકારણી માટે અન્ય વ્યક્તિઓને (કેટલાક સમય માટે સર્વેક્ષક અથવા નુકસાનના આકારણીકાર તરીકે નિયુક્ત થવા માટે અયોગ્ય વ્યક્તિ નથી) નિયુક્ત કરી શકે છે.

5. દાવાઓનાં ફોર્મ્સ

દાવાનાં ફોર્મની વિગતો વીમાના દરેક વર્ગ સાથે બદલાય છે. સામાન્યપણે દાવાનું ફોર્મ નુકસાનનાં સંજોગો જેવા કે નુકસાનની તારીખ, સમય, નુકસાનનું કારણ, નુકસાનનું પ્રમાણ વગેરેને લગતી સંપૂર્ણ માહિતી મેળવવા માટે ડિઝાઇન કરવામાં આવે છે. અન્ય પ્રશ્નો વીમાના એક વર્ગથી અન્ય વર્ગમાં બદલાય છે.

ઉદાહરણ

આગાનાં દાવાનાં ફોર્મમાં માગવામાં આવેલી માહિતીનું ઉદાહરણ અહીં નીચે આપવામાં આવ્યું છે:

- i. વીમાધારકનું નામ, પોલિસી ક્રમાંક અને સરનામું
- ii. આગની તારીખ, સમય, કારણ અને સંજોગો
- iii. નુકસાન પામેલી સંપત્તિની વિગતો
- iv. આગના સમયે સંપત્તિનું યોગ્ય મૂલ્ય. વીમો ઘણી બાબતોનો બનેલો હોય છે, જેના હેઠળ દાવો કરવામાં આવે છે. [દાવો અવમૂલ્યન, ઘસારા માટે વળતર પછી ઘટનાનાં સ્થળ અને સમયે સંપત્તિને થયેલા વાસ્તવિક મૂલ્ય પર આધારિત હોવો જોઈએ (જ્યાં સુધી પોલિસી ઇમારત, પ્લાન્ટ અને યંત્રસામગ્રીનાં સંદર્ભમાં “પુનઃસ્થાપના મૂલ્ય” ધોરણે હોય ત્યાં સુધી). તે નફાને સામેલ કરશે નહીં]
- v. બચાવ મૂલ્યની કપાત પછી દાવો કરેલી રકમ
- vi. આગ લાગી હોય એવા પરિસરની સ્થિતિ અને ભોગવટો
- vii. એવી ક્ષમતા જેમાં વીમાધારક દાવો કરે છે, ભલે પછી માલિક તરીકે, મોર્ગેજ હોય કે પછી આવું કશું હોય
- viii. કોઈ અન્ય વ્યક્તિ નુકસાન પામેલી સંપત્તિમાં હિત ધરાવે છે કે કેમ
- ix. અન્ય કોઈ વીમો આવી સંપત્તિ પર અમલી છે કે કેમ, જો હા તો તેની વિગતો

ત્યારબાદ વીમાધારકનાં ફોર્મ અને હસ્તાક્ષર તથા તારીખનાં નિવેદનની સત્યતા અને ચોક્કસાઈ વિશે ઘોષણા કરવામાં આવે છે.

વીમા કંપની દ્વારા દાવાનું ફોર્મ જારી કરવાનો અર્થ એ નથી થતો કે દાવા માટેની જવાબદારી વીમા કંપનીઓ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી છે. દાવાનાં ફોર્મ્સ ‘કોઈ પૂર્વગ્રહ વિના’ની ટિપ્પણી સાથે જારી કરવામાં આવે છે.

સહાયક દસ્તાવેજો

દાવાનાં ફોર્મ ઉપરાંત દાવેદાર દ્વારા કેટલાક દસ્તાવેજો રજૂ કરવાની જરૂરિયાત હોય છે અથવા વીમા કંપનીઓ દ્વારા દાવાને પ્રમાણિત કરવા માટે સુરક્ષિત કરવામાં આવે છે.

- i. આગના દાવાઓ માટે ફાયર બ્રિગેડનો અહેવાલ આવશ્યક હશે.

- ii. ચકાવાતથી નુકસાન માટે હવામાન ઓફિસના અહેવાલની માગણી કરવામાં આવી શકે છે
- iii. ઘરફોડના દાવાઓમાં પોલિસનો અહેવાલ આવશ્યક હોઈ શકે છે.
- iv. જીવલેણ અકસ્માતના દાવાઓ માટે કોરોનર અને પોલિસનો અહેવાલ આવશ્યક હોઈ શકે છે.
- v. મોટર દાવાઓ માટે વીમા કંપની ડ્રાઇવિંગ લાઇસન્સ, નોંધણી બુક, પોલિસનો અહેવાલ વગેરેની તપાસ કરવાનું પસંદ કરી શકે છે.
- vi. મરીન કાર્ગો દાવાઓમાં દસ્તાવેજોના પ્રકાર નુકસાનના પ્રકાર અનુસાર અલગ હોય છે, એટલે કે કુલ નુકસાન, વિશેષ એવરેજ, અંતર્દેશીય અથવા વિદેશી પરિવહન દાવાઓ વગેરે.

તમારી કસોટી કરો 1

દાવાની પતાવટમાં નીચેનામાંથી કઈ પ્રવૃત્તિ વ્યાવસાયિક ગણવામાં આવતી નથી ?

- I. નુકસાનનાં કારણને સંબંધિત માહિતી માગવી
- II. પૂર્વગ્રહ સાથે દાવો હાથ ધરવો
- III. નુકસાન વીમાકૃત સંકટનું પરિણામ સ્વરૂપ છે કે કેમ તેની ખાતરી કરવી
- IV. દાવા હેઠળ ચુકવવાપાત્ર રકમ નિર્ધારિત કરવી

તમારી કસોટી કરો 2

રાજ એક કાર અકસ્માતમાં સામેલ છે. તેની કારનો વીમો મોટર વીમાની વ્યાપક પોલિસી હેઠળ કરવામાં આવ્યો છે. નીચેનામાંથી કયો વિકલ્પ રાજ માટે સૌથી યોગ્ય છે ?

- I. વીમા કંપનીને નુકસાન અંગે શક્ય બને તેટલી વહેલી જાણ કરવી
- II. વીમા કંપનીને વીમાનાં નવીકરણના સમયે જાણ કરવી
- III. કારને વધુ નુકસાન પહોંચાડવું, જેથી મોટું વળતર પ્રાપ્ત થાય
- IV. નુકસાનને અવગણવું

તમારી કસોટી કરો 3

દાવાઓની તપાસ અને દાવાઓની આકારણી માટે નીચેનામાંથી કયું નિવેદન સાચું છે ?

- I. દાવાઓની તપાસ અને દાવાઓની આકારણી સમાન હોય છે

- II. દાવાઓની તપાસ દાવાઓની માન્યતા નિર્ધારિત કરવા માટે હોય છે, જ્યારે આકારણી, નુકસાન વીમાકૃત સંકટ દ્વારા થયું છે કે નહીં અને વોરંટીનું ઉલ્લંઘન થયું છે કે નહીં તે છે
- III. દાવાની આકારણી દાવાની માન્ય નિર્ધારિત કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે, જ્યારે તપાસ, નુકસાનનાં કારણ અને માત્રા સાથે વધુ સંબંધિત હોય છે
- IV. દાવાઓની તપાસ દાવાની ચુકવણી કરવામાં આવે તે પહેલા થાય છે અને દાવાઓની આકારણી દાવો ચુકવવામાં આવે ત્યારબાદ થાય છે

તમારી કસોટી કરો 4

સર્વેક્ષકો માટે લાઇસન્સ આપતી સત્તાધિકારી કોણ હોય છે ?

- I. સર્વેક્ષક એસોસિએશન ઓફ ઈન્ડિયા
- II. સર્વેક્ષક રેગ્યુલેટરી એન્ડ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી
- III. ઇન્શ્યોરન્સ રેગ્યુલેટરી એન્ડ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયા
- IV. ભારત સરકાર

તમારી કસોટી કરો 5

ચકાવાતથી થયેલા નુકસાનના દાવાની તપાસ કરતી વખતે નીચેનામાંથી કયા દસ્તાવેજની વિનંતી કરવાની સૌથી વધુ શક્યતા છે ?

- I. કોરોનરનો અહેવાલ
- II. ફાયર બ્રિગેડનો અહેવાલ
- III. પોલિસનો અહેવાલ
- IV. હવામાન વિભાગનો અહેવાલ

તમારી કસોટી કરો 6

પોલિસી હેઠળ ચુકવવામાં આવેલું નુકસાન તૃતીય પક્ષ પાસેથી વસૂલવા માટે વીમા કંપની કયા સિદ્ધાંત હેઠળ વીમાધારકના અધિકારો ધારણ કરી શકે છે ?

- I. યોગદાન
- II. ડિસ્ચાર્જ
- III. સબ્રોગેશન
- IV. ક્ષતિપૂર્તિ

તમારી કસોટી કરો 7

જો વીમા કંપની નિર્ણય લે છે કે નિશ્ચિત નુકસાન ચુકવવાપાત્ર નથી, કારણ કે તેને પોલિસી હેઠળ આવરવામાં આવ્યું નથી, તો આ બાબતનો નિર્ણય કોણ કરશે ?

- I. વીમા કંપનીનો નિર્ણય આખરી હોય છે
- II. અમ્પાયર
- III. મધ્યસ્થી(આર્બિટ્રેટર)
- IV. અદાલત

સારાંશ

- a) કોઈપણ વીમા કંપની માટે વ્યાવસાયિક રીતે દાવાઓની પતાવટને સૌથી મોટી જાહેરાત માનવામાં આવે છે.
- b) પોલિસીની શરત એવી જોગવાઈ કરે છે કે વીમા કંપનીને નુકસાનની જાણ તાત્કાલિક કરવામાં આવે.
- c) જો દાવાની રકમ નાની હોય તો વીમા કંપનીઓના અધિકારીઓ દ્વારા નુકસાનનું કારણ અને તેની માત્રા નિર્ધારિત કરવા માટેની તપાસ હાથ ધરવામાં આવે છે. પરંતુ અન્ય દાવાઓની તપાસ નુકસાનની આકારણી કરવામાં વિશેષજ્ઞ હોય એવા લાઇસન્સ ધરાવતા સ્વતંત્ર વ્યાવસાયિક સર્વેક્ષકોને સોંપવામાં આવે છે.
- d) સામાન્યપણે દાવાનું ફોર્મ નુકસાનનાં સંજોગો જેવા કે નુકસાનની તારીખ, સમય, નુકસાનનું કારણ, નુકસાનનું પ્રમાણ વગેરેને લગતી સંપૂર્ણ માહિતી મેળવવા માટે ડિઝાઇન કરવામાં આવે છે.
- e) દાવાઓની આકારણી વીમાધારકને થયેલા નુકસાનનું કારણ વીમાકૃત સંકટ દ્વારા થયું છે કે નહીં અને તે વોરંટીનું ઉલ્લંઘન થયું છે કે નહીં તે નિર્ધારિત કરવાની પ્રક્રિયા છે. વીમાધારકને થયેલા નુકસાનની માત્રા અને પોલિસી હેઠળ વીમા કંપનીની જવાબદારીની આકારણી કરવામાં આવે છે. આ દાવાની ચુકવણી પહેલા કરવામાં આવે છે.
- f) દાવાની પતાવટ પોલિસી હેઠળ ડિસ્ચાર્જ પ્રાપ્ત કર્યા પછી જ કરવામાં આવે છે.

મુખ્ય પારિભાષિક શબ્દો

- a) નુકસાનની જાણ
- b) તપાસ અને આકારણી
- c) સર્વેક્ષકો અને નુકસાનના આકારણીકારો
- d) દાવાનાં ફોર્મ્સ
- e) સમાયોજન અને પતાવટ

તમારી કસોટીના ઉત્તર

ઉત્તર 1 - સાચો વિકલ્પ II છે.

ઉત્તર 2 - સાચો વિકલ્પ I છે.

ઉત્તર 3 - સાચો વિકલ્પ II છે.

ઉત્તર 4 - સાચો વિકલ્પ III છે.

ઉત્તર 5 - સાચો વિકલ્પ IV છે.

ઉત્તર 6 - સાચો વિકલ્પ III છે.

ઉત્તર 7 - સાચો વિકલ્પ IV છે.

વિભાગ 5
પરિશિષ્ટ

પ્રકરણ A-01

પરિશિષ્ટ

વિદ્યાર્થીઓ સાધારણ વીમામાં ઉપયોગમાં લેવામાં આવેલા પ્રસ્તાવ ફોર્મ્સનો વધુ સારો વિચાર મેળવી શકે એટલા માટે આ પરિશિષ્ટો આપવામાં આવ્યા છે.

પરિશિષ્ટ-એ

મોટર વીમાનું પ્રસ્તાવ ફોર્મ ખાનગી કાર/ દ્વીચક્રી વાહન - પેકેજ પોલિસી

પ્રસ્તાવકનું નામ							
સંચાર માટેનું સરનામું							
ટેલિફોન અને ફેક્સ ક્રમાંક	વીમાધારકની ઓળખ				મોબાઇલ નંબર:		
ઇમેઇલ એડ્રેસ							
બેંક ખાતા ક્રમાંક (બચત/ચાલ ખાતા)					ખાન નંબર:		
એચપીએ/ગીરવે							
આવશ્યક પોલિસીનો પ્રકાર	પેકેજ પોલિસી						
વીમાની અવધિ	સમયથી..... તારીખ:				સુધી		
<u>વાહનની વિગતો</u>							
નોંધણી ક્રમાંક	એન્જિન ક્રમાંક અને ચેસિસ ક્રમાંક	બનાવટનું વર્ષ	બનાવટ અને મોડલ/ બોડીનો પ્રકાર	ઘન ક્ષમતા	બેસવાની ક્ષમતા	રંગ	ઉપયોગમાં લેવાતું ઇંધણ
વીમાકૃત વાહનની ખરી ઓળખ							
નોંધણી કરતા સત્તાધિકારી - નામ અને સ્થળ:							
વાહનનું મૂલ્ય:							
ઇન્વોઇસ મૂલ્ય	ઇલેક્ટ્રિક / ઇલેક્ટ્રોનિક એક્સેસરિઝ	નોન-ઇલેક્ટ્રિકલ એક્સેસરિઝ	સાઇડ ટ્રેઇલર	કાર/ ક્રી	એલપીજી/ સીએનજી કિટ	કુલ મૂલ્ય	IDV
1. Compulsory PA is Rs.15lakh							
આ દાવાની પતાવટ અને પ્રીમિયમ માટેનો આધાર છે							

વાહનનો ઇતિહાસ						
અગાઉનો પોલિસી ક્રમાંક	કવરનો પ્રકાર	વીમા કંપનીનું નામ અને સરનામું	નૌકલેઇમ બોનસના હકદાર	પોલિસીની સમાપ્તિની તારીખ	પાછલા ૩ વર્ષ માટે દાવાનો અનુભવ	પ્રથમ ખરીદીની તારીખ અને નોંધણી
					અન્ડરરાઇટિંગનાં પરિબલો - રેટિંગ પર અસર કરે છે	
વાહનનો ઉપયોગ:						
વપરાશનો ઉદ્દેશ	વાહન પાર્કિંગની વિગતો	ડ્રાઇવરની વિગતો	વર્ષમાં ચાલતા સરેરાશ કિમી			
આનંદ	આવરેલું ગેરેજ	પોતે				
વ્યાવસાયિક	નહીં આવરેલું ગેરેજ	પગારદાર ડ્રાઇવર				
કારોબાર/ વેપાર	કમ્પાઉન્ડની અંદર	સંબંધીઓ				
કોર્પોરેટ	માર્ગના કિનારે	મિત્રો				
જોખમ શમન/ વિપરિત જોખમ જાણવા માટે						
ડિસ્કાઉન્ટ અને લોડિંગ						
સ્વૈચ્છિક એક્સેસ: શું તમે ફરજિયાત પોલિસી એક્સેસથી વધુ સ્વૈચ્છિક એક્સેસ માટે વિકલ્પ પસંદ કરવા માગો છો	હા/ના		જો હા, તો કૃપા કરીને રકમ સ્પષ્ટ કરો દ્વીચક્રી વાહન - રૂ. 500/ 700/ 1000/ 1500/ 3000 ખાનગી			
શું તમે ઓટોમોબાઇલ એસોસિએશન ઓફ ઇન્ડિયાના સભ્ય છો	હા/ના		જો હા, કૃપા રીને જણાવો: 1. એસોસિએશનનું નામ 2. સભ્યપદ નંબર: સમાપ્તિની તારીખ:			
શું વાહનમાં એઆરએઆઇ દ્વારા માન્ય કરેલું કોઇ એન્ટિ-થેફ્ટ ઉપકરણ ફિટ કર્યું છે	હા/ના		જો હા, તો એએસઆઇ દ્વારા જારી રાખેલ સ્થાપનાનું પ્રમાણપત્ર જોડો			
વાહન બિન-પરંપરાગત સ્ત્રોત દ્વારા ચલાવવામાં આવે છે કે કેમ	હા/ ના		જો હા, તો કૃપા કરીને વિગતો સ્પષ્ટ કરો			
વાહન બાય-ફ્યુઅલ કિટ/ ફિટ કરેલી ફાઇબર ગ્લાસ ટૅક દ્વારા ચલાવવામાં આવે છે કે કેમ	હા/ ના		જો હા, તો કૃપા કરીને વિગતો સ્પષ્ટ કરો			
શું તમે ટીપીપીડી કવરને માત્ર રૂ. 6000/-ની વૈધાનિક મર્યાદા સાથે સરકારી કવરમાં અપડેટ કરવા માગો છો	હા/ ના					
આવશ્યક વધારાનાં કવર્સ						
એક્સેસરિઝની ચોરી (માત્ર દ્વીચક્રી વાહનો)						
ડ્રાઇવર માટેની કાનૂની જવાબદારી						
પગારદાર ડ્રાઇવર માટે પીએ						
ફરજિયાત: માલિક ડ્રાઇવર માટે વ્યક્તિગત અકસ્માત કવર						
માલિક ડ્રાઇવર માટે વ્યક્તિગત અકસ્માત કવર ફરજિયાત છે.						
કૃપા કરીને નામાંકનની વિગતો આપો:			વધારાનું કવરેજ, જે વધારાનાં પ્રીમિયમને આધિન છે			
(એ) નામાંકિતનું નામ અને વય:						
(બી) સંબંધ:						
(સી) એપોઇન્ટીનું નામ:						
(જો નામાંકિત સગીર હોય તો)						
(ડી) નામાંકિત સાથેનો સંબંધ:						
1. ફરજિયાત પીએ રૂ. 15 લાખ છે						

નામિક વ્યક્તિઓ માટે પી.એ. કવર

માટે નામિક રહેવાસીઓ PA કવર	IMT-15	શું તમે નામિક વ્યક્તિઓ માટે વ્યક્તિગત અકસ્માત કવર સામેલ કરવા માગો છો ?			
		નામ	પસંદ કરેલ સીએસઆઇ (રૂ.)	નામાંકિત	સંબંધ
		1)			
		2)			
		3)			
હા/ ના, જો હા, તો નામ અને પસંદ કરેલી મૂડીગત વીમાની રકમ આપો: (નોંધ: વ્યક્તિદીઠ ઉપલબ્ધ મહત્તમ સીએસઆઇ ખાનગી કાર્સના કિસ્સામાં રૂ. 2 લાખ અને મોટરાઇઝ્ડ ટ્રીચક્રી વાહનોના કિસ્સામાં રૂ. 1 લાખ)					
અનામિક વ્યક્તિઓ/ પાછળ બેસનાર/ અનામિક મુસાફરો					
		એડ ઓન કવર			
શૂન્ય અવમૂલ્યન					
કર્ટસી કાર		એવી માહિતી, જે રેટિંગ પર ભારણ ધરાવતી હોય, સમાન આંકડાના ઉદ્દેશ માટે પણ			
તબીબી ખર્ચ					
વ્યક્તિગત અસરો					
અન્ય વિગતો					
જારી રહેલા એડ ઓન કવર્સ					
વાહનનો ઉપયોગ પોતાના પરિસર સુધી મર્યાદિત છે કે નહીં		હા/ ના			
વાહન વિદેશ દુતાવાસ સાથે સંબંધિત છે કે નહીં		હા/ ના			
કાર વિન્ડેજ કાર તરીકે પ્રમાણિત છે કે નહીં		હા/ ના			
વાહન અંધ/ વિકલાંગ વ્યક્તિઓના ઉપયોગ માટે ડિઝાઇન કરવામાં આવ્યું છે કે નહીં		હા/ ના, જો બા તો, કૃપા કરીને આરટીએ દ્વારા એન્ડોર્સમેન્ટની વિગતો સ્પષ્ટ કરો			
ભૌગોલિક ક્ષેત્રનાં વિસ્તરણની આવશ્યકતા છે કે નહીં		નેપાલ, બાંગલાદેશ, ભૂતાન, માલ્ડિવ્સ, પાકિસ્તાન, શ્રીલંકા			

શું તમે વન પેજ પોલિસી મેળવવા માગો છો ?

હા/ના

અત્યંત સદ્ભાવનાના સિદ્ધાંત
આધારિત

વીમાધારક દ્વારા ઘોષણા

હું /અમે અહીં ઘોષણા કરીએ છીએ કે આ પ્રસ્તાવ ફોર્મમાં મારા/ અમારા દ્વારા આપવામાં આવેલા નિવેદનો મારા/અમારા જ્ઞાન અને માન્યતા પ્રમાણે સાચા છે અને હું / અમે અહીં સંમત થઈએ છીએ કે તેમની ઘોષણા મારા/ અમારા અને વચ્ચેના કરારનો આધાર રચે છે

હું/ અમે પુષ્ટિ કરવા માગીએ છીએ કે પોલિસીની પાછલી સમાપ્તિ તારીખથી અત્યાર સુધી મારા/ અમારા વાહનને કોઈ અકસ્માત થયો નથી. હું/ અમે પુષ્ટિ કરીએ છીએ કે મેં/ અમે _____ ના રોજ _____ પર પ્રીમિયમ મોકલ્યા છે.

તમારી સાથે ઉપરના વાહનનાં વીમા માટે. એ સમજવામાં આવે છે અને સંમતિ વ્યક્ત કરવામાં આવે છે કે _____ ના રોજ (સમય) કોઈપણ અકસ્માતને લીધે ઊભા થતા નુકસાન/ હાનિ/ જવાબદારી માટે તમારી કોઈ જવાબદારી અથવા એવો કોઈપણ પ્રકાર ધરાવતા નથી.

હું/ અમે ઘોષણા કરીએ છીએ કે વાહન પરિપૂર્ણ સ્થિતિમાં છે અને માર્ગ પર ચાલી શકે એવી સ્થિતિમાં છે.

સ્થળ:

તારીખ:

પ્રસ્તાવકની સહી

ભારત ગૃહ રક્ષા, ભારત સૂક્ષ્મ અને ભારત લઘુ ઉદ્યમનાં પ્રસ્તાવ ફોર્મ્સ પ્રમાણભૂત ઉત્પાદનો અને તેમના સંબંધિત ફોર્મ્સ, એટલે કે ભારત ગૃહ રક્ષા, ભારત સૂક્ષ્મ અને ભારત લઘુ ઉદ્યમની વધુ સારી સમજ માટે, કૃપા કરીને IRDAI વેબસાઇટની નીચેની લિંક તપાસો.

<https://www.irdai.gov.in/ADMINCMS/cms/Uploadedfiles/StandardProducts/Annexure-I-BharatGrihaRaksha.pdf>